

Møteinnkalling

Utval:	Kvam herad, Kontrollutvalet
Møtestad:	Kvam rådhus, Heradsstyresalen
Dato:	05.09.2022
Tid:	09:00

Møteplan:

Kl. 09.00 – 09.30 Rådmannen orienterer om status for kommunaløkonomisk bærekraft

Kl. 09.30 – Saksbehandling

Håvard Gjerde (R) og Anita Sørnes (Ap) har meldt forfall til dette møte. Katrine Froestad (SV) skal møte i staden for Gjerde. Det lot seg ikkje gjera å få tak i vara for Sørnes

Dersom nokon andre av medlemmene må melde forfall, vert dei bedne om å gjere dette så tidlig som mogleg ved å ringe til Roald Breistein tlf. 97 50 51 52 eller til Hogne Haktorson, tlf. 911 05 982.

Til varamedlemar er denne innkallinga å sjå på som ei orientering.

Dersom det vert aktuelt at varamedlemar må møta, vil det bli gjeve nærmare beskjed.

Gjermund Stuve
kontrollutvalsleiar

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Roald Breistein
seniorrådgjevar

Dokumentet er godkjent elektronisk og har difor ingen handskriven underskrift

Kopi: Vararepresentantar til kontrollutvalet
Ordførar
Revisor
Kommunedirektør/Rådmann

Sakliste

Utvals-saknr	Innhald	Arkiv-saknr	U.Off
Godkjenningssaker			
GK 7/22	Godkjenning av innkalling og sakliste		
GK 8/22	Godkjenning av møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 07.06.2022	033	
Politiske saker			
PS 24/22	Rådmannen orienterer om status for kommunaløkonomisk bærekraft i Kvam herad	216	
PS 25/22	Deloitte presenterer revisjonsplan og risikovurdering for etterlevingskontroll 2022 for Kvam herad	216	
PS 26/22	Budsjett for kontrollarbeidet i Kvam herad 2023	151	
PS 27/22	Forvaltningsrevisjon personalpolitikk med fokus på tilsetjingsprosedyrar og vikarbruk - Status i arbeidet ved Deloitte	217	
PS 28/22	Behandling av henvendingar til kontrollutvalet	033	
PS 29/22	Henvending gjeldane båthavn i Tørvikbygd	217	
PS 30/22	Gjennomgang av møteprotokollar	033	
PS 31/22	Eventuelt	033	
Referat saker			
RS 14/22	Nytt fra FKT	033	
RS 15/22	Budsjett brev 2022 frå Statsforvaltaren	216	
RS 16/22	Sak HST 14.06.2022 - Tertialrapport 2022, 1. tertial	216	
RS 17/22	Sak HST 14.06.2022 - Tilstandsrapport for barnehage og grunnskulen 2022	217	
RS 18/22	Sak HST 14.06.2022 - Tilstandsrapport barneverntenesta 2022	217	
RS 19/22	Sak i HST 14.06.2022 - Val av kontrollutval - suppleringsval	014	
RS 20/22	Kontrollutvalgslederskolen 2022, 24. - 25. oktober	033	

GK 7/22 Godkjenning av innkalling og sakliste

Kvam herad

Sekretariat for kontrollutvalet

Saksframlegg

Saksnr: 2022/191-11
Saksbehandlar: Roald Breistein

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kvam herad, Kontrollutvalet	8/22	05.09.2022

Godkjenning av møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 07.06.2022

Møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet i Kvam herad 07.06.2022 ligg ved.

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Roald Breistein
seniorrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Møteprotokoll

Utval:	Kontrollutvalet
Møtestad:	Kvam rådhus, Raude rommet i 3. etasje
Dato:	07.06.2022
Tid:	09:00 - 10:30

Følgjande faste medlemer møtte:

Namn	Funksjon	Representerer
Gjermund Stuve	Leiar	SP
Anita Sørnes	Medlem	FRP
Håvard Gjerde	Medlem	R

Følgjande medlemer hadde meldt forfall:

Namn	Funksjon	Representerer
Michael Iversen	Nestleiar	AP
Svanhild A. Botnen	Medlem	SP

Følgjande varamedlemer møtte:

Namn	Møtte for	Representerer
Torgeir Magnar Børve	Svanhild A. Botnen	SP

Merknad

Michael Iversen melde forfall på møtedagen og det var difor ikkje mogleg å få kalt inn vara.

Andre som møtte**Navn Stilling**

Anita Hesthamar Rådmann
Annbjørg Ryssdal Forvaltningsrevisor i Deloitte
Roald Breistein Seniorrådgjevar i sekretariat for kontrollutvalet i Vestland fk

Gjermund Stuve
utvalsleiar

Roald Breistein
utvalssekretær

Dokumentet er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Sakliste

Utvals- saknr	Innhald	Arkiv- saknr	U.Off
Godkjenningssaker			
GK 5/22	Godkjenning av innkalling og sakliste		
GK 6/22	Godkjenning av møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 02.05.2022	033	
Politiske saker			
PS 16/22	Henvending frå Ottar Byrkjeland om dispensasjonssaker	217	
PS 17/22	Rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 - Forslag til prosjektplan	217	
PS 18/22	Forvaltningsrevisjon personalpolitikk med fokus på tilsetjingsprosedyrar og vikarbruk - Status i arbeidet ved Deloitte	217	
PS 19/22	Oppfølging - Forvaltningsrevisjon kvalitet, kompetanse og sjukefråvær i barnehage	217	
PS 20/22	Kurs i regi av Deloitte hausten 2022	085	
PS 21/22	Gjennomgang av møteprotokollar	033	
PS 22/22	Eventuelt	033	
PS 23/22	Henvending gjeldande tilstanden i skulemiljøet i Kvam herad	217	
Referat saker			
RS 12/22	Høyringssaver - Vegleiar handtering av henvendingar til kontrollutvalet	033	
RS 13/22	Nytt fra FKT	033	

GK 5/22 Godkjenning av innkalling og sakliste

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Det framkom ikkje merknader til innkalling og sakliste.

Vedtak

Innkalling og sakliste vart samrøystes vedteke.

GK 6/22 Godkjenning av møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 02.05.2022

Møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet i Kvam herad 02.05.2022 ligg ved.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Det kom ikkje fram noko i denne saka.

Vedtak

Møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet i Kvam herad 02.05.2022 vart samrøystes vedteke.

PS 16/22 Henvending frå Ottar Byrkjeland om dispensasjonssaker

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet tar henvedninga frå Ottar Byrkjeland til orientering.
2. Kontrollutvalet tar henvendinga om dispensasjonssaker i Kvam herad med som eit innspel i arbeidet med rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 som skal føregå hausten 2022.
3. Vedtaket er endeleg og kan ikkje påklagast.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Forslag til vedtak vart samrøysters vedteke.

Vedtak

1. Kontrollutvalet tar henvedninga frå Ottar Byrkjeland til orientering.
2. Kontrollutvalet tar henvendinga om dispensasjonssaker i Kvam herad med som eit innspel i arbeidet med rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 som skal føregå hausten 2022.
3. Vedtaket er endeleg og kan ikkje påklagast.

PS 17/22 Rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 - Forslag til prosjektplan

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet bestiller rullering av vedteken plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 i Kvam herad frå Deloitte AS, med utgangspunkt i forslag til prosjektplan og ev. innspel under drøftinga i møtet.
2. Ev. ny korrigert prosjektplan vert å sende sekretariatet innan 20.06.2022.
3. Det vert akseptert ein samla timeressurs på inntil det timetal som ligg i forslag til prosjektplan.
4. Det er ei målsetting at prosessmøte med kontrollutvalet vert lagt til møte 14.11.2022.
5. Kontrollutvalet ønskjer at rulleringa, inkludert forslag til oppdatert plan for forvaltningsrevisjon, er klar frå Deloitte si side til handsaming i første møte i kontrollutvalet i 2023.
6. Notat og oppdatert plan for forvaltningsrevisjon vert å sende sekretariatet innan 31.01.2023.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Forvaltningsrevisor, Annbjørg Ryssdal, presenterte forslag til prosjektplan for rullering av plan for forvaltningsrevisjon og svarte på spørsmål frå kontrollutvalet.

Forslag til prosjektplan vart vedteke slik den ligg føre. Det betyr at punkt 2 i forslag til vedtak utgår og at punkta 3 - 6 vert endra til 2 - 5.

Etter dette vart slikt vedtak samrøystes vedteke.

Vedtak

1. Kontrollutvalet bestiller rullering av vedteken plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 i Kvam herad frå Deloitte AS, med utgangspunkt i forslag til prosjektplan og ev. innspel under drøftinga i møtet.
2. Det vert akseptert ein samla timeressurs på inntil det timetal som ligg i forslag til prosjektplan.
3. Det er ei målsetting at prosessmøte med kontrollutvalet vert lagt til møte 14.11.2022.
4. Kontrollutvalet ønskjer at rulleringa, inkludert forslag til oppdatert plan for forvaltningsrevisjon, er klar frå Deloitte si side til handsaming i første møte i kontrollutvalet i 2023.
5. Notat og oppdatert plan for forvaltningsrevisjon vert å sende sekretariatet innan 31.01.2023.

PS 18/22 Forvaltningsrevisjon personalpolitikk med fokus på tilsetjingsprosedyrar og vikarbruk - Status i arbeidet ved Deloitte

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Forvaltningsrevisor i Deloitte, Annbjørg Ryssdal, orienterte om status i arbeidet med forvaltningsrevisjon personalpolitikk og svarte på spørsmål frå kontrollutvalet.

Kontrollutvalet kom med slike innspel for utvelging av stikkprøvar:

- Ungdomsskulen i Øystese 2020 - 2021
- Utvikling også før og etter dette

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering.

PS 19/22 Oppfølging - Forvaltningsrevisjon kvalitet, kompetanse og sjukefråvær i barnehage

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet tar tilbakemeldinga frå rådmannen når det gjeld forvaltningsrevisjon kvalitet, kompetanse og sjukefråvær i barnehage i Kvam herad til orientering.
2. kontrollutvalet ber om å få tilsendt ny skriftleg status på oppfølging av forvaltningsrevisjonen til første møte i utvalet i 2023
3. Tilbakemeldinga vert å sende sekretariat innan 01.02.2023.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke.

Vedtak

1. Kontrollutvalet tar tilbakemeldinga frå rådmannen når det gjeld forvaltningsrevisjon kvalitet, kompetanse og sjukefråvær i barnehage i Kvam herad til orientering.
2. Kontrollutvalet ber om å få tilsendt ny skriftleg status på oppfølging av forvaltningsrevisjonen til første møte i utvalet i 2023
3. Tilbakemeldinga vert å sende sekretariat innan 01.02.2023.

PS 20/22 Kurs i regi av Deloitte hausten 2022

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet tilbyr at heradsstyret i Kvam herad får kurskvoten for hausten 2022 ved at Deloitte gjennomfører eit 1-times kurs i «Roller og ansvar i kontrollarbeidet» for heradsstyret i møte 27.09.2022.
2. Sekretariatet vert bedne om å ta seg av alt det praktiske med organisering av kurset i samarbeid med administrasjonen i Kvam herad.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke.

Vedtak

1. Kontrollutvalet tilbyr at heradsstyret i Kvam herad får kurskvoten for hausten 2022 ved at Deloitte gjennomfører eit 1-times kurs i «Roller og ansvar i kontrollarbeidet» for heradsstyret i møte 27.09.2022.
2. Sekretariatet vert bedne om å ta seg av alt det praktiske med organisering av kurset i samarbeid med administrasjonen i Kvam herad.

PS 21/22 Gjennomgang av møteprotokollar

Forslag til vedtak

Kontrollutvalet tar møteprotokollane som går fram av saksframstillinga til orientering.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

I dette møtet vart desse møteprotokollane gjennomgått:

- Heradsstyret 24.05.2022
- Formannskapet 11.05.2022
- Miljø, plan og bygningsutval 10.05.2022

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Kontrollutvalet tar møteprotokollane som går fram av saksframstillinga til orientering.

PS 22/22 Eventuelt

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan forslag til vedtak.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Det kom ikkje fram noko i denne saka.

Vedtak

Det vart ikkje gjort vedtak i saka.

PS 23/22 Henvending gjeldande tilstanden i skulemiljøet i Kvam herad

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet tar henvedninga til orientering.
2. Kontrollutvalet tar henvendinga med som eit innspel i arbeidet med rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 som skal føregå hausten 2022.
3. Vedtaket er endeleg og kan ikkje påklagast.

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Sidan henvendinga inneheld opplysningar som kan identifisere enkeltpersonar gjorde kontrollutvalet vedtak om å lukke møte med heimel i kommunelova § 11-5, jf. offentleglova § 13 og forvaltningslova § 13 under handsaming av saka.

Rådmannen orienterte munnleg om saka og svarte på spørsmål frå kontrollutvalet.

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke.

Vedtak

1. Kontrollutvalet tar henvedninga til orientering.
2. Kontrollutvalet tar henvendinga med som eit innspel i arbeidet med rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 som skal føregå hausten 2022.
3. Vedtaket er endeleg og kan ikkje påklagast.

RS 12/22 Høyringsaker - Vegleiar handtering av henvendingar til kontrollutvalet

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Det vart gjort slikt samrøystes vedtak.

Vedtak

Referatsaka vart teken til orientering.

RS 13/22 Nytt fra FKT

Saksprotokoll 07.06.2022 - Kvam herad, Kontrollutvalet

Behandling i møte

Det vart gjort slikt samrøystes vedtak.

Vedtak

Referatsaka vart teken til orientering.

Saksframlegg

Saksnr: 2022/181-23
Saksbehandlar: Roald Breistein

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kvam herad, Kontrollutvalet	24/22	05.09.2022

Rådmannen orienterer om status for kommunaløkonomisk bærekraft i Kvam herad

Forslag til vedtak

1. Informasjonen vert teken til orientering.
2. Kontrollutvalet inviterer rådmannen til første møte etter sumarferien 2023, for å koma med ny status når det gjeld heradet sitt arbeid med kommunaløkonomisk bærekraft.

Samandrag

Rådmannen er invitert til å orientere om heradet sitt arbeid med kommunaløkonomisk bærekraft (KØB) etter kommunelova sin § 14-1 og § 14-2.

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Roald Breistein
seniorrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Økonomisk bærekraft KUV 221121

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

I samband med Forum for Kontroll og tilsyn (FKT) sin fagkonferanse 01. – 02.06.2021 vart det m.a. fokusert på kommunaløkonomisk bærekraft (KØB). Det vert i den samanheng vist til kommunelova § 14-1 og § 14-2.

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet har vedtakskompetanse i sak der utvalet vil innhenta informasjon, jf. kommunelova § 23-2.

Vurderingar og verknader

Sekretariatet sendte slik henvending til rådmann 01.11.21:

Kommunelova (KL) § 14-1 omhandlar grunnleggande krav til økonomiforvaltninga i kommunen. Her står det:

- *Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.*
- *Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide samordnete og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi og for lokalsamfunnets eller regionens utvikling.*
- *Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.*

Det er dette som vert kalla kommunaløkonomisk bærekraft (KØB).

For å ivareta økonomisk bærekraft over tid, har kommunen plikt til å fastsette finansielle måltal, jf. KL § 14-2:

Kommunestyret og fylkestinget skal selv vedta

- a) økonomiplanen og årsbudsjettet*
- b) årsregnskapene og årsberetningene*
- c) finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi*
- d) regler for økonomiforvaltningen (økonomireglement)*
- e) regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglement).*

Kontrollutvalet inviterer med dette rådmannen til møte 22.11.2021 for å orientere kva tiltak eller prosessar heradet gjennomfører for å ivareta den kommunaløkonomiske bærekrafta iht KL § 14-1 og 14-2.

Orienteringa kan t.d. omfatte vedlikehaldsetterslep på veg og bygningar, gjeldsgrad mv. Denne orienteringa er tenkt som første stasjon i ei slik orientering og sekretariatet oppmoder utvalet til å kome med innspel til rådmann i vidare oppfølging.

Rådmannen orienterte kontrollutvalet om kommunaløkonomisk bærekraft (KØB) i møte 22.11.2021 der dette vart protokollert:

Handsaming i møte

Rådmann Anita Hesthamar orienterte utvalet og svarte på spørsmål.

- *Finansielle måltal vedteke i heradsstyret 17.12.2019 PS 142/19*
- *Økonomireglement vedteke i heradsstyret 29.09.2020, PS 103/20*
- *Reglement for finans og gjeldsforvaltning vedteke i heradsstyret 16.02.21, PS 018/21*

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke.

Vedtak

1. *Informasjonen vert teken til orientering.*
2. *Kontrollutvalet inviterer rådmannen til nytt møte i 2022 som oppfølging av heradet sitt arbeid med kommunal økonomisk bærekraft (KØB) inkludert innspel frå kontrollutvalet.*

Rådmannen sin presentasjonen frå møte 22.11.2022 ligg ved saka.

Konklusjon

Sekretariatet tilrår at informasjonen vert teken til orientering. Vidare vert det tilrådd at rådmannen vert invitert til første møte etter sumarferien 2023 for å koma med ny status når det gjeld heradet sitt arbeid med kommunal økonomisk bærekraft.

Kommunaløkonomisk berekraft (KØB)

ORIENTERING KONTROLLUTVALET 22.11.21

§ 14-2 - Plikter: Heradsstyret skal vedta

- Økonomiplan og årsbudsjett
- Årsrekneskap og årsmelding
- Finansielle måltal for utviklinga av kommunen sin økonomi
- Økonomireglement
- Finansreglement
- Utkast/prinsipp økonomiplan i junimøtet + desembermøte
- Rekneskap/melding i mai-møtet
- Resten på eigne ark

Finansielle måltal

- Eiga sak 17.12.19
 - Finansielle måltal 2020-2023
 - <https://innsyn.kvam.no/wfdocument.ashx?journalpostid=2019022979&dokid=100659003&version=1&variant=A&>
- Årleg budsjettvedtak
- Ikkje bindande (verktøy)
- Ikkje lovfesta indikatorar
 - Netto driftsresultat
 - Gjeld

17.12.2019, HST- 142/19 Vedtak:

Finansielle måltall for budsjett 2020:

- 1. Dersom Kvam herad får midlar frå havbruksfondet i 2020, skal midlane setjast av på fond, og ikkje nyttast i 2020. Midlane kan nyttast i seinare buidsjett i trå med tidlegare vedteken bruk av midler frå havbruksfondet*
- 2. Lånegjeld i % av driftsinntekter skal ikkje overstige **160 %** i økonomiplanperioden.*

8. Finansielle måltal er vedtekne i HST sak 142/19. Finasielle måltal for perioden:

1. Lånegjeld i % av driftsinntekteskal ikkje overstiga 160% i økonomiplanperiden.
2. Netto driftsresultat skal vera budsjettert til minimum 0 % av driftsinntektene i perioden 2022 -2025, samla for alle åra

Økonomireglement

- Eiga sak 29.9.20
- <https://innsyn.kvam.no/wfdocument.ashx?journalpostid=2020017003&documentid=100698030&versjon=1&variant=A&>
- Lovpålagt frå 1.1.20
- Ikkje krav til innhald/form
- Årleg i budsjettvedtak

29.09.2020, HST- 103/20 Vedtak:

Kvam heradsstyer vedtek nytt økonomireglement for Kvam herad. Reglementet gjeld for folkevalte organ og administrasjonen i Kvam herad, herunder eksisterande og eventuelle framtidige etableringar av kommunale føretak.

1. Økonomiske rammer

1. Budsjettet for er definert gjennom oppstillingane som nevnt i Forskrift til KommuneLoven § 5-4 til §5-7. Rådmannen får fullmakt i tråd med økonomireglement (HST-103/20).

Reglement for finans- og gjeldsforvaltning

- Siste versjon i HST 16.2.21
- <https://innsyn.kvam.no/wfdocument.ashx?journalpostid=2021001447&dokid=100717013&versjon=1&variant=A&>
-

16.02.2021, HST- 018/21 Vedtak:

Kvam heradsstyre vedtek nytt reglement for finans- og gjeldsforvaltning for Kvam herad slik det ligg føre. Reglementet gjeld f.o.m. 1. mars 2021.

1.1 Føremålet med reglementet

Reglementet skal gje rammer og retningslinjer for heradet si finans- og gjeldsforvaltning. Reglementet utgjer ein samla oversikt over dei rammer og avgrensingar som gjeld, og underliggjande fullmakter/instruksar/rutinar skal heimlast i reglementet. Vidare definerer reglementet kva avkastnings- og risikonivå som er akseptable for plassering og forvaltning av likvide midlar og plassering og forvaltning av langsiktige finansielle aktiva og opptak av lån/gjeldsforvaltning.

§14-1 - Berekraft?

- Trygga grunnlaget for velferda og ivareta økonomisk handlingsrom
- Langsiktig tenking og tidlege økonomiske grep

§ 14-1. *Grunnleggende krav til økonomiforvaltningen*

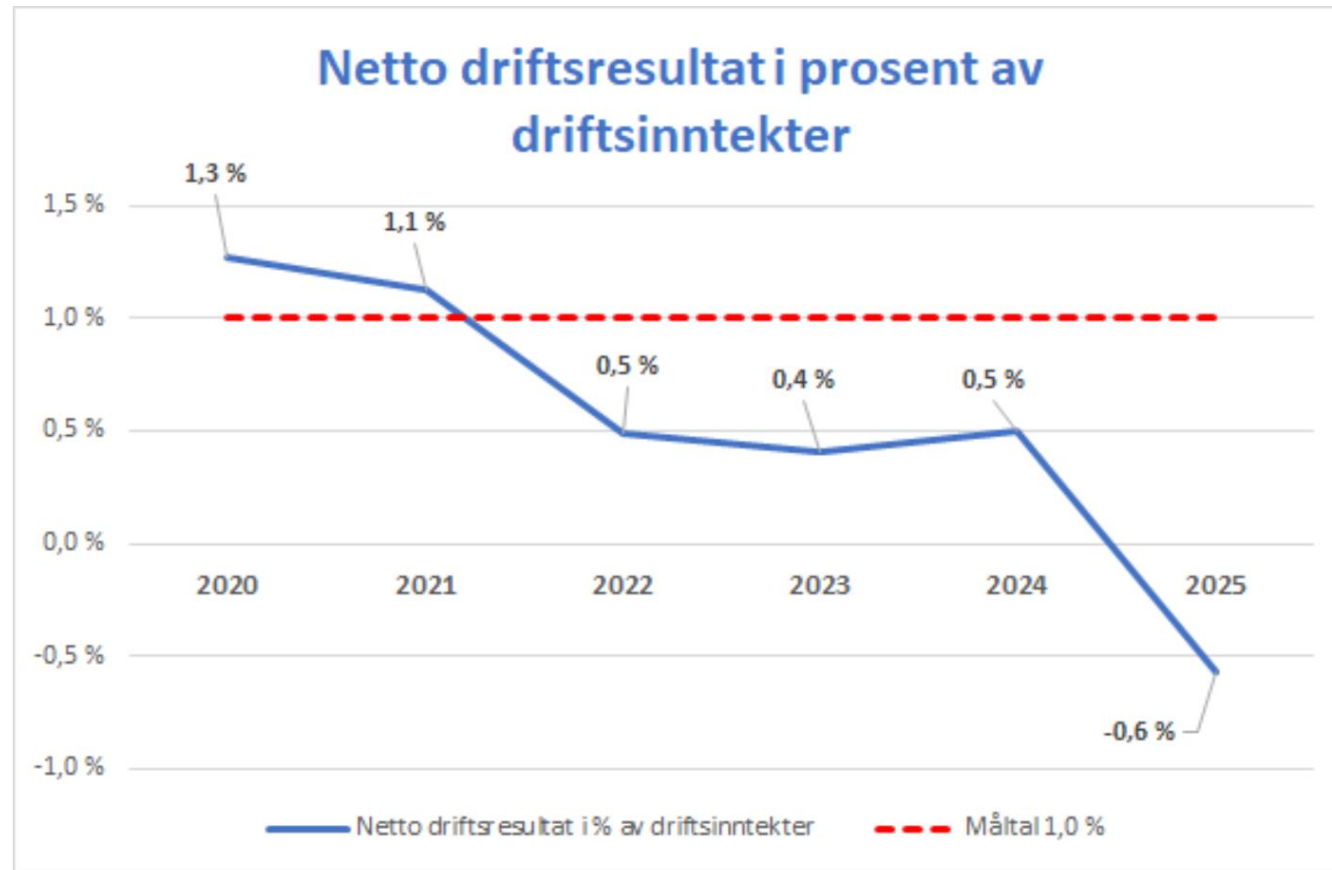
Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide samordnete og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi og for lokalsamfunnets eller regionens utvikling.

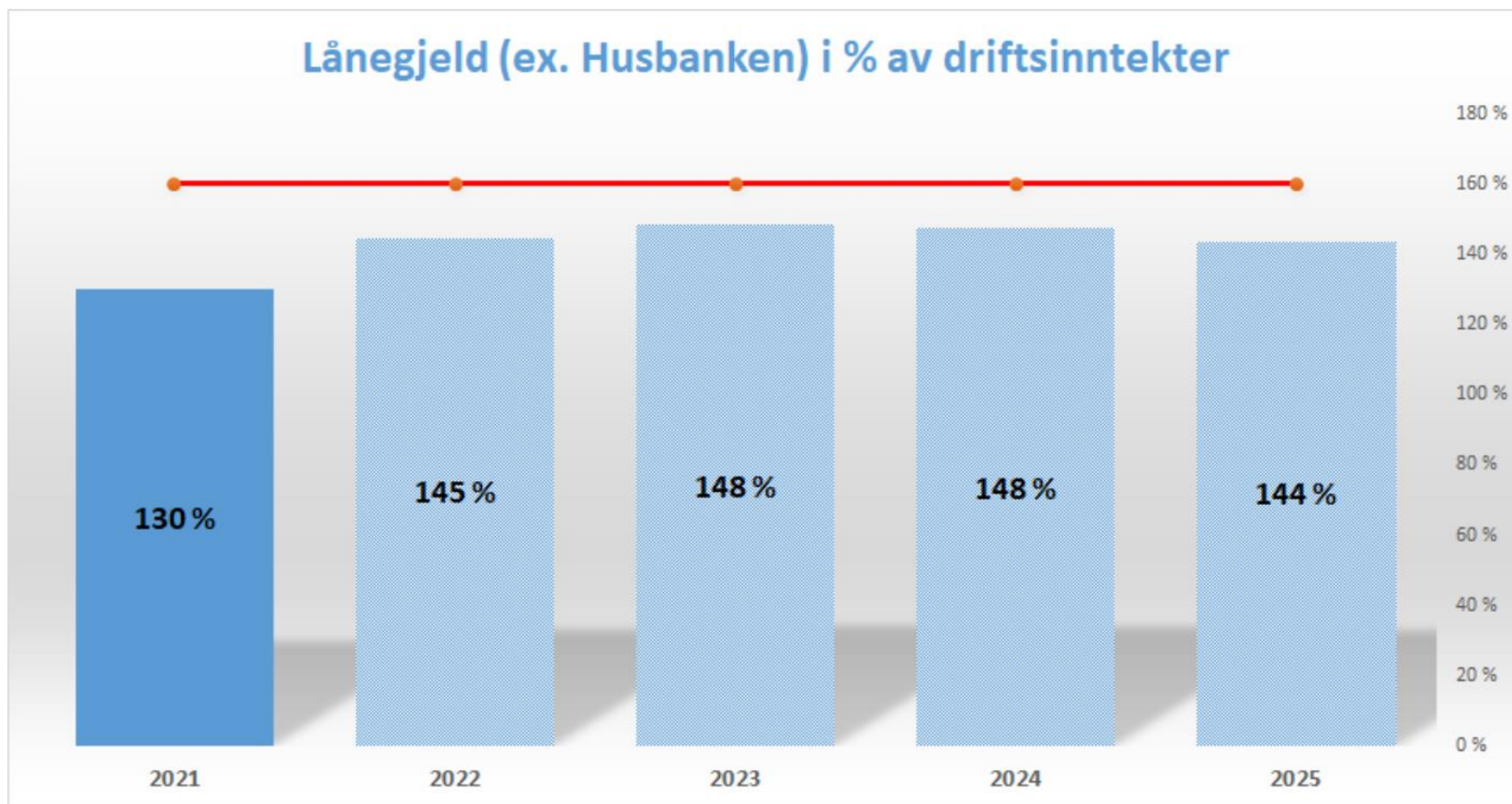
Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

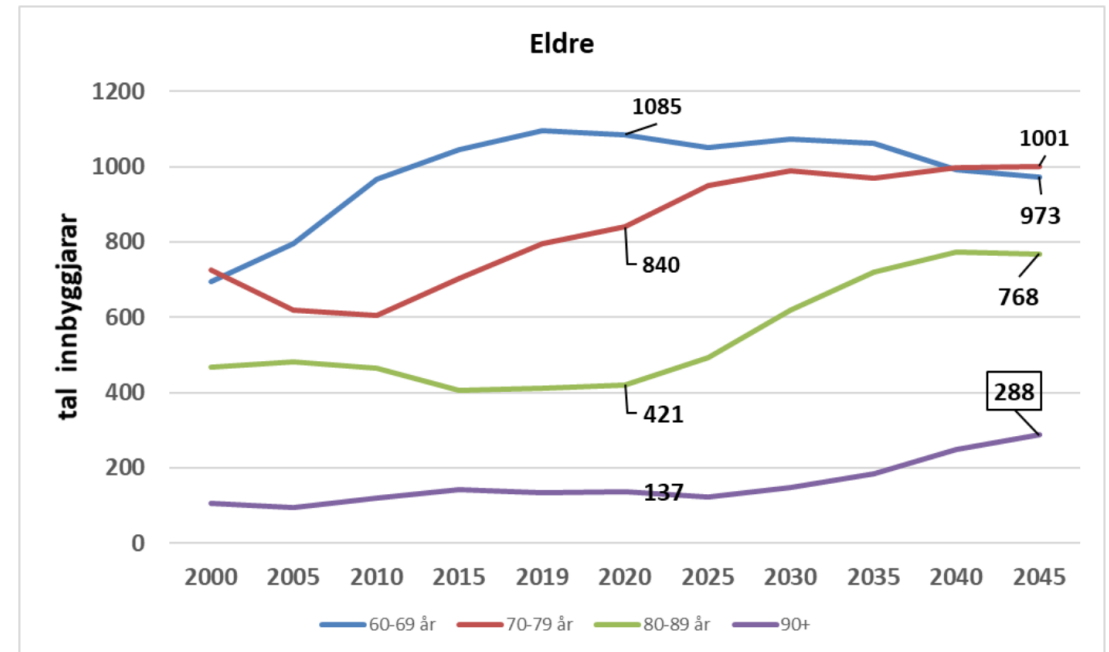
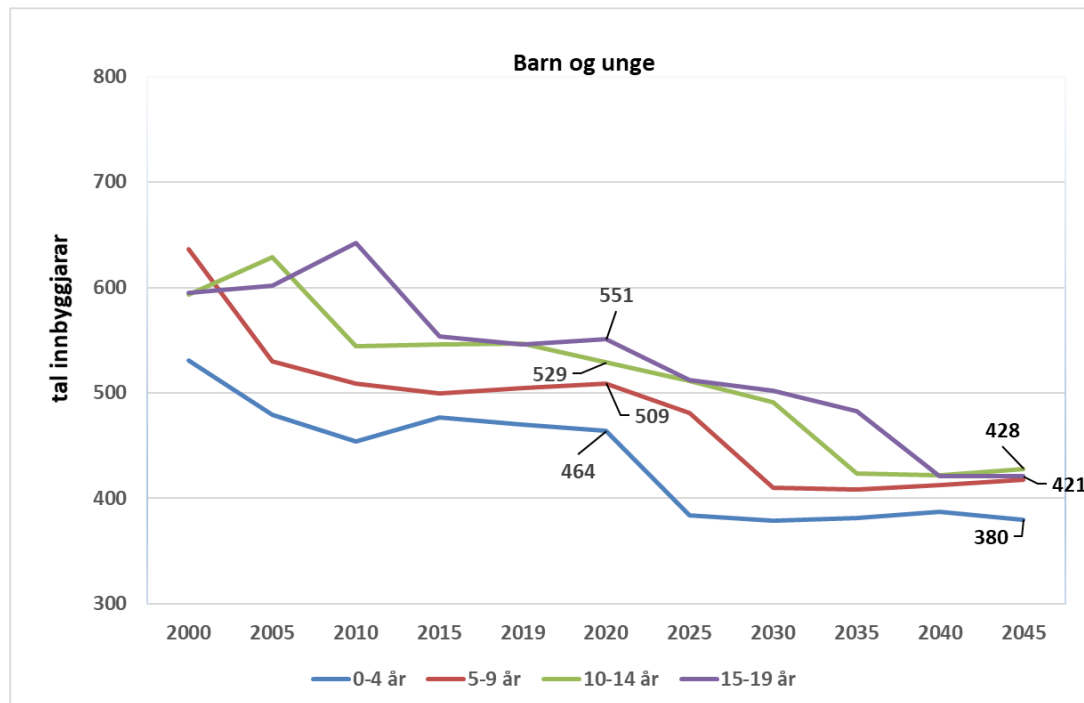
Netto driftsresultat

Gjeld

Berekraft – arbeidskraft – tidlege grep

Spørsmål?

Saksframlegg

Saksnr: 2022/181-17
Saksbehandlar: Roald Breistein

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kvam herad, Kontrollutvalet	25/22	05.09.2022

Deloitte presenterer revisjonsplan og risikovurdering for etterlevingskontroll 2022 for Kvam herad

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet tar informasjonen frå Deloitte AS til orientering.
2. Utvalet ber vidare om at interimrevisjonsrapport 2022 vert klar til handsaming i møte i kontrollutvalet 14.11.2022 med frist for levering til sekretariatet innan 31.10.2022.
3. Kontrollutvalet ber også om at uttale om resultatet av den forenkla etterlevingskontrollen vert levert til same møte som årsrekneskapen for 2022 skal handsamast, normalt i april/mai-møtet i 2023, sjølv om den nasjonale fristen er sett til 30.06.

Samandrag

Kontrollutvalet i Kvam herad har ansvar for at det vert gjennomført rekneskapsrevisjon i heradet. I denne saka skal den valde revisor, Deloitte, presentere sin plan for gjennomføring av rekneskapsrevisjonen, rekneskapsrevisjonen så langt og risiko- og vesentlegvurdering dei har føreteke om forenkla etterlevingskontroll for 2022.

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Roald Breistein
seniorrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Kvam herad - Revisjonsplan og risikovurdering 2022.pdf
- 2 Ny Forenkla etterlevingskontroll - risiko- og vesentlegheitsvurdering Kvam.pdf

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Kontrollutvalet i Kvam herad har ansvar for at det vert gjennomført rekneskapsrevisjon i heradet. Vidare har kontrollutvalet ansvar for å sjå til at heradet har ei forsvarleg revisjonsordning. Denne saka er ein lekk i oppfølginga av dette.

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet har vedtakskompetanse i denne saka, jf. Kommuneleva § 23-2 Kontrollutvalgets ansvar og myndighet som lyd m.a. slik

«Kontrollutvalget skal påse at

- a) kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte*
- b) det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak»*

På bakgrunn av punkt b) over står det dette i kommunelova § 24-9 Forenklet etterlevelsesk kontroll med økonomiforvaltningen:

«Regnskapsrevisor skal se etter om kommunens eller fylkeskommunens økonomiforvaltning i hovedsak foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak.

Revisor skal basere oppgaven på en risiko- og vesentlighetsvurdering, som skal legges fram for kontrollutvalget. Revisor skal innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om det foreligger brudd på lover, forskrifter eller vedtak, der bruddet er av vesentlig betydning for økonomiforvaltningen.

Revisor skal senest 30. juni avgi en skriftlig uttalelse til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren, om resultatet av kontrollen.»

Vidare går det fram av Forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 3 m.a. dette:

«Kontrollutvalget skal holde seg løpende orientert om revisjonsarbeidet og påse at

- a) kommunens eller fylkeskommunens årsregnskaper blir revidert på en betryggende måte*
- b) regnskapsrevisjonen utføres i samsvar med lov, forskrift og kontrollutvalgets instruksjer og avtaler med revisor*
- c) regnskapsrevisjonen blir utført av revisorer som oppfyller kravene i kapittel 2 og 3.»*

Vurderingar og verknader

Etter sekretariatet si oppfatning er Deloitte sin revisjonsplan 2022 og revisor si risiko- og vesentlegvurdering om forenkla etterlevingskontroll for 2022 to sider av same sak. Det er difor naturleg at desse to tilhøva vert handsama i same sak.

Kontrollutvalet si handsaming av revisjonsplan, informasjon om rekneskapsrevisjonen så langt og risiko- og vesentlegvurdering i høve forenkla etterlevingskontroll som skal utførast i 2022, vil vera ein lekk i å sjå til at heradet sine rekneskaper vert revidert på ein tryggande måte og at heradet har ei forsvarleg revisjonsordning. Sekretariatet har motteke frå Deloitte revisjonsplan for 2022, vedlegg 1. Vidare har vi motteke dokumentet «Forenklet etterlevelsesk kontroll – risiko- og vesentlighetsvurdering Kvam», vedlegg 2. Dette vil danne utgangspunkt for presentasjon og diskusjon i møtet.

Når det gjeld kontrollutvalet sitt ansvar i høve kommunelova § 24-9 om forenkla etterlevingskontroll er det naturleg at Deloitte legg fram sin uttale om resultatet av denne i same møte som årsrekneskapen for 2022 skal handsamast, normalt i april/mai-møtet i 2023, sjølv om den nasjonale fristen er sett til 30.06.

Slik sekretariatet ser det, bør kontrollutvalet få høve til å koma med innspel til fokusområde i interimisrevisjonen og etterlevingskontrollen som skal gjennomførast denne hausten, dersom dei ønskjer det, sjølv om det er revisjonen som fastset dei endelege fokusområda.

Etter planen skal interimisrevisjonsrapport leggjast fram for kontrollutvalet til handsaming i møte 14.11.2022.

Konklusjon

Dersom det ikkje kjem fram noko spesielt i møtet vert det tilrådd at kontrollutvalet tar informasjonen frå Deloitte AS til orientering.

Vidare vert det tilrådd at kontrollutvalet ber om at interimisrevisjonsrapport 2022 vert klar til handsaming i møte i kontrollutvalet 14.11.2022, med frist for levering til sekretariatet innan 31.10.2022.

Det vert også tilrådd at kontrollutvalet ber om at uttale om resultatet av den forenkla etterlevingskontrollen vert levert til same møte som årsrekneskapen for 2022 skal handsamast, normalt i april/mai-møtet i 2023, sjølv om den nasjonale fristen er sett til 30.06.

Revisjonsplan og risikovurdering 2022

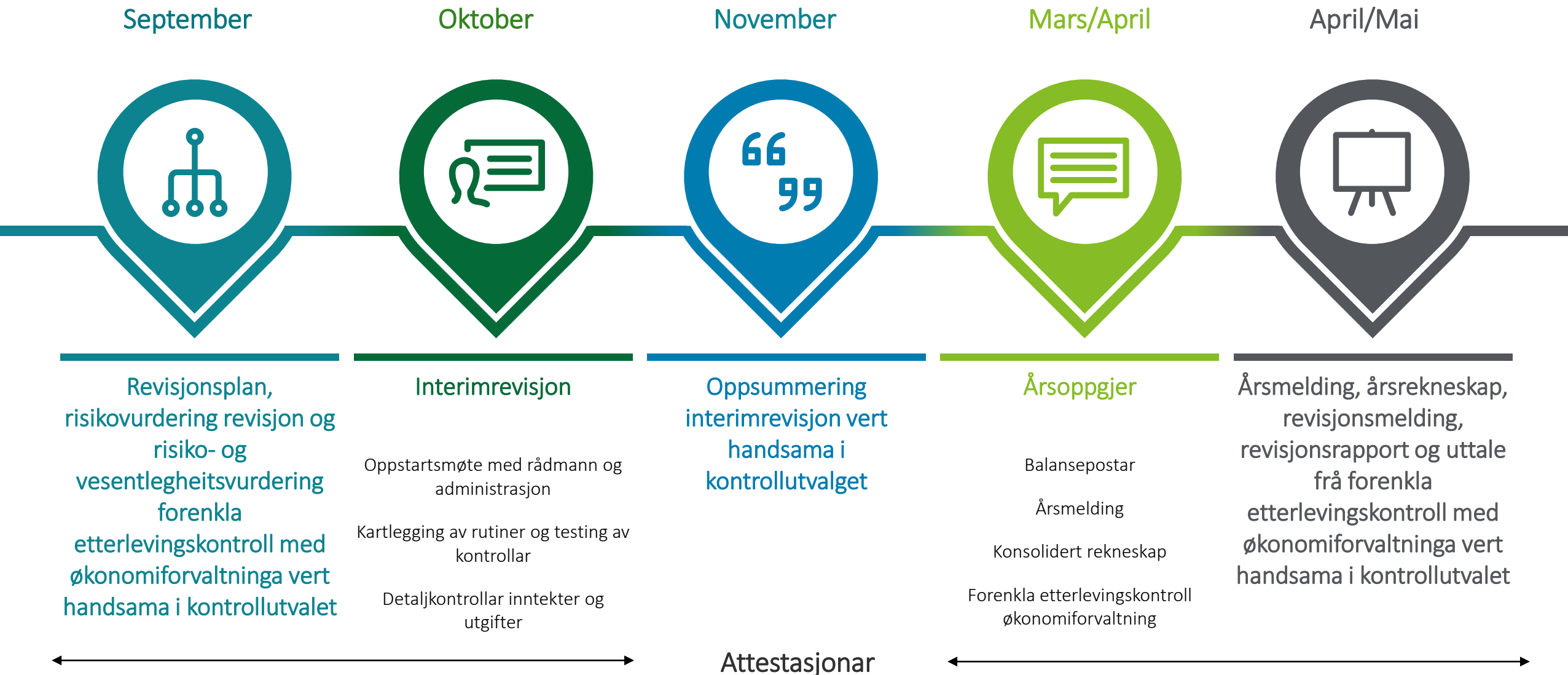
Kvam herad

MAKING AN
IMPACT THAT
MATTERS
since 1845

Revisjonsplan

Kvam herad 2022

Risikovurdering

Kvam herad 2022

Lav

Middels

Høg

Område	Kommentar	Risikonivå
Inntekter	Predefinert høg risiko knytt til inntekter. Mange og store transaksjoner av ulik art og incentiv for mislegheiter knytt til inntektsføring.	
Meirverdiavgift	Komplisert regelverk, mange transaksjonar, mange tilsette involvert i prossesering av inngåande faktura og utfakturering. Risiko for forelding ved meirverdiavgiftskompensasjon og at kommunen urettmessig gjer krav på kompensasjon.	
Pensjon	Vesentlege forpliktingar og midlar, kompliserte regelverk og rekneskapsmessig behandling, viktig for den enkelte tilsett at opplysingar er korrekt registrerte hos pensjonsleverandør.	
Skillet investering/drift	Forskrift og standard regulerar avgrensing. Vesentleg for adgang til lånefinansiering.	
Utgifter	Risiko knytt til regelverk for offentlig anskaffing og mange tilsettee involvert i prossesering av inngåande faktura.	
Anleggsmidlar	Vesentlege verdier. Risiko for feilaktig aktivering og manglande avskrivingar. Historisk noko feil i anleggsregisteret.	

Risikovurdering

Kvam herad 2022

Lav

Middels

Høg

Område	Kommentar	Risikonivå
Bank	Risiko knytt til tilgong til bankkontoar og utbetalingsrutiner.	
Låneopptak	Låneopptak vert regulert av kommunelov og heradsstyret sitt budsjettvedtak. Minimumsavdrag viktig storleik.	
Bundne fond	Risiko for at avsetjing og bruk ikkje er iht. lov, forskrift eller gjevar sine vilkår.	
Avslutting av regnskapet	Historisk avdekka feil knytt til avslutting av rekneskapen, ny forskrift i 2020.	
Kundefordringar	Fordringsmasse består av mange mindre fordringar, liten risiko for vesentlege feil. Rutiner for purring og tapsavsetjing og tryggleik for krav gjennom legalpant for kommunale avgifter og eigedomsskatt.	

Risikovurdering

Kvam herad 2022

 Lav

 Middels

 Høg

Område	Kommentar	Risikonivå
Løn	Svært mange transaksjonar gjev liten risiko for vesentlege feil. Velfungerande prosess og kontrollar.	
Aksjar og andelar	Risiko for verdsetjing.	
Andre kortsiktige fordringar	Risiko for eksistens og verdsetjing.	
Annan kortsiktig gjeld	Risiko for fullstendigheit.	
Leverandørgjeld	Risiko for fullstendigheit og periodisering (sett i samanheng med periodisering utgifter).	
Offentlege avgifter	Risiko for fullstendigheit og nøyaktigheit.	
Noteopplysingar	Risiko for at notar inneholder feil eller at forskriftsbestemte noteopplysingar manglar.	

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities (collectively, the “Deloitte organization”). DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms and related entities are legally separate and independent entities, which cannot obligate or bind each other in respect of third parties. DTTL and each DTTL member firm and related entity is liable only for its own acts and omissions, and not those of each other. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no to learn more.

Deloitte Norway conducts business through two legally separate and independent limited liability companies; Deloitte AS, providing audit, consulting, financial advisory and risk management services, and Deloitte Advokatfirma AS, providing tax and legal services.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our global network of member firms and related entities in more than 150 countries and territories (collectively, the “Deloitte organization”) serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte’s approximately 345,000 people make an impact that matters at www.deloitte.no.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte organization”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser.

No representations, warranties or undertakings (express or implied) are given as to the accuracy or completeness of the information in this communication, and none of DTTL, its member firms, related entities, employees or agents shall be liable or responsible for any loss or damage whatsoever arising directly or indirectly in connection with any person relying on this communication. DTTL and each of its member firms, and their related entities, are legally separate and independent entities.

Forenkla
etterlevingskontroll med
økonomiforvaltninga
- risiko og
vesentlegheitsvurdering

Forenkla etterlevingskontroll

- rekneskapsrevisor medverker til at kontrollutvalet får hjelp til å dekke sitt ansvar for å sjå til at det vert ført kontroll med at den økonomiske forvaltninga foregår i samsvar med gjeldande bestemmelsar og vedtak.

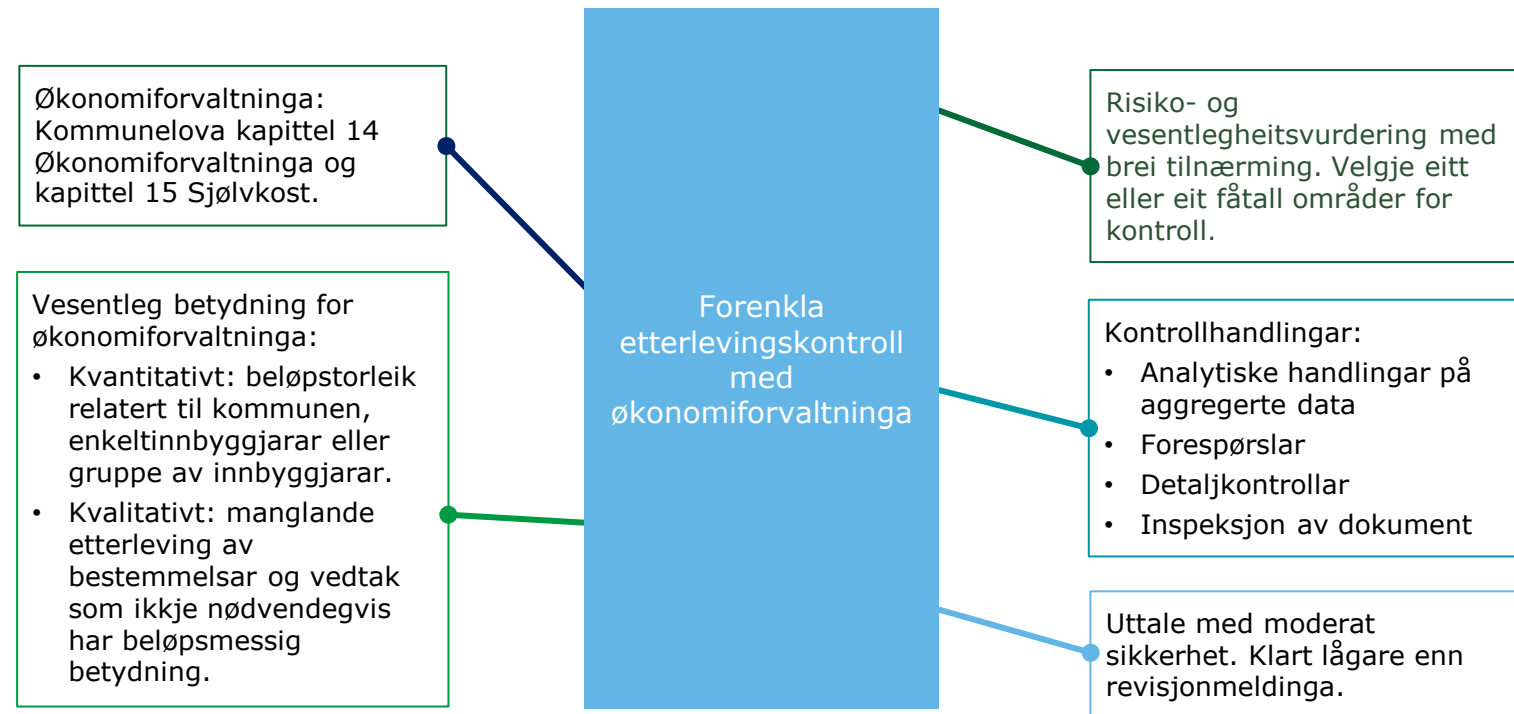
Kommunelova § 24 -9:

Rekneskapsrevisor skal sjå etter om kommunen eller fylkeskommunen si økonomiforvaltning i hovudsak foregår i samsvar med bestemmelsar og vedtak.

Revisor skal basera oppgåva på ei risiko- og vesentlegheitsvurdering, som skal leggst fram for kontrollutvalet.

Revisor skal seinast 30. juni avgje ei skriftleg uttale til kontrollutvalet,..., om resultatet av kontrollen.

RSK 301: Forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen

Risiko- og vesentlegheitsvurdering forenkla etterlevingskontroll med økonomiforvaltninga

Kvam herad 2022

 Lav

 Middels

 Høg

Område	Kommentar	Risikonivå
Refusjon sjukepengar	Risiko for at : - kommunen ikkje har rutiner som sikrar at krav på refusjon sjukepengar vert handsama tidsriktig og at krav derfor kan gå tapt - kommunen ikkje har rutiner for tapsføring av forelda krav på sjukepengar	
Sjølvkost	Risiko for at: - sjølvkostområda vert belasta utgifter som ikkje er relevante - kommunen ikkje har tilfredsstillande rutiner for vurdering av kostnadseffektivitet på sjølvkostområdet - kommunen ikkje har ei forvaltning av sjølvkostfonda som er i tråd med lov og forskrift (nedbygging innan fem år)	
Tilskot til private barnehagar	Risiko for at kommunen ikkje etterlever forskrift om tilskot til private barnehagar, herunder: - at det ikkje vert nytta riktige satsar for driftstilskot jf. forskrifta § 3, siste ledd - at det ikkje vert nytta riktige satsar for kapitaltilskot jf. forskriften § 6, - at det ikkje er motteke rapportering om tal barn, alder og opphaldstid iht. lov eller vedtak	

Risiko- og vesentlegheitsvurdering forenkla etterlevingskontroll med økonomiforvaltninga

Kvam herad 2022

 Lav

 Middels

 Høg

Område	Kommentar	Risikonivå
Investeringsprosjekt	Risiko for at: • kommunen ikkje har tilfredsstillande rutiner for prosjektstyring • det ikkje vert ført prosjektrekneskap • investeringsprosjekt har vesentlege overskridingar	
Innkjøp	Risiko for at kommunen ikkje følgjer: • regelverket om offentlig anskaffing • interne rutiner for innkjøp	
Budsjettavvik	Risiko for at kommunen ikkje har tilfredsstillande rutiner ved budsjettavvik, herunder at: • einingar med vesentlege budsjettavvik ikkje vert følgde opp • det ikkje vert gjort budsjettjusteringar • det ikkje vert rapportert til kommunestyret	
Budsjettprosess	Risiko for at: • kommunen ikkje har tilfredsstillande rutiner for budsjettprosessen • budsjettet ikkje er realistisk • budsjettet ikkje er vedteke i balanse • det ikkje er budsjettert med inndecking av meirforbruk frå tidlegare år	

Risiko- og vesentlegheitsvurdering forenkla etterlevingskontroll med økonomiforvaltninga

Kvam herad 2022

 Lav

 Middels

 Høg

Område	Kommentar	Risikonivå
Oppfølging av vedtak	Risiko for at: - vedtak fra kommunestyret ikkje vert følgde opp - vedteke gebyrregulativ ikkje vert nytta korrekt og det vert fakturert med feil satsar eller feil frekvens	
Offentleg støtte	Risiko for at kommunen yt offentlig støtte ved å: - tilby lån til gunstige vilkår - sel eller leger ut tenester eller driftsmidlar til underpris - kjøper eller leiger tenester eller driftsmidlar til overpris - utviklar infrastruktur som kjem enkelte foretak til gode uten at det vert betalt vederlag - unnlet å krevja inn kommunale avgifter og skattar - betalar overkompensasjon for utføring av allmennyttige tenester	
Rekneskapsavslutting	Risiko for at: - kommunen ikkje ferdigstillar årsrekneskap og årsmelding iht. frist - rapportering av årsreknekapen til KOSTRA ikkje vert gjort tidsriktig - kommunen ikkje har utarbeidd alle forskriftsbestemte oppstillingar av rekneskapen - kommunen ikkje har utarbeidd dokumentasjon av alle vesentlege balanseposter	

Risiko- og vesentlegheitsvurdering forenkla etterlevingskontroll med økonomiforvaltninga

Kvam herad 2022

 Lav

 Middels

 Høg

Område	Kommentar	Risikonivå
Finansreglement	Risiko for at: - kommunen ikkje har eit vedteke, oppdatert og kvalitetssikra finansreglement. - kommunen ikkje overheldt finansreglementet, herunder: - rapportering ikkje vert utført iht. reglement - avvik ikkje vert følgde opp	
Økonomireglement	Risiko for at : - kommunen ikkje har vedteke eit økonomireglement iht. kommuneloven § 14-2, d) - økonomireglementet er mangelfullt	

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities (collectively, the “Deloitte organization”). DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms and related entities are legally separate and independent entities, which cannot obligate or bind each other in respect of third parties. DTTL and each DTTL member firm and related entity is liable only for its own acts and omissions, and not those of each other. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no to learn more.

Deloitte Norway conducts business through two legally separate and independent limited liability companies; Deloitte AS, providing audit, consulting, financial advisory and risk management services, and Deloitte Advokatfirma AS, providing tax and legal services.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our global network of member firms and related entities in more than 150 countries and territories (collectively, the “Deloitte organization”) serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte’s approximately 345,000 people make an impact that matters at www.deloitte.no.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte organization”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser.

No representations, warranties or undertakings (express or implied) are given as to the accuracy or completeness of the information in this communication, and none of DTTL, its member firms, related entities, employees or agents shall be liable or responsible for any loss or damage whatsoever arising directly or indirectly in connection with any person relying on this communication. DTTL and each of its member firms, and their related entities, are legally separate and independent entities.

Saksframlegg

Saksnr: 2022/177-7
Saksbehandlar: Roald Breistein

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kvam herad, Kontrollutvalet	26/22	05.09.2022

Budsjett for kontrollarbeidet i Kvam herad 2023

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet vedtek forslag til budsjett for kontrollarbeidet i Kvam herad for 2023 inkludert endringar som vert gjort i møtet.
2. Budsjettforslaget skal følgje sak frå rådmannen om budsjett for 2023 for Kvam herad og fram til handsaming i heradsstyret. Heradsstyret gjer endeleg vedtak om budsjett for kontrollarbeidet i 2023.

Samandrag

Føremålet med denne saka er at kontrollutvalet skal leggje fram forslag til budsjett for kontrollarbeidet i Kvam herad for 2023.

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Roald Breistein
seniorrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Budsjettforslag kontrollutvalet Kvam herad 2023

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Av forskrift for kontrollutvalg og revisjon kan ein i § 2 «*Kontrollutvalgets rolle i fastsettelsen av budsjett for kontrollarbeidet*» lese:

«Kontrollutvalget skal utarbeide forslag til budsjett for kontrollarbeidet i kommunen eller fylkeskommunen. Forslaget skal følge innstillingen til årsbudsjettet etter kommuneloven § 14-3 tredje ledd til kommunestyret eller fylkestinget.»

Vidare står det dette i kommunelova § 23-5 Rapportering til kommunestyret eller fylkestinget:

«Kontrollutvalget skal rapportere resultatene av sitt arbeid til kommunestyret eller fylkestinget. I saker som skal oversendes til kommunestyret eller fylkestinget, skal kommunedirektøren gis anledning til å uttale seg før kontrollutvalget behandler saken.»

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har i brev dagsett 15.10.2020 til Forum for Kontroll og Tilsyn (FKT) komme med ei presisering når det gjeld kontrollutvalget sitt budsjettforslag ved at dei konkluderer slik:

«Departementet legger derfor til grunn at kommunedirektøren ikke kan endre eller redusere kontrollutvalgets budsjettforslag for kontrollarbeidet før det skal behandles i formannskapet.»

Kontrollutvalgets budsjettforslag skal følge formannskapets innstilling til årsbudsjettet etter § 14-3 tredje ledd til kommunestyret.»

Kontrollutvalet sine oppgåver: (Kommunelova)

§ 23-2 Kontrollutvalgets ansvar og myndighet

Kontrollutvalget skal påse at

- a) kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte
- b) det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak
- c) det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, og av selskaper kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i
- d) det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll)
- e) vedtak som kommunestyret eller fylkestinget treffer ved behandlingen av revisjonsrapporter, blir fulgt opp.

§ 23-3 Forvaltningsrevisjon

«Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.»

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og virksomheten i kommunens eller fylkeskommunens selskaper. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.»

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.»

§ 23-4 Eierskapskontroll

«Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens og fylkeskommunens eierskap. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegerer til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.»

Av dette går det fram at utvalet har eit særskilt omfattande lovpålagt kontrollansvar på vegne av heradsstyret i Kvam herad. For at kontrollutvalet skal kunne ivareta dette kontrollansvaret på ein tilfredsstillande måte, i tråd med lovkravet, krevst det at heradsstyret stiller tilstrekkeleg med budsjettmidlar til disposisjon. Det at kontrollutvalet vert gjort i stand til å ivareta sitt kontrollansvar, m.a. ved å få tilført tilstrekkeleg med budsjettmidlar, vil bidra til å styrke utvalet si uavhengigheit og legitimitet.

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet skal utarbeide budsjettforslag for kontrollarbeidet, medan det er heradsstyret som har vedtakskompetansen i saka, jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 2.

Vurderingar og verknader

Kontrollutvalet er gjeve ansvaret i høve Forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 2 til å utarbeida budsjettforslag for heradet sitt kontrollarbeid. Budsjettforslaget vert innstilt direkte til politisk organ då det er administrasjonen som i hovudsak vert gjenstand for kontroll og revisjon.

For revisjonstenestene er det teke utgangspunkt i inneverande budsjettår og avtale med ekstern revisor, og denne er konsumprisregulert i høve avtale.

For revisjonstenestene er det teke utgangspunkt i avtale som vart inngått med Deloitte AS med verknad frå 1.7.2020. Avtalen inneheld slike element:

- Ein fastpris for rekneskapsrevisjon for Kvam herad inkludert KF
- Timepris for eventuell bestilling av forvaltningsrevisjon, eigarskapskontroll og andre timebaserte utgreiingar

Med en slik avtale er det forutsigbart kva kostnadene til rekneskapsrevisjonen vil utgjere totalt for 2023. Når det gjeld kostnader til forvaltningsrevisjon og eigarskapskontroll vil det avhenge av kor mykje kontrollutvalet ønskjer å bestille i løpet av året. Her er det tatt utgangspunkt i at det vert bestilt timebaserte tenester for 350 timar pr. år, noko som vil vera normalt forbruk for kontrollutval i ein kommune på Kvam sin storleik. Det er også lagt inn konsumprisauke i tråd med inngått avtale.

Vidare er det lagt til grunn at det vanlegvis er 5 møter i kontrollutvalet for året, med om lag like stor saksmengde som «eit vanleg år». Møtegodtgjersle og tapt arbeidsforteneste for medlemene i kontrollutvalet er her budsjettet i høve reglement. Kostnader er medteke slik at medlemmar i kontrollutvalet kan delta på ein nasjonal fagleg kontrollkonferanse, medlemskap i Forum for Kontroll og Tilsyn (FKT), servering på utvalsmøta og ein diversepost. Det er lagt inn ein sum til

ekstra tiltaksmidler til eventuelle ad-hoc oppgaver som til dømes øvrig forvaltningsrevisjon, eigarskapskontroll, utgreiing og ekstra oppgaver som til dømes bestillingar frå heradsstyret og resultat av medieoppslag.

Pris for tenestene sekretariatet gjer for kontrollutvalet er lagt inn i høve avtale mellom Vestland fylkeskommune og Kvam herad.

Konklusjon

Sekretariatet tilrår at kontrollutvalet vedtek forslag til budsjett inkludert dei endringar som vert gjort i møtet.

Budsjettforslaget skal så følgje sak frå rådmannen om budsjett for 2023 for Kvam herad og fram til handsaming i heradsstyret. Det er heradsstyret som skal gjera endeleg vedtak når det gjeld budsjett for kontrollarbeidet i Kvam herad.

Budsjettforslag kontrollutvalet i Kvam herad for 2023

Konto	Tekst	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Merknad
10800	Godtgjersle folkevalde	kr 25 000	kr 25 000	
10802	Tapt arbeidsforteneste	kr 11 000	kr 11 000	
	Feriepengar av tapt arbeidsforteneste	kr 1 320	kr 1 320	
10803	Frikjøp	kr 37 000	kr 40 000	Frikjøp leiar
	Delsum	kr 74 320	kr 77 320	
10990	Arbeidgiveravgift (AGA)	kr 10 479	kr 10 902	
	Delsum	kr 84 799	kr 88 222	
11000	Diverse inkl abb	kr 5 000	kr 5 000	
11151	Servering på møta	kr 6 300	kr 6 300	
11207	Reiseutg.m.m. ikkje oppg. pl.			
11500	Kurs/konferanse	kr 18 000	kr 18 000	FKT og NKRF konferansane
11500	Folkevaldopplæring for kontrollutvalet	kr 25 000		Folkevaldopplæring kontrollutvalet i 2022
11600	Reise- og opphaldsutgifter oppg.pl.	kr 14 000	kr 14 000	FKT og NKRF konferansane mv.
11700	Persontransport	kr -	kr -	
11951	Kontingentar	kr 7 500	kr 7 500	Medlemskap FKT, jfr. årsmøtevedtak 2022
12700	Planarbeid			
12700	Kjøp av sekretariatstenester	kr 203 000	kr 210 000	I høve avtale med Kvam herad, brev sendt 2014
12700	Konkurransesetjing av revisjon	kr -	kr -	
12700	Ekstra tiltaksmidlar	kr 35 000	kr 35 000	
12700	Kjøp av revisjonstenester Deloitte AS	kr 629 848	kr 653 085	I høve avtale frå 01.07.2020
	Delsum	kr 943 648	kr 948 885	
14290	Meirverdiavgift	kr 231 027	kr 232 336	
17290	Moms-kompensasjon	kr -231 027	kr -232 336	
16900	Interne overføringar (VAR)	kr -		
	Total budsjettramme	kr 1 028 447	kr 1 037 107	

Saksframlegg

Saksnr: 2022/182-14
Saksbehandlar: Roald Breistein

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kvam herad, Kontrollutvalet	27/22	05.09.2022

Forvaltningsrevisjon personalpolitikk med fokus på tilsetjingsprosedyrar og vikarbruk - Status i arbeidet ved Deloitte

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering.

Samandrag

Føremålet med denne saka er at Deloitte skal orientere kontrollutvalet om kor langt dei er komen i arbeidet med denne forvaltningsrevisjonen, om alt går etter planen og om det kan vera aktuelt å justere bestillinga.

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Roald Breistein
seniorrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Kontrollutvalet behandla sak PS 28/21 Bestilling av forvaltningsrevisjon i møte 22.11.2021 og det vart gjort slikt vedtak:

1. *Kontrollutvalet ønskjer at det vert gjennomført forvaltningsrevisjon innan personalpolitikk med fokus på tilsettingsprosedyrar og vikarbruk.*
2. *Deloitte vert beden om å levere forslag til prosjektplan i tråd med dei føringar utvalet har gjeve, inkl. føremål, problemstillingar, ev. avgrensingar, ressursbruk og leveringstidspunkt.*
3. *Forslag til prosjektplan bes levert sekretariatet seinast innan 01.02.22.»*

Forslag til prosjektplan vart behandla som sak PS 4/22 i møte 21.02.2022 der det vart gjort slikt vedtak:

1. *Kontrollutvalet bestiller forvaltningsrevisjon av personalpolitikk med fokus på tilsetjingsprosedyrar og vikarbruk frå Deloitte AS, med utgangspunkt i forslag til prosjektplan og innspel under drøftinga i møtet.*
2. *Ny korrigerert prosjektplan vert å sende sekretariatet innan 07.03.2022.*
3. *Kontrollutvalet gjev utvalsleiar, i samråd med sekretariatet, fullmakt til å godkjenne revidert prosjektplan.*
4. *Det vert akseptert ein samla timeressurs på inntil det timetal som ligg i forslag til prosjektplan.*
5. *Det vert også akseptert opsjon på ev. presentasjon av rapporten i Kvam heradsstyre fakturert etter timeforbruk, inntil 6 timar.*
6. *Kontrollutvalet ønskjer at revisjonsrapport er klar frå Deloitte si side innan 12.12.2022, ferdig verifisert og med rådmannen sin uttale vedlagt og/eller innarbeidd.*

I tråd med 2 i vedtaket vart korrigerert prosjektplan motteke innan fristen. Leiar i kontrollutvalet, i samråd med sekretariatet, godkjende prosjektplanen i e-post til Deloitte 11.03.2022.

Av den godkjende prosjektplanen går det fram at føremålet med forvaltningsrevisjonen er:

Føremålet med prosjektet vil vere å undersøkje i kva grad Kvam herad har tilfredsstillande system, rutinar og praksis knytt til tilsettingsprosedyrar og vikarbruk i oppvekstsektoren (grunnskulane).

Med bakgrunn i prosjektet sitt føremål har revisjonen formulert følgjande problemstillingar:

1. *I kva grad har Kvam herad etablert tilfredsstillande system og rutinar for tilsetjingsprosessar i oppvekst (grunnskulane)? Under dette:*
 - a) *I kva grad er det etablert skriftlege rutinar som omtalar korleis sentrale krav til tilsettingar skal sikrast, under dette mellom anna*
 - i. *rutinar for å sikre utlysing av ledige stillingar (både faste stillingar og vikariat)?*
 - ii. *system og rutinar for å halde oversikt over interne kandidatar med fortrinnsrett og å sikre at desse blir vurdert ved ledige stillingar?*
 - iii. *system og rutinar for å halde oversikt over personar i mellombelse stillingar med omsyn til å kunne etterleve tre- og fireårsregelen?*
 - iv. *rutinar for å vurdere habilitet i tilsetjingssaker?*

- v. rutinar for å fastsetje skriftlege kompetansekrav?
 - vi. rutinar for å sikre at tilsetjingsprosessar blir dokumentert/evaluert?
 - b) Kva internkontroll har heradet sentralt med at system og rutinar for tilsetjingsprosessar blir følgt ved grunnskulane?
2. I kva grad er det dokumentert at sentrale krav til tilsetjingsprosessar blir følgt? Under dette kan det vere aktuelt å vurdere i kva grad det er dokumentert at stillingane er utlyst, gjennomført intervju og referanseintervju, om kvalifikasjonsprinsippet er følgt ved tilsetjing, om det er dokumentert at det er gjort vurderingar av om det finst interne kandidatar med fortrinnsrett eller som har rett til fast stillingsvern etter tre- og fireårsregelen, samt om habilitet er blitt vurdert og dokumentert.
3. Kva rutinar har Kvam herad for bruk av vikar og deltidstillingar i skule? Under dette:
- a) Kva rutinar har kommunen for bruk av tilkallingsvikarar?
 - b) I kva grad er det etablert retningslinjer og tiltak for å auke delen heiltidstillingar?
 - c) I kva grad blir vikarbruk drøfta med dei tillitsvalde?
4. I kva grad opplever tilsette ved grunnskulane at det er:
- a) Eit godt psykososialt arbeidsmiljø og eit godt ytringsklima?
 - b) Ryddige tilsetjingsprosessar ved eigen arbeidsplass?

Deloitte har definert slik avgrensing i prosjektet

«Undersøkinga er avgrensa til kommunale grunnskular i Kvam herad. Under problemstilling 4 vil vi kartlegge korleis tilsette i grunnskulane opplever arbeidsmiljøet og ytringsklimaet generelt. Det er ikkje inkludert problemstillingar knytt til korleis Kvam herad handterer varsel om kritikkverdige forhold etter arbeidsmiljølova i dette prosjektet.»

I samband med løypemelding fra Deloitte i møte i kontrollutvalet 07.06.2022 vart dette protokollert:

«Forvaltningsrevisor i Deloitte, Annbjørg Ryssdal, orienterte om status i arbeidet med forvaltningsrevisjon personalpolitikk og svarte på spørsmål frå kontrollutvalet.

Kontrollutvalet kom med slike innspel for utvelging av stikkprøvar:

- Ungdomsskulen i Øystese 2020 - 2021
- Utvikling også før og etter dette

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering»

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet har mynde til å gjennomføre forvaltningsrevisjonar medan det er heradsstyret som har mynde til å vedta revisjonsrapporten, jf. kommunelova § 23-3 og § 23-5.

Vurderingar og verknader

I dette revisjonsprosjektet vil Deloitte m.a. nytta dokumentanalyse, intervju, spørjeundersøking til tilsette, stikkprøvegjennomgang av eit utval tilsetjingssaker og verifisering og høyring som metode.

Revisjonen ønskjer å gjennomføre 7 - 8 intervju m.a. med rektorane ved grunnskulane i heradet og leiing sentralt i kommunen som har eit overordna (system) ansvar knytt til tilsetjingar og vikarbruk.

I dette møtet vil Deloitte orientere om status og framdrift så langt i prosjektet. Deloitte vert også utfordra på å ta opp med kontrollutvalet dersom dei ser forhold (raude eller gule flagg) som gjer at det bør gjerast endringar i bestillinga.

Konklusjon

Dersom det ikkje kjem fram særskilte opplysningar, som t.d. krev justering ift. prosjektplan, vert det tilrådd at kontrollutvalet tar informasjonen til orientering.

Saksframlegg

Saksnr: 2022/176-9
Saksbehandlar: Roald Breistein

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kvam herad, Kontrollutvalet	28/22	05.09.2022

Behandling av henvendingar til kontrollutvalet

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet tek rettleiaren om behandling av henvendingar frå FKT til etterretning.
2. Kontrollutvalet vedtek vedlagde retningslinjer for handtering av henvendingar til kontrollutvalet i Kvam herad med dei endringar som kom fram i møtet.

Samandrag

Kontrollutvalet vert i denne saka utfordra til å ta stilling til retningslinjer for handtering av henvendingar til kontrollutvalet i Kvam herad som utvalet mottek frå innbyggjarar, politikarar eller andre.

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Roald Breistein
seniorrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 15.08.22-veileder-handtering-av-henvendelser-til-kontrollutvalget-
- 2 220815 - Retningslinjer for handtering av henvendingar til kontrollutvalet i Kvam herad

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Forum for kontroll og tilsyn, FKT, har utarbeidd ein rettleiar for behandling av henvendingar til kontrollutvalet.

Kontrollutvalet sitt mandat er å vere kommunestyret sitt kontrollorgan. Henvendingar til kontrollutvalet er ein viktig del av kontrollutvalet sitt arbeid med å føre tilsyn med den kommunale forvaltninga.

Henvendingar kan vere generelle innspel til tema og område for revisjon eller andre kontrollhandlingar. Henvendingar kan også vere tips om meir konkrete og mogelege kritikkverdige forhold i heradet. Rettleiaren frå FKT gjev først og fremst råd om korleis denne type henvendingar kan handterast av kontrollutvalet. Henvendingar kan eksempelvis kome frå innbyggjarar, folkevald, næringsaktørar, tilsette, media, organisasjonar og revisor.

FKT skriv at rettleiaren er meint å vere eit supplement til Kontrollutvalsboka.

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet har vedtakskompetanse i sak der utvalet vil innhenta informasjon, jf. kommunelova § 23-2.

Vurderingar og verknader

FKT peikar i rettleiaren (vedlegg 1) på viktigheita av god dialog og samhandling mellom kontrollutval og heradsstyre for å gjere det lettare å få heradsstyret sin aksept for at kontrollutvalet sitt arbeid med henvendingar er viktig og relevant. Kontrollutvalet bør diskutere korleis utvalet kan skape forståing og interesse for kontrollutvalet sitt arbeid i heradsstyret. I vedlegg 2 i rettleiaren kan vi lese:

- ✓ Kontrollutvalgets medlemmer bør inviteres til kommunestyrets folkevalgtopplæring slik at de får samme innsikt i rollen som folkevalgt. Her bør også kommunestyrets og kontrollutvalgets kontrolloppgave være tema.
- ✓ Kontrollutvalget/sekretariatet bør tidlig i valgperioden holde en presentasjon for kommunestyret om arbeidet til kontrollutvalget.
- ✓ Kontrollutvalget bør årlig ha et dialogmøte med ordfører hvor de snakker om hvilke forventninger kommunestyret og kontrollutvalget har til hverandre, og om det er saker eller områder som kontrollutvalget bør følge med på. Dette bør følges opp.
- ✓ Kontrollutvalget bør ta initiativ overfor kommunestyret til å drøfte rutiner for hvor ofte kontrollutvalget skal rapportere om sitt arbeid, utover det som er lovpålagt.
- ✓ Kontrollutvalget kan avtale med ordfører at protokollen fra kontrollutvalgets møter blir lagt fram som referatsak i kommunestyret. Kontrollutvalgets leder kan be om taletid for å gi utfyllende informasjon, også om kontrollutvalgets leder ikke er medlem av kommunestyret.
- ✓ Kontrollutvalgets leder bør ta ordet når kommunestyret skal behandle rapporter fra kontrollutvalget og orientere om funn og anbefalinger som utvalgets forslag til vedtak bygger på, også om kontrollutvalgets leder ikke er medlem av kommunestyret.
- ✓ Alle medlemmer, evt. ordfører og gruppeledere i kommunestyret, kan med fordel involveres i ROV-prosessen¹² og få mulighet til å komme med innspill på viktige temaer som kan legges inn i planene før behandling i kommunestyret.
- ✓ Kontrollutvalget bør midtveis i perioden rullere vedtatt plan, og også her kan f.eks. gruppeledere og andre folkevalgte, inviteres til å komme med innspill til nye temaer for revisjonen.
- ✓ Plan for utvalgets arbeid bør oversendes kommunestyret til orientering.

- ✓ Årsrapporten fra kontrollutvalget bør utformes på en måte som vekker interesse for utvalgets arbeid.
- ✓ I kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning kan utvalget legge inn temaer og problemstillinger som kan være av interesse for kommunestyrets medlemmer, f.eks. kommunal økonomisk bærekraft (KØB)

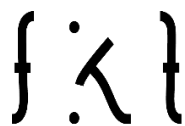
Rettleiaren inneheld 8 tilrådingar.

1. Alle skriftlege henvendingar til kontrollutvalet skal journalførast
 - Alle henvendingar bør sendast sekretariatet for journalføring
2. Munnlege henvendingar må gjerast skriftlege for å kunne behandlast av kontrollutvalet
 - Den som tek munnleg kontakt bør oppfordrast til å gjere henvendinga skriftleg, alternativt at den som tek oi mot henvendinga skriv notat som kan nyttast som grunnlag for vidare behandling
3. Den som tek kontakt med kontrollutvalet må i samsvar med god forvaltningsskikk få ein skriftleg tilbakemelding på at henvendinga er motteken
 - Den som tek kontakt med eit offentleg organ som kontrollutvalet er, bør få ei skriftleg tilbakemelding på at henvendinga er mottatt og journalført. Tilbakemeldinga bør gje informasjon om at kontrollutvalet tek den til vurdering og at det ikkje er klagerett på kontrollutvalet sitt vedtak. Vidare bør avsendar informerast om at han ikkje er part om det blir ei sak. Tilbakemeldinga bør vidare innehalde rettleiing dersom henvendinga heller bør rettast til ein annan instans. Rettleiaren har med to eksempel på skriftleg tilbakemelding
4. Kontrollutvalet bør utarbeide egne retningslinjer for handtering av henvendingar. Desse bør innehalde ein framgangsmåte for saksbehandling av henvendingar
 - Sjå vedlagde forslag til framgangsmåte. Kontrollutvalet bør diskutere forslaget og bli samde om dette skal vera utvalet sin framgangsmåte.
5. Kontrollutvalet bør bruke «trafikklysmodellen» når kontrollutvalet skal vurdere om innhaldet i ei henvending skal følgjast opp
 - Denne modellen står på side 13 i rettleiaren og er eit godt hjelpemiddel for å kunne vurdere om kontrollutvalet skal følgje opp ein ekstern henvending
6. Kontrollutvalet bør unngå å gå vidare med saker som uttrykkjer generell misnøye med eit politisk fatta vedtak, handlar om ei enkeltsak, er under behandling i eit anna organ eller har ein annan naturleg behandlingsveg
7. Kontrollutvalet bør i sitt budsjettframlegg ta høgde for uventa kontrollhandlingar
 - På side 14 i rettleiaren er det sett opp ein del eksempel på framgangsmåtar for oppfølging av henvendingar. Dette kan vere:
 - i. Innsamling av ytterlegare informasjon
 - ii. Orientering v/kommunedirektør eller andre
 - iii. Innspel til risiko- og vesentleganalysen i arbeidet med plan for forvaltningsrevisjon og eigarskapskontroll
 - iv. Kartlegging (forundersøking) eller leverandørkontroll
 - v. Forvaltningsrevisjon/eigarskapskontroll
 - vi. Vidare undersøking
 - vii. Høyring
8. Kontrollutvalet bør drøfte korleis utvalet vil synleggjere si rolle og mandat, og kvifor utvalet ynskjer å motta henvendingar

Den fjerde tilrådinga i rettleiaren omhandlar retningslinjer for behandling av henvendingar. Sekretariatet har utarbeidd forslag til retningslinjer (vedlegg 2) for behandling av henvendingar og utvalet blir i saka utfordra til å diskutere forslaget og bli samde om eit sett retningslinjer. Forslaget til retningslinjer i vedlegg 1 i rettleiaren er brukt som grunnlag for forslaget frå sekretariatet.

Konklusjon

FKT har utarbeidd ein rettleiar for kontrollutvalet si behandling av henvendingar. Sekretariatet har på bakgrunn av rettleiaren utarbeidd retningslinjer for behandling av henvendingar som kontrollutvalet bør ta stilling til.

Forum for
kontroll og tilsyn

.....

VEILEDER

Håndtering av henvendelser til kontrollutvalget

© Forum for kontroll og tilsyn 2022

Innhold

Oppsummering av anbefalinger	3
1. Innledning	4
2. Kontrollutvalgets mandat og avklaring av roller	6
2.1 Kontrollutvalgets mandat og forholdet til kommunestyret.....	6
2.2 Rolleavklaringer.....	6
3. God forvaltningsskikk	8
3.1 God forvaltningsskikk.....	8
3.2 Skriftlige henvendelser	8
3.3 Muntlige henvendelser.....	9
3.4 Tilbakemelding til avsender – sekretariatets veiledningsplikt	10
4. Sekretariatets behandling av henvendelser	12
4.1 Ulik praksis	12
4.2 Forslag til fremgangsmåte	12
5. Kontrollutvalgets vurdering av henvendelser	13
5.1 «Trafikklysmodellen».....	13
5.2 Henvendelser som faller utenfor kontrollutvalgets mandat	13
6. Kontrollutvalgets oppfølging av henvendelser	15
6.1 Ressurser	15
6.2 Valg av kontrollhandlinger.....	15
7. Synliggjøring av kontrollutvalgets arbeid	16
7.1 Informasjon til innbyggere og andre	16
7.2 Kommunikasjonsstrategi	16
VEDLEGG 1 Eksempel på retningslinjer for håndtering av henvendelser til kontrollutvalget	17
VEDLEGG 2 Tiltak for god dialog og samhandling med kommunestyret	19
VEDLEGG 3 Hva er et saksdokument?	20

Oppsummering av anbefalinger

Anbefaling 1

Alle skriftlige henvendelser til kontrollutvalget skal journalføres.

Anbefaling 2

Muntlige henvendelser må skriftliggjøres for å kunne behandles av kontrollutvalget.

Anbefaling 3

Den som henvender seg til kontrollutvalget må i tråd med god forvaltningsskikk få en skriftlig tilbakemelding på at henvendelsen er mottatt.

Anbefaling 4

Kontrollutvalget bør utarbeide egne retningslinjer for håndtering av henvendelser. Disse bør inneholde en fremgangsmåte for saksbehandling av henvendelser.

Anbefaling 5

Kontrollutvalget bør bruke «trafikklysmodellen» når kontrollutvalget skal vurdere om innholdet i en henvendelse skal følges opp.

Anbefaling 6

Kontrollutvalget bør unngå å gå videre med henvendelser som uttrykker generell misnøye med et politisk fattet vedtak, dreier seg om en enkeltsak, er under behandling i et annet organ eller har en annen naturlig behandlingsvei.

Anbefaling 7

Kontrollutvalget bør i sitt budsjettframlegg ta høyde for uforutsette kontrollhandlinger.

Anbefaling 8

Kontrollutvalget bør drøfte hvordan utvalget vil synliggjøre sin rolle og mandat, og hvorfor utvalget ønsker å motta henvendelser.

1. Innledning

Henvendelser er en viktig del av kontrollutvalgets arbeid med å føre kontroll med den kommunale forvaltningen.

Henvendelser kan være generelle innspill til tema og områder for revisjon eller andre kontrollhandlinger. Slike henvendelser bør sees i sammenheng med kontrollutvalgets planarbeid.

Henvendelser kan også være tips om mer konkrete og mulige kritikkverdige forhold. Denne veilederen gir først og fremst råd om hvordan denne type henvendelser kan håndteres. Henvendelser kan for eksempel komme fra innbyggere, folkevalgte, næringsaktører, ansatte, media, organisasjoner og revisor.

Veilederen er ment å være et supplement til Kontrollutvalgsboka.¹

I en uformell spørreundersøkelse som ble gjennomført blant deltakerne på FKTs fagkonferanse i 2021, svarte 65 prosent ja på spørsmålet om henvendelser er en viktig del av kontrollutvalgets arbeid. 55 prosent svarte at henvendelser har ført til at viktige forhold ble avdekket.

Det er få kontrollutvalg og sekretariat som har avtalt faste rutiner for hvordan henvendelser skal mottas og følges opp. På bakgrunn av dette opprettet FKT en arbeidsgruppe i juni 2021. Arbeidsgruppen fikk i oppdrag å utarbeide en veileder for hvordan kontrollutvalget kan håndtere henvendelser.

Arbeidsgruppen har bestått av: Henning Warloe
kontrollutvalget i Bergen, Trond Egil Nilsen
kontrollutvalget i Måsøy, Solveig Kvamme
Sunnmøre kontrollutvalgssekretariat IKS, Ragnhild

Aashaug Kontrollutvalg Fjell IKS, Hilde Rasmussen
Nilsen 2. vara til styret og Anne-Karin F Pettersen
generalsekretær.

Høsten 2021 gjennomførte arbeidsgruppen en undersøkelse blant FKTs medlemmer om hvordan henvendelser blir håndtert. Underveis i veilederen oppsummerer vi noen fakta og viser eksempler fra undersøkelsen.

Målgruppen for veilederen er primært kontrollutvalgsmedlemmer og ansatte i kontrollutvalgssekretariat.

Det er opp til kontrollutvalget selv å beslutte hvordan henvendelser skal behandles. Formålet med dette dokumentet er derfor å gi råd og anbefalinger.

¹ [Kontrollutvalgsboka](#) 3. utgåve, januar 2022.

Fakta:

Resultater etter Deloitte's uformelle undersøkelse på fagkonferansen juni 2021:

Henvendelser er en viktig del av kontrollutvalgets arbeid

- ✓ 65 prosent svarer ja på spørsmålet om henvendelser er en viktig del av kontrollutvalgets arbeid

Henvendelser har ført til at viktige forhold ble avdekket

- ✓ 55 prosent svarte at henvendelser har ført til at viktige forhold ble avdekket

Innbyggerne er den viktigste kilden for henvendelser

- ✓ 40 prosent svarer at innbyggerne er den viktigste kilden for henvendelser
- ✓ Andre kilder er folkevalgte, næringsaktører, ansatte, media og organisasjoner

Området for henvendelser er i stor grad byggesak, plan og eiendom

- ✓ 40 prosent svarer at henvendelsene gjelder byggesak, plan og eiendom
- ✓ Andre tema er økonomi, innkjøp, kontrakt, personalsaker, arbeidsmiljø, saksbehandling generelt og barnevern

Kilde: Kommunerevisoren 4-2021

2. Kontrollutvalgets mandat og avklaring av roller

Kontrollutvalget er kommunestyrets kontrollorgan. God rolleforståelse og et godt samarbeid mellom kontrollutvalget og kommunestyret kan bidra til økt interesse for kontrollarbeidet.

2.1 Kontrollutvalgets mandat og forholdet til kommunestyret

Kontrollutvalgets mandat er å være kommunestyrets utøvende kontrollorgan. Det innebærer at kontrollutvalget skal gi uttalelse om kommunens årsregnskap og årsberetning, utarbeide planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll og rapportere til kommunestyret om gjennomførte forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller

I tillegg har kontrollutvalget et påseansvar i forbindelse med regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Kontrollutvalget skal også påse at kommunens økonomiforvaltning foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak.

Utover det som er bestemt i lov og forskrift, kan kontrollutvalget i prinsippet ta opp ethvert forhold ved kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, så lenge det kan defineres som kontrollarbeid.

God dialog og samhandling mellom kontrollutvalget og kommunestyret gjør det lettere å få aksept for at kontrollutvalgets arbeid med henvendelser er viktig og relevant. Derfor bør kontrollutvalget diskutere hvordan utvalget kan skape forståelse og interesse for kontrollutvalgets arbeid blant medlemmene i kommunestyret.

Vedlegg 2 i veilederen lister opp en rekke tiltak for god dialog og samhandling med kommunestyret.

2.2 Rolleavklaringer

Styringsrolle²

Folkevalgte har fire sentrale roller: representasjonsrollen (ombudsrollen), lederrollen, styringsrollen og arbeidsgiverrollen. Kontrollutvalgets oppgaver med å føre kontroll på vegne av kommunestyret, tilhører styringsrollen som blant annet handler om oppfølging og kontroll.

Henvendelser fra innbyggerne om mulige kritikkverdige forhold til kontrollutvalgets medlemmer, bør derfor håndteres mer formelt enn det rollen som folkevalgt ellers gir rom for.

Arbeidsmåte

Kontrollutvalgsmedlemmer bør ikke gjøre egne undersøkelser av en henvendelse eller starte innsamling av fakta. Det kan bli oppfattet som om saksbehandlingen er påbegynt før kontrollutvalget som organ har gjort sin vurdering.

Dersom der er behov for å innhente mer informasjon før kontrollutvalget får henvendelsen, så gjøres det i samarbeid med sekretariatet for å sikre krav til forsvarlig saksbehandling.

Saksbehandlingen

Kontrollutvalget er ikke et ordinært forvaltningsorgan som fatter enkeltvedtak.³

Kontrollutvalget kan ikke fatte eller omgjøre vedtak som er bindende for administrasjonen.⁴

² Tillit, KS folkevalgtprogram 2019-2023, kap. 2.

³ Forvaltningsloven § 2, første ledd bokstav b.

⁴ Kontrollutvalgsboka 2021, s. 18.

Videre betyr dette at de som kommer med henvendelser til kontrollutvalget, ikke er en part⁵ i påfølgende kontrollsak.

Det er ikke klagerett på kontrollutvalgets vedtak, men det kan være noen unntak, for eksempel:

- Avslag fra kontrollutvalget på innsynsbegjæring etter offentleglova.
- Enkelte vedtak som fattes av kontrollutvalget når kontrollutvalget opptrer som arbeidsgiver.
- Kontrollutvalgets krav på innsyn etter kommunelovens § 23-6 hos selvstendige rettssubjekter.

⁵ Forvaltningsloven § 2, første ledd bokstav e.

3. God forvaltningsskikk

Kontrollutvalget er et offentlig organ⁶ og sekretariatet skal ivareta organets journalførings- og arkivplikt.

3.1 God forvaltningsskikk

God forvaltningsskikk bygger på de fire grunnleggende forvaltningsverdiene: demokrati, faglig integritet, effektivitet og rettssikkerhet. Verdiene blir ivaretatt ved at offentlige organ følger «forfatningsreglene» i forvaltningsloven, offentleglova og arkivloven.

Alle offentlige organ plikter å ha et arkiv som er ordnet og innrettet slik at dokumentene er sikret som informasjonskilde for samtid og ettertid, jf. arkivlova § 6. Et dokument er arkivverdig dersom det enten har blitt saksbehandlet eller har verdi som dokumentasjon. Det er et sekretariatsansvar å forvalte kontrollutvalgets arkiver i tråd med gjeldende arkivlov og arkivforskrift.⁷

Offentlige organ har journalføringsplikt som følge av både offentleglova og arkivforskriften. Journalen er et viktig redskap for å sikre åpenhet om offentlig saksbehandling, og er en forutsetning for demokratiet. Det er sekretariatet sitt ansvar å sørge for journalføring av kontrollutvalget sine dokumenter og korrespondanse. Sekretariatet har videre ansvar for å opprettholde personvernet til avsender ved å kontrollere at innkommende dokumenter helt eller delvis avskjermes, dersom det er hjemmel for dette.

Journalen er et viktig arbeidsverktøy som kan brukes som dokumentasjon på når en henvendelse ble mottatt, og hvordan den blir fulgt opp.

Arkivverket har utarbeidet en enkel sjekkliste⁸ som kan være til hjelp for sekretariatet.

3.2 Skriftlige henvendelser

I dag foregår det meste av kommunikasjonen digitalt, også det som kommer inn til kontrollutvalget. Det brukes mange ulike kanaler, former og sjangre. Det som før kanskje kom som et brev, kan i dag komme som en SMS, e-post, melding på sosiale medier, et dokument via et digitalt møte, eller en registrering på en webportal, for å nevne noe. Det er sekretariatet sin oppgave å avgjøre hva som skal journalføres og arkiveres av kontrollutvalgets korrespondanse.⁹

Det er med andre ord sekretariatets ansvar å ivareta hensynet til god forvaltningsskikk. Derfor bør utvalgets medlemmer som mottar en henvendelse, oversende henvendelsen til sekretariatet slik at de kan bli håndtert etter fastlagte rutiner.

Anbefaling 1

Alle skriftlige henvendelser til kontrollutvalget skal journalføres.

⁶ [Rettleiar til offentleglova](#) kap. 3.1 omtaler hva som er et offentlig organ, jf. offentleglova § 2.

⁷ For mer informasjon om arkiv, se [FKT og NKRFs felles veileder for arkivordning for](#)

kontrollutvalgssekretariat [\(2015\)](#)

⁸ [Sjekkliste for journalføring og arkivering i departementene og statlige virksomheter - 2019.](#)

⁹ Dokument og saksdokument er nærmere definert i vedlegg 2.

Eksempel, skriftlig henvendelse:

Kontrollutvalgets medlem får en SMS fra en bekjent der det gis informasjon som er interessant og som medlemmet tenker at kontrollutvalget bør se nærmere på. Kontrollutvalgets medlem takker avsender for informasjonen og informerer om at den blir lagt fram for kontrollutvalget til vurdering.

Kontrollutvalgets medlem bør ta skjermdump av SMS-dialogen eller videresende den til sekretariatet for journalføring.

Anbefaling 2

Muntlige henvendelser må skriftliggjøres for å kunne behandles av kontrollutvalget.

Eksempel, muntlig henvendelse:

Et medlem i kontrollutvalget møter en innbygger på butikken og vedkommende sier at "du som er med i kontrollutvalget..." Så gir vedkommende informasjon som medlemmet finner interessant.

Kontrollutvalgets medlem bør oppfordre innbyggeren til å sende det skriftlig enten rett til sekretariatet eller via medlemmet slik at det kan håndteres og journalføres.

3.3 Muntlige henvendelser

Både sekretariatet og kontrollutvalgets medlemmer blir noen ganger oppringt av innbyggere og andre som mener de har informasjon som kontrollutvalget bør se nærmere på. Den som ringer bør oppfordres til å gjøre henvendelsen skriftlig og sende den til sekretariatet.

Alternativt kan mottakers notater fra muntlige samtaler arkiveres som et internt notat.

3.4 Tilbakemelding til avsender – sekretariatets veiledningsplikt

Et flertall av de som svarte på undersøkelsen som FKT sin arbeidsgruppe gjennomførte høsten 2021, svarer at avsender får en bekreftelse på at henvendelsen er mottatt og en skriftlig underretning om hvordan henvendelsen ble behandlet (60 prosent).

Den som henvender seg til et offentlig organ som kontrollutvalget er, bør få en skriftlig tilbakemelding på at henvendelsen er mottatt og journalført. Tilbakemeldingen bør gi informasjon om at kontrollutvalget tar den til vurdering og at det ikke er klagerett på kontrollutvalgets vedtak. Videre bør avsender informeres om at hen ikke er part om det blir en sak.

Tilbakemeldingen bør videre inneholde veiledning dersom henvendelsen heller bør rettes til en annen instans.

Avsender har ikke rett på skriftlig tilbakemelding etter kontrollutvalgets behandling. Kontrollutvalget kan likevel vurdere om avsender skal få flere skriftlige tilbakemeldinger.

Anbefaling 3

Den som henvender seg til kontrollutvalget må i tråd med god forvaltningsskikk få en skriftlig tilbakemelding på at henvendelsen er mottatt.

Eksempel 1:

«Kontrollutvalssekretariatet har på vegne av kontrollutval motteke henvendinga di. Alle henvendingar til kontrollutvalet vert journalførte som innkomen post med namn på avsender(-ar).

Henvendinga di vert lagt fram for kontrollutvalet til vurdering. Om kontrollutvalet vel å gå nærare inn på det som henvendinga gjeld, vil du kunne sjå i møteprotokollen som du finn på heimesida vår.

Ut over dette vil du ikkje få noko meir svar frå kontrollutvalet på henvendinga di.

Vi gjer deg merksam på at kontrollutvalet kun har plikt til å behandle dei saker som kommunestyret ber dei om, eller der det går fram av forskrift om revisjon i kommunar. Når det gjeld henvendingar frå andre enn kommunestyret eller revisjonen, må kontrollutvalet sjølve vurdere om dei vil prioritere å sjå nærare på det ei henvending tek opp.

På generelt grunnlag kan ein seie at det er utanfor kontrollutvalet sitt mandat og reglement å behandle henvendingar som gjeld klagesaker, saker som er til behandling i rettsapparatet, usemje i politiske vedtak eller varsel etter Arbeidsmiljøloven kap. 2a.»

Kilde:

Sunnmøre kontrollutvalsekretariat IKS

Eksempel 2

Kontrollutvalssekretariatet har på vegne av kontrollutval motteke henvendinga di. Alle henvendingar til kontrollutvalet vert journalførte som innkomen post med namn på avsender(-ar). Henvendinga di vert lagt fram for kontrollutvalet til vurdering.

Utan at vi har vurdert henvendinga di, vil vi på generelt grunnlag seie at det i hovudsak er utanfor kontrollutvalet sitt mandat og reglement å behandle henvendingar som m.a. gjeld klagesaker, saker som er til behandling i rettsapparatet, usemje i politiske vedtak eller varsel etter Arbeidsmiljøloven kap. 2a.

Vi gjer deg merksam på at kontrollutvalet kun har plikt til å behandle dei saker som kommunestyret ber dei om, eller der det går fram av kommunelova kapittel 23 og 24 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> og forskrift om kontrollutval og revisjon i kommunar <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-06-17-904>. Når det gjeld henvendingar frå andre enn kommunestyret, må kontrollutvalet sjølve vurdere om dei vil prioritere å sjå nærare på det henvendinga tek opp.

Vi gjer også merksam på at kontrollutvalet ikkje er eit forvaltningsorgan som fattar enkeltvedtak etter forvaltningslova § 2. Personar som henvender seg til kontrollutvalet er ikkje å rekne som part i ei eventuell påfølgjande kontrollsak. Det vil difor ikkje vera klagerett på vedtak gjort av kontrollutvalet, eller andre partsrettar etter forvaltningslova § 28 knytt til vedtak gjort av utvalet.

Du vil etter behandlinga i kontrollutvalet verta orientert om vedtaket, men som det går fram over vil du ikkje ha klagerett på vedtaket.

Kjelde:

Vestland fylkeskommune, sekretariat for kontrollutval

4. Sekretariatets behandling av henvendelser

Det er ulik praksis for hvordan henvendelser blir saksbehandlet før de legges fram for kontrollutvalget.

4.1 Ulik praksis

I undersøkelsen som arbeidsgruppen gjennomførte blant FKTs medlemmer høsten 2021, stilte vi spørsmål om hvordan henvendelsene blir lagt fram for kontrollutvalget. Svarene tyder på at det er ulik praksis.

Flertallet (63 prosent) svarer at de legger alle henvendelser fram som informasjons- eller meldingssak. I møte avgjør kontrollutvalget hva som er innenfor mandatet og hva som skal utredes videre av sekretariatet.

Under 20 prosent svarte at sekretariatet saksbehandler alle henvendelser før de blir lagt fram for kontrollutvalget som sak.

Det kan bety at sekretariatet i saksfremlegget gjør en vurdering av om saken hører inn under kontrollutvalgets mandat, og gir en anbefaling.

Rundt 20 prosent svarte at sekretariatet kun saksbehandler henvendelser som er innenfor mandatet til kontrollutvalget. Svarene kan tyde på at det er utvalgsleder som forhåndsvurderer hva som hører inn under mandatet.

Hvilken ordning som velges vil innvirke på hvor lang tid det tar fra en henvendelse kommer inn og til den er ferdigbehandlet.

4.2 Forslag til fremgangsmåte

Retningslinjer for hvordan kontrollutvalget behandler henvendelser, kan bidra til en større forutsigbarhet og økt tillit til saksbehandlingen. Retningslinjer må være i tråd med forvaltningslovens regler og god forvaltningsskikk. Saksbehandlingen kan foregå på følgende måte:

- ✓ Sekretariatet gjør en vurdering av innholdet i henvendelsen. Her kan spørsmålene i «trafikklysmodellen» være et egnet hjelpemiddel.
- ✓ Hvis henvendelsen åpenbart er utenfor kontrollutvalgets mandat, svarer sekretariatet avsender og legge henvendelsen og svaret fram for kontrollutvalget til orientering.
- ✓ Henvendelser som ikke åpenbart er utenfor kontrollutvalgets mandat, drøfter sekretariatet med kontrollutvalgets leder som avgjør om henvendelsen skal settes opp som sak på sakslisten.
- ✓ For henvendelser som skal på sakslisten, gjør sekretariatet en vurdering av innholdet i henvendelsen og kommer med et forslag til kontrollutvalget om hvordan den kan håndteres, i tråd med vanlig saksforberedelse.

Anbefaling 4

Kontrollutvalget bør utarbeide egne retningslinjer for håndtering av henvendelser. Disse bør inneholde en fremgangsmåte for saksbehandling av henvendelser.

5. Kontrollutvalgets vurdering av henvendelser

Kontrollutvalget kan i prinsippet ta opp ethvert forhold ved kommunens virksomhet, så lenge det kan defineres som kontrollarbeid. I vurderingen av hvilke henvendelser som kontrollutvalget skal gå videre med, kan det være nyttig å stille noen kontrollspørsmål.

5.1 «Trafikklysmodellen»

Hvorvidt kontrollutvalget skal følge opp en ekstern henvendelse bør skje utfra en helhetlig vurdering. "Trafikklysmodellen" kan være et nyttig hjelpemiddel.

«Trafikklysmodellen» på neste side er utarbeidet av Deloitte AS. Tabellen nevner noen aktuelle spørsmål kontrollutvalget bør stille seg når utvalget skal bestemme om henvendelsen er en sak som skal følge opp eller ikke. Listen er ikke uttømmende, og relevansen av det enkelte spørsmål kan vektes ulikt.

Selv om kontrollutvalget i prinsippet kan ta opp ethvert forhold ved kommunens virksomhet, faller det utenfor utvalgets mandat å vurdere om politiske vedtak er formålstjenlige. Utvalget skal heller ikke brukes som arena for «omkamp».

Anbefaling 5

Kontrollutvalget bør bruke «trafikklysmodellen» når kontrollutvalget skal vurdere om innholdet i en henvendelse skal følges opp.

5.2 Henvendelser som faller utenfor kontrollutvalgets mandat

Kontrollutvalget bør unngå å gå videre med henvendelser som dreier seg om en enkeltsak, som er under behandling i et annet organ eller som har en annen naturlig behandlingsvei,

som hos politiet, rettsapparatet, statsforvalteren, sivilombudet, KOFA, klageorgan i kommunen eller kommunens varslingskanal. Vedtak i en enkeltsak kan likevel avdekke systemsvikt som kontrollutvalget kan vurdere å se nærmere på.

Dersom henvendelsen gjelder et avvik, må det vurderes om det er andre instanser i kommunen som først skal vurdere dette, og om det dekkes av internkontrollen.

Henvendelser kan medføre mye støy og uklarhet rundt hvilken rolle kontrollutvalget kan og skal ha i en konkret sak. Fallgruvene kan være mange dersom kontrollutvalget involverer seg i en henvendelse som egentlig ikke egner seg for kontrollutvalget og de verktøyene kontrollutvalget disponerer. Det er fare for at oppfølging av henvendelser fortrenger risikoområder der behovet for kontroll er større. Kontrollutvalget må også være forberedt på at det er sannsynlig at de ikke vil klare å møte forventningene til den som har kommet med henvendelsen.

Anbefaling 6

Kontrollutvalget bør unngå å gå videre med henvendelser som uttrykker generell misnøye med et politisk fattet vedtak, dreier seg om en enkeltsak, er under behandling i et annet organ eller har en annen naturlig behandlingsvei.

Sentrale spørsmål – «Trafikklysmodellen» Kryss på røde felt kan peke i retning av å ikke følge opp henvendelsen, mens kryss på grønne felt kan tale for å følge opp henvendelsen.	Ja	Delvis	Nei	Ukjent
Vedrører henvendelsen misnøye med et politisk fattet vedtak?				
Dreier henvendelsen seg om en klage på et enkeltvedtak som kommunen har fattet?				
Viser henvendelsen til lovbrudd, manglende etterlevelse av kommunale rutiner eller manglende oppfølging av kommunale vedtak?				
Viser henvendelsen til en risiko knyttet til system, rutiner, praksis i kommunen mer generelt innenfor et område?				
Dreier henvendelsen seg i hovedsak om en isolert hendelse?				
Er henvendelsen under annen behandling i et annet organ? (rettsapparat, sivilombud, statsforvalter, KOFA, klageorgan i kommunen, varslingskanal)?				
Er det annen naturlig behandlingsvei for henvendelsen (ref. organene nevnt over)?				
Kan henvendelsen, og henvendelsens oppmerksomhet, bidra til at det stilles spørsmål om tilliten til kommunens saksbehandling av en type saker?				
Berører henvendelsen et tema som kontrollutvalget allerede har vurdert som aktuelt for oppfølging i sin risiko- og vesentlighetsanalyse?				
Foreligger området som et tema i plan for forvaltningsrevisjon eller plan for eierskapskontroll?				
Kan en gjennomgang bidra til læring og forbedring?				
Bør henvendelsen prioriteres foran andre planlagte oppgaver?				

Tabell 1 Kilde: Deloitte AS

6. Kontrollutvalgets oppfølging av henvendelser

Hvordan kontrollutvalget kan gå videre med henvendelsen, er avhengig av ressurssituasjonen og sakens karakter.

6.1 Ressurser

Kontrollutvalget skal hvert år utarbeide framlegg til budsjett som skal behandles i kommunestyret. For å gi kontrollutvalget gode arbeidsvilkår må kommunestyret stille nødvendige ressurser til disposisjon. Kontrollutvalget må på sin side synliggjøre for kommunestyret at det kan oppstå uventede situasjoner, som for eksempel henvendelser fra innbyggere, som kontrollutvalget må følge opp. Hvis kontrollutvalget ikke har tilgjengelige budsjettmidler, kan utvalget fremme sak om ekstramidler fra kommunestyret.

Anbefaling 7

Kontrollutvalget bør i sitt budsjettframlegg ta høyde for uforutsette kontrollhandlinger.

6.2 Valg av kontrollhandlinger

Under følger noen eksempler på fremgangsmåter for kontrollutvalget:

Samle informasjon

Kontrollutvalget kan be sekretariatet om å samle inn informasjon som angår henvendelsen. Kontrollutvalget vurderer om det skal gjøre videre undersøkelser.

Orienteringer

Kontrollutvalget kan invitere kommunedirektøren eller andre til å orientere om kommunens system og rutiner for den type saker eller om det den konkrete henvendelsen tar opp. Dette kan gi kontrollutvalget et grunnlag for å vurdere om et saksfelt er tilstrekkelig belyst, eller om det er behov for ytterligere oppfølging og undersøkelse.

Inn i ROV-analysen

Kontrollutvalget kan ta det henvendelsen peker på videre med som innspill til mulig risiko i risiko- og vesentlighets analyse (ROV), eller til eksisterende prosjekt som gjelder samme tema i plan for forvaltningsrevisjon eller eierskapskontroll.

Kartlegging (forundersøkelse)

Dersom man ønsker en begrenset undersøkelse av et område, kan kontrollutvalget undersøke forholdet nærmere uten å foreta en større undersøkelse av området – i alle fall ikke i første omgang. Kontrollutvalget kan også vedta å gjennomføre en konkret leverandørkontroll.¹⁰

Forvaltningsrevisjon/eierskapskontroll

Kontrollutvalget kan vedta å gjennomføre en forvaltningsrevisjon eller eierskapskontroll. Forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll betyr at man velger en systematisk tilnærming for å vurdere temaet som henvendelsen dreier seg om.

Videre undersøkelser

Dersom henvendelsen gjelder et spesifikt tilfelle som ikke egner seg for en systemgjennomgang slik en forvaltningsrevisjon ofte er, kan kontrollutvalget be om at det blir foretatt en mer omfattende undersøkelse.

Høring¹¹

En høring finner sted i forbindelse med møter i kontrollutvalget, der bestemte personer blir bedt om å svare muntlig på spørsmål fra medlemmene. Kontrollutvalget kan også be om at den som skal høres leverer inn sitt innspill skriftlig i forkant av høringen.

¹⁰ Jf. kommuneloven § 23-6, siste ledd.

¹¹ [Høring i kontrollutvalget? Veileder for høringer \(2014\).](#)

7. Synliggjøring av kontrollutvalgets arbeid

Henvendelser til kontrollutvalget kan være verdifulle informasjonskilder. Gjennom å informere om hva som er kontrollutvalgets rolle, hvilke oppgaver det har, og hvordan utvalget jobber, kan kontrollutvalget legge til rette for en økt forståelse for utvalgets mandat.

7.1 Informasjon til innbyggere og andre

Innbyggere og offentligheten ellers har ofte lite kjennskap til hva som er kontrollutvalgets oppgaver. Synlighet og åpenhet er et mål for den offentlige forvaltningen generelt, og synliggjøring av kontrollutvalgets rolle, mandat og hvordan utvalget jobber kan bidra til flere og mer relevante henvendelser.

Kontrollutvalget mottar henvendelser. For at henvendelsene skal bli en verdifull informasjonskilde, bør kontrollutvalget ha en tydelig kommunikasjon om hva som er kontrollutvalgets mandat og hvordan utvalget jobber. For å avklare forventningene, kan det være viktig å formidle at kontrollutvalget hele tiden prioriterer ut fra risiko, vesentlighet og annen kjennskap til innholdet i henvendelsen innenfor sitt mandat.

Eksempel:

Informasjon til innbyggere og andre som kan legges ut på hjemmesiden til sekretariatet eller kommunen:

<https://sekom.no/om-sekom/kva-gjer-sekom/innspeil-til-kontrollutvalget.17203.aspx>

7.2 Kommunikasjonsstrategi

Noen enkle retningslinjer for hvordan den interne og eksterne kommunikasjon skal bidra til å synliggjøre kontrollutvalgets arbeid, kan nedfelles i en kommunikasjonsstrategi. Det kan hjelpe kontrollutvalget til å nå sine mål, og man

kan i større grad forutse konsekvensene av det som formidles.

Mediene gir en mulighet til å kommunisere med innbyggerne. Gjennom å være åpen, troverdig og vise tydelighet i hva som er kontrollutvalgets rolle, kan innbyggerne og mediene oppfatte kontrollutvalget som et ryddig og viktig kontrollorgan. Spørsmål som bør vurderes er hvilke medier som er aktuelle å bruke, hvilke type saker man bør være varsom med å kommentere og hvordan utvalget gjennom media kan nå sine mål over for de ulike gruppene.

Ønsker utvalget å velge en aktiv strategi der kontrollutvalget går ut i media og kommenterer saker? Eller ønsker utvalget å velge en mer tilbakeholden strategi hvor utvalget kun responder når de blir utfordret? Hvilken rolle kontrollutvalget tar i media, avhenger av hvordan utvalget ønsker å jobbe. Det viktige er å skape tillit til at kommunen er underlagt en betryggende, folkevalgt kontroll.

Hvilken strategi som velges vil også være avhengig av den politiske kulturen i den enkelte kommune. Målet kan nås på ulike måter, men utvalget må være bevisst på hva som kan bli konsekvensene av de ulike valgene.

Anbefaling 8

Kontrollutvalget bør drøfte hvordan utvalget vil synliggjøre sin rolle og mandat, og hvorfor utvalget ønsker å motta henvendelser.

VEDLEGG 1 Eksempel på retningslinjer for håndtering av henvendelser til kontrollutvalget

1. Henvendelser til kontrollutvalgsmedlemmer

Henvendelser til kontrollutvalgsleder eller -medlemmer må til sekretariatet for journalføring og saksbehandling.

2. Muntlige henvendelser

Muntlige henvendelser må skriftliggjøres for å kunne journalføres og saksbehandles av sekretariatet.

3. Sekretariatets saksbehandling før kontrollutvalgets møte

Sekretariatet journalfører og arkiverer henvendelsen i tråd med rutiner for journalføring og arkivering.

Sekretariatet gjør en vurdering av innholdet i henvendelsen i forhold til kontrollutvalgets mandat, «trafikklysmodellen» og vanlige krav til saksforberedelse.

Hvis henvendelsen åpenbart er utenfor kontrollutvalgets mandat, svarer sekretariatet avsender i tråd med pkt. 4 og legger henvendelsen og svaret fram for kontrollutvalget til orientering.

Alle andre henvendelser drøfter sekretariatet først med kontrollutvalgets leder. Om nødvendig kan sekretariatet gjøre enkle avklaringer, for eksempel om henvendelsen er til behandling hos annen instans. Kontrollutvalgets leder beslutter om henvendelsen skal settes opp som sak på sakslisten.

For henvendelser som skal på sakslisten, gjør sekretariatet en vurdering av innholdet i henvendelsen og kommer med et forslag til kontrollutvalget om hvordan den kan håndteres, i tråd med vanlig saksforberedelse.

4. Tilbakemelding til avsender

Alle som henvender seg til kontrollutvalget må få tilbakemelding fra sekretariatet om at den er mottatt og blir vurdert. Om nødvendig gis det veiledning om hva som er rett instans for henvendelsen.

5. Partsrettigheter

Avsender har ingen partsrettigheter i en eventuell sak som behandles i kontrollutvalget. Avsender har heller ingen klagerett på kontrollutvalgets eventuelle vedtak om å ikke gå videre med saken.

6. Kontrollutvalgets vurderinger og prioriteringer

På grunnlag av saksutredningen fra sekretariatet vurderer kontrollutvalget i møte, om og eventuelt hvordan henvendelsen skal følges opp.

Kontrollutvalget kan bruke «trafikklysmodellen» som hjelp i sin vurdering av om henvendelsen egner seg til oppfølging av kontrollutvalget.

Kontrollutvalget må i tillegg vurdere om utvalget har ressurser til å følge opp den aktuelle problemstillingen.

7. Kontrollutvalgets handlingsalternativer

Kontrollutvalgets handlingsalternativer kan være:

- a. Kontrollutvalget vurderer at dette ikke er en sak som kontrollutvalget vil følge opp og tar henvendelsen til orientering. Saken avsluttes.
- b. Kontrollutvalget vedtar å følge opp henvendelsen ved å be om mer informasjon. Utvalget kan for eksempel be kommunedirektøren om å gi informasjon i neste møte. Utvalget kan også be sekretariatet om å hente inn mer informasjon.
- c. Kontrollutvalget vedtar å følge opp henvendelsen med en kontrollhandling.

8. Hvis henvendelsen skal følges opp med en kontrollhandling

Dersom kontrollutvalget mener at henvendelsen dreier seg om et saksfelt som utvalget bør se nærmere på, må kontrollutvalget vurdere følgende:

- Tilsier en risiko- og vesentlighetsvurdering at utvalget skal bruke ressurser på saken, nå eller senere?
- Hvilken kontrollaktivitet er det mest hensiktsmessig å iverksette dersom det skal gjennomføres en kontroll?
- Skal den aktuelle henvendelsen brukes direkte i selve kontrollen eller skal den brukes indirekte til å indikere risikoen på et område?

Dersom forvaltningsrevisjon eller eierskapskontroll er aktuell kontrollaktivitet, kan saksfeltet settes på planen for forvaltningsrevisjon/eierskapskontroll når det skal lages ny plan eller planen skal rulleres. Eventuelt kan saksfeltet inkluderes i formål og/eller problemstillinger i en forvaltningsrevisjon/eierskapskontroll som skal bestilles.

Dersom utvalget vedtar å bestille en forvaltningsrevisjon eller annen undersøkelse, følges vanlige prosedyrer for dette, jf. pkt. 9.

9. Videre behandling

Det videre forløpet i saksbehandlingen følger de vanlige prosedyrene i tråd med bestiller/utfører-modellen, tilsvarende som for en forvaltningsrevisjon eller den kontrollformen som er valgt av kontrollutvalget.

VEDLEGG 2 Tiltak for god dialog og samhandling med kommunestyret

- ✓ Kontrollutvalgets medlemmer bør inviteres til kommunestyrets folkevalgtopplæring slik at de får samme innsikt i rollen som folkevalgt. Her bør også kommunestyrets og kontrollutvalgets kontrolloppgave være tema.
- ✓ Kontrollutvalget/sekretariatet bør tidlig i valgperioden holde en presentasjon for kommunestyret om arbeidet til kontrollutvalget.
- ✓ Kontrollutvalget bør årlig ha et dialogmøte med ordfører hvor de snakker om hvilke forventninger kommunestyret og kontrollutvalget har til hverandre, og om det er saker eller områder som kontrollutvalget bør følge med på. Dette bør følges opp.
- ✓ Kontrollutvalget bør ta initiativ overfor kommunestyret til å drøfte rutiner for hvor ofte kontrollutvalget skal rapportere om sitt arbeid, utover det som er lovpålagt.
- ✓ Kontrollutvalget kan avtale med ordfører at protokollen fra kontrollutvalgets møter blir lagt fram som referatsak i kommunestyret. Kontrollutvalgets leder kan be om taletid for å gi utfyllende informasjon, også om kontrollutvalgets leder ikke er medlem av kommunestyret.
- ✓ Kontrollutvalgets leder bør ta ordet når kommunestyret skal behandle rapporter fra kontrollutvalget og orientere om funn og anbefalinger som utvalgets forslag til vedtak bygger på, også om kontrollutvalgets leder ikke er medlem av kommunestyret.
- ✓ Alle medlemmer, evt. ordfører og gruppeledere i kommunestyret, kan med fordel involveres i ROV-prosessen¹² og få mulighet til å komme med innspill på viktige temaer som kan legges inn i planene før behandling i kommunestyret.
- ✓ Kontrollutvalget bør midtveis i perioden rullere vedtatt plan, og også her kan f.eks. gruppeledere og andre folkevalgte, inviteres til å komme med innspill til nye temaer for revisjonen.
- ✓ Plan for utvalgets arbeid bør oversendes kommunestyret til orientering.
- ✓ Årsrapporten fra kontrollutvalget bør utformes på en måte som vekker interesse for utvalgets arbeid.
- ✓ I kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning kan utvalget legge inn temaer og problemstillinger som kan være av interesse for kommunestyrets medlemmer, f.eks. kommunal økonomisk bærekraft (KØB

¹² Risiko- og vesentlighetsvurdering

VEDLEGG 3 Hva er et saksdokument?

Offentleglova [§ 4](#) har definert hva som er å regne som saksdokument.

Et **dokument** er informasjon som kan presenteres som en samlet, avgrenset helhet. Det kan være en e-post, en video, en SMS, et tradisjonelt brev på papir, eller en PDF-fil. Det er ikke teknologien eller formatet som bestemmer om noe er et dokument.

For å vite om noe er et **saksdokument** må en først vurdere om innholdet gjelder virksomhetens ansvarsområde. Og om det har kommet inn til, lagt fram for eller opprettet av virksomheten. Det meste sekretariatet oppretter på vegne av kontrollutvalget er å regne som saksdokumenter når det er sendt ut.

Offentleglova [§ 4](#) nevner også hva som ikke er å regne som saksdokument.

Er dokumentet sendt inn eller ut av virksomheten?

Hvis du har fått en henvendelse, eller selv henvendt deg til noen utenfor din egen virksomhet, regnes denne kommunikasjonen som «sending» inn eller ut. Det er ikke kanalen eller metoden som avgjør dette, men om dokumentet har blitt formidlet til eller fra en representant for virksomheten.

Blir dokumentet saksbehandlet og har verdi som dokumentasjon?

Terskelen for hva som regnes som saksbehandling er lav. Saksbehandling er når du sammenstiller, vurderer eller bruker informasjon, for så å forberede eller ta en avgjørelse på vegne av virksomheten.

Kilde: [Arkivverket](#)

Retningslinjer for handtering av henvendingar til kontrollutvalet i Kvam herad

1. Henvending til kontrollutvalsmedlemar

Henvendingar til kontrollutvalsleiar eller -medlem må sendast til sekretariatet for journalføring og saksbehandling.

2. Munnlege henvendingar

Munnlege henvendingar må gjerast skriftlege for å kunne bli journalført og saksbehandla av sekretariatet.

3. Sekretariatet si saksbehandling før kontrollutvalet sitt møte

Sekretariatet journalfører og arkiverer henvendinga i tråd med rutinar for journalføring og arkivering. Sekretariatet gjer ei vurdering av innhaldet i henvendinga i forhold til kontrollutvalet sitt mandat, «trafikklysmodellen» og vanlege krav til saksbehandling. Dersom henvendinga openbart er utanfor kontrollutvalet sitt mandat, svarer sekretariatet avsender i tråd med pkt. 4 og legg henvendinga og svaret fram for kontrollutvalet til orientering.

Alle andre henvendingar drøfter sekretariatet først med kontrollutvalet sin leiar. Om nødvendig kan sekretariatet gjere enkle avklaringar, for eksempel om henvendinga er til behandling hjå annan instans. Kontrollutvalet sin leiar avgjer om henvendinga skal settast opp som sak på sakslista.

For henvendingar som skal på sakslista, gjer sekretariatet ei vurdering av innhaldet i henvendinga og kjem med eit forslag til kontrollutvalet om korleis den kan handterast, i tråd med vanleg saksbehandling.

4. Tilbakemelding til avsender

Alle som henvendar seg til kontrollutvalet må få tilbakemelding frå sekretariatet om at den er mottatt og blir vurdert. Om nødvendig vert det gitt rettleiing om kva som er rett instans for henvendinga. Det vert føreslege å nytte teksten under:

Kontrollutvalssekretariatet har på vegne av kontrollutval motteke henvendinga di. Alle henvendingar til kontrollutvalet vert journalførte som innkomen post med namn på avsender(-ar). Henvendinga di vert lagt fram for kontrollutvalet til vurdering.

Utan at vi har vurdert henvendinga di, vil vi på generelt grunnlag seie at det i hovudsak er utanfor kontrollutvalet sitt mandat og reglement å behandle henvendingar som m.a. gjeld klagesaker, saker som er til behandling i rettsapparatet, usemje i politiske vedtak eller varsel etter Arbeidsmiljøloven kap. 2a.

Vi gjer deg merksam på at kontrollutvalet kun har plikt til å behandle dei saker som kommunestyret ber dei om, eller der det går fram av kommunelova kapittel 23 og 24 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> og forskrift om kontrollutval og revisjon i kommunar <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-06-17-904>. Når det gjeld henvendingar frå andre enn kommunestyret, må kontrollutvalet sjølve vurdere om dei vil prioritere å sjå nærare på det henvendinga tek opp.

Vi gjer også merksam på at kontrollutvalet ikkje er eit forvaltningsorgan som fattar enkeltvedtak etter forvaltningslova § 2. Personar som henvendar seg til kontrollutvalet er ikkje å rekne som part i ei eventuell påfølgjande kontrollsak. Det vil derfor ikkje vere klagerett på vedtak gjort av kontrollutvalet, eller andre partsrettar etter forvaltningslova § 28 knytt til vedtak gjort av utvalet.

Du vil etter behandlinga i kontrollutvalet verta orientert om vedtaket, men som det går fram over vil du ikkje ha klagerett på vedtaket.

5. Partsrettar

Avsendar har ingen partsrett i ei eventuell sak som vert behandla i kontrollutvalet. Avsendar har heller ingen klagerett på kontrollutvalet sitt eventuelle vedtak om å ikkje gå vidare med saken.

6. Kontrollutvalet si vurdering og prioritering

På grunnlag av saksutgreiinga frå sekretariatet vurderer kontrollutvalet i møte, om og eventuelt korleis henvendinga skal følgjast opp. Kontrollutvalet kan bruke «trafikklysmodellen» som hjelp i si vurdering av om henvendinga egner seg til oppfølging av kontrollutvalet.

Kontrollutvalet må i tillegg vurdere om utvalet har ressursar til å følgje opp den aktuelle problemstillinga.

7. Kontrollutvalet sine handlingsalternativ

Kontrollutvalet sine handlingsalternativ kan vere:

- a. Kontrollutvalet vurderer at dette ikkje er ei sak som kontrollutvalet vil følge opp og tek henvendinga til orientering. Saka vert avslutta.
- b. Kontrollutvalet vedtek å følge opp henvendinga ved å be om meir informasjon. Utvalet kan for eksempel be rådmannen om å gje informasjon i neste møte. Utvalet kan også be sekretariatet om å hente inn meir informasjon.
- c. Kontrollutvalet vedtek å følge opp henvending med ei kontrollhandling.

8. Dersom henvendinga skal følgast opp med ei kontrollhandling

Dersom kontrollutvalet meiner at henvendinga dreier seg om eit saksfelt som utvalet bør sjå nærare på, må kontrollutvalet vurdere følgjande:

- Resulterer ei risiko- og vesentlegvurdering at utvalet skal bruke ressursar på saken, no eller seinare?
- Kva kontrollaktivitet er det mest hensiktsmessig å sette i verk dersom det skal gjennomførast ein kontroll?
- Skal den aktuelle henvendinga brukast direkte i sjølve kontrollen eller skal den brukast indirekte til å indikere risikoen på eit område?

Dersom forvaltningsrevisjon eller eigarskapskontroll er aktuell kontrollaktivitet, kan saksfeltet settast på planen for forvaltningsrevisjon/eigarskapskontroll når det skal

utarbeidast ny plan eller planen skal rullerast. Eventuelt kan saksfeltet bli inkludert i formål og/eller problemstillingar i ein forvaltningsrevisjon/eigarskapskontroll som skal bestillast. Dersom utvalet vedtek å bestille ein forvaltningsrevisjon eller annan undersøking, føl vi vanlege prosedyrar for dette, jf. pkt. 9.

9. Vidare behandling

Den vidare saksbehandlinga føl dei vanlege rutinane i tråd med bestillar/utførar-modellen, tilsvarande som for ein forvaltningsrevisjon eller den kontrollforma som er valt av kontrollutvalet.

Saksframlegg

Saksnr: 2022/195-27

Saksbehandlar: Roald Breistein

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kvam herad, Kontrollutvalet	29/22	05.09.2022

Henvending gjeldande båthavn i Tørvikbygd

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet tar henvedninga om båthavn i Tørvikbygd til orientering.
2. Kontrollutvalet tar henvendinga med som eit innspel i arbeidet med rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 som skal føregå hausten 2022.
3. Vedtaket en endeleg og kan ikkje påklagast.

Samandrag

Føremålet med denne saka er å leggje fram til handsaming i kontrollutvalet ei henvending om båthavn i Tørvikbygd.

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Roald Breistein
seniorrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Båthavn i Tørvikbygd
- 2 Kontrollutvalet i Kvam herad II.docx
- 3 Uttale ekspropiasjon Thommessenog Birk 270522.pdf
- 4 Båtlaget eksp 300522.pdf

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Leiar i kontrollutvalet m/fleire mottok 06.06.2022 henvending frå Jarle Tveiten gjeldande båthavn i Tørvikbygd, jf. vedlegg 1 – 4. Det vart munnleg orientert om henvendinga i møte i kontrollutvalet 07.06.2022 og dokumenta vart også vidaresend på e-post til medlemmene i kontrollutvalet i Kvam herad same dag.

Sekretariatet sende i samråd med kontrollutvalsleiar slikt førebels svar til Jarle Tveiten same dag:

«Sekretariat for kontrollutvalet i Vestland fylkeskommune er engasjert som sekretariat for kontrollutvalet i Kvam herad.

Kontrollutvalssekretariatet har på vegne av kontrollutvalet i Kvam herad motteke henvendinga di. Alle henvendingar til kontrollutvalet vert journalførte som innkomen post med namn på avsender(-ar).

Henvendinga di vert lagt fram for kontrollutvalet til vurdering i møte 05.09.2022.

Utan at vi har vurdert henvendinga di, vil vi på generelt grunnlag seie at det i hovudsak er utanfor kontrollutvalet sitt mandat og reglement å behandle henvendingar som m.a. gjeld klagesaker, saker som er til behandling i rettsapparatet, usemje i politiske vedtak eller varsel etter Arbeidsmiljøloven kap. 2a.

Vi gjer deg merksam på at kontrollutvalet kun har plikt til å behandle dei saker som heradsstyret ber dei om, eller der det går fram av kommunelova kapittel 23 og 24

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> og forskrift om kontrollutval og revisjon i kommunar <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-06-17-904>. Når det gjeld henvendingar frå andre enn heradsstyret, må kontrollutvalet sjølve vurdere om dei vil prioritere å sjå nærare på det henvendinga tek opp.

Vi gjer også merksam på at kontrollutvalet ikkje er eit forvaltningsorgan som fattar enkeltvedtak etter forvaltningslova § 2. Personar som henvender seg til kontrollutvalet er ikkje å rekne som part i ei eventuell påfølgjande kontrollsak. Det vil difor ikkje vera klagerett på vedtak gjort av kontrollutvalet, eller andre partsrettar etter forvaltningslova § 28 knytt til vedtak gjort av utvalet.

Du vil etter behandlinga i kontrollutvalet verta orientert om vedtaket, men som det går fram over vil du ikkje ha klagerett på vedtaket.»

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet har vedtakskompetanse i sak der utvalet vil innhenta informasjon, jf. kommunelova § 23-2.

Vurderingar og verknader

Sekretariatet registrerer at denne saka har vore til handsaming i tingretten og domen er anka til lagmannsretten. Det betyr at domen enno ikkje er rettskraftig. Som det m.a. går fram av sekretariatet sitt førebelse svar til Jarle Tveiten, send 07.06.2022, er det i hovudsak utanfor kontrollutvalet sitt mandat og reglement å behandle henvendingar om saker som er til behandling i rettsapparatet. Kontrollutvalet skal sjå på system, rutinar og prosedyrar.

Vidare registrerer sekretariatet at heradsstyret behandla sak 82/22 «Oreigning av rettar i sjø, Skutevik, Tørvikbygd» i møte 14.06.2022 der det vart gjort slikt vedtak:

1. *Kvam heradsstyre avslår Tørvikbygd båtlag sin søknad om oreigning i medhald av plan- og bygningsloven § 16-2 første ledd for realisering av småtbåthavn i Skutevik for gjennomføring av gjeldande reguleringsplan , vedteken 19.06.2012.*
2. *Tørvikbygd Båtlag er ansvarleg for kostnadene etter oreigningslova § 15.*

Ei slik sak, kan saman med andre eventuelle tilsvarande saker, vera ein indikasjon på at det kan vera utfordringar med rutinane på dette området i Kvam herad. Kontrollutvalet bør difor vurdere om denne henvendinga skal takast med som eit innspel i arbeidet med rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 som skal føregå hausten 2022. I den prosessen skal det gjennomførast ei vurdering av om risikobiletet er vorte endra på dei områda som ligg i noverande plan og om planen på bakgrunn av det må endrast. Her vil henvendinga om båthavn i Tørvikbygd bli vurdert opp mot andre innspel som er komne inn. Dei områda som vert vurdert med høgast risiko vert i tilfelle teke med i den justerte planen.

Konklusjon

Det vert tilrådd at kontrollutvalet tar henvendinga til orientering. Vidare vert det tilrådd at henvendinga vert teken med som eit innspel i arbeidet med rullering av plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2024 som skal føregå hausten 2022. Det vert også tilrådd å gjera merksam på at vedtaket en endeleg og ikkje kan påklagast.

Fra: Jarle Tveiten[jarle@jttransport.no]

Sendt: 06.06.2022 17:19:21

Til: Roald

Breistein;'gjestu@kvam.kommune.no';'haa_gje@hotmail.com'[Roald.Breistein@vlfk.no;gjestu@kvam.kommune.no;haa_gje@hotmail.com]

Kopi: 'Geir.Oystein.Djupevag@peab.no'[Geir.Oystein.Djupevag@peab.no];'Kjell Inge Tverberg'[kjellitv@hotmail.no];

Tittel: Båthavn i Tørvikbygd

Hei,

Håpar kontrollutvalget vil sjå på dette, i utale frå adv Thommessen er det dei fyrste 18 sidene som gjeld vår motsegn til brev frå KH om oreigning.

Mvh Jarle Tveiten

Jarle Tveiten Transport AS

jarle@jttransport.no

Jarle Tveiten: 901 70 833

Kontor: 468 77 700

www.jtveitentransport.no

Kontrollutvalet i Kvam herad

v/ leiar Gjermund Stuve

Grovagjelet 16

5600 Norheimsund

Tørvikbygd, 03. juni 2022

Heradsadministrasjonen sitt arbeid for ny båthamn i Tørvikbygd

Innleiing:

I mange år har det vore eit sterkt ynskje frå mange om at det vert tilrettelagt for ny privat småbåthamn i Tørvikbygd. I juni 2012 gjorde Heradsstyret i Kvam vedtak om ein ny reguleringsplan der det i Skutevik vart avsett område til ny privat småbåthamn. Trass i protestar frå grunneigarar og andre med rettar i og ved bukta rundt Skutevik, fekk Tørvikbygd båtlag i tur og orden regulering, byggjeløyve og til slutt ferdig attest for ny småbåthamn mars 2021.

Mange av oss som har vorte involverte har stussa over møtet med heradsadministrasjonen i denne saka. I møteprotokollen etter møtet i Kontrollutvalet i Kvam herad 2. mai 2022 finn vi at det er handsama ei sak under «Eventuelt» etter innspel frå medlemen Håvard Gjerde frå Raudt. Denne saka tek for seg heradet si rolle i privatrettslege saker og bruken av dagbøter som verkemiddel. Saka har oppstått i kjølvatnet av heradet si sakshandsaming for å leggja til rette for etablering og bruk av ny privat småbåthamn i Skutevik.

Me ser av vedtaket at saka vert teke med som innspel til plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 – 2024 som skal gå føre seg til hausten.

Me vil med dette brevet varsla om behovet for ein breiare gjennomgang av korleis heradsadministrasjonen har handla i høve til lover, reglar, politiske vedtak og kommunen sine verdiar når det gjeld arbeidet for etablering av privat småbåthamn for Tørvikbygd båtlag i Skutevik.

Historia i Skutevik:

Skutevik har vore ein viktig stad for tilgjenge til sjø for grunneigarar i mange hundre år, og har tidlegare vore eit typisk døme på dei mange naustmiljøa i eigna bukter rundt Hardangerfjorden.

Då Statens Vegvesen etablerte ny ferjekai på 1970-talet vart bruken og rettane til båtfeste stadfesta ved skjønn, (16. juni 1973). Basert på naustrettar, båtfesterettar og andre eigedomsrettar er det fleire enn 30 historiske rettar til båtfeste i bukta i dag.

For mange av dei som byrja arbeid for å realisera ny småbåthamn i Tørvikbygd vaks det fram eit ynskje om å nytta Skutevik til dette formålet.

Tørvikbygd båtlag vart etablert i 2013, året etter gjeldande reguleringsplan for Skutevik vart vedteken.

I 2015 søkte laget om byggjeløyve for ny småbåthamn i Skutevik, og fekk endeleg godkjenning for dette i desember 2017. Ferdigattest for anlegget vart utferda av Kvam herad i mars 2021, dette utan at kravet om avklarte private rettar i sjø vart gjennomført.

Til grunn for dei ulike politiske vedtaka låg det at privatrettslege tilhøve rundt etableringa av båthamn skulle avklarast før tiltaket vart etablert. Sidan dei naudsynte avklaringane ikkje vart gjort før båtlaget gjekk i gang med etableringa, gjekk mange av grunneigarane og andre med båtfesterettar i Skutevik til sak i Hordaland tingrett med krav om at båthamna skulle fjernast. Domen frå tingretten har kome saksøklarane i møte i stor grad. Den seier at størrelsen på båthamna må reduserast kraftig, og mange båtplassar vil falla bort for å sikra dei allereie etablerte strandrettane i bukta. Båtlaget har anka denne saka inn for Lagmannsretten.

Det siste utspelet frå båtlaget til heradet kom etter rettsforhandlingane i tingretten var gjennomført, men før tingrettsdomen var lagt fram. I utspelet bad dei heradet om å oreigna eventuelle rettar i sjø som dei fram til då, og i sjølve rettssaka, hadde hevda at saksøklarane ikkje hadde. I sitt siste brev til heradet argumenterer dei for ei sidestilling av eigne private interesser med ålmenta sine interesser, og meiner at dette er grunnlaget ein bør nytta for å oreigna dei historiske rettane til grunneigarane rundt bukta.

Heradsadministrasjonen si rolle i etablering av ny båthamn:

For grunneigarane, og andre med rettar i bukta rundt Skutevik, har møtet med rådmannen og representantar for administrasjonen vore utfordrande i denne saka og saker som har oppstått i samband med etableringa av småbåthamn.

Utan at dette har vore uttalt frå rådmannen og staben hennar, vart det i samband med etableringa av småbåthamna sett i gang ein gjennomgang av ulike byggesaker og eigedomstilhøve i og rundt Skutevik. Fleire av desse sakene er lite kontroversielle, og det einaste ein kan setja spørjeteikn ved er tidspunktet for gjennomgang i lys av etablering av båthamn.

Det er likevel alvorleg at heradsadministrasjonen på eige initiativ freista å fjerna ei skute som i mange tiår har vore ein del av hamnemiljøet i Skutevik. Skuta ligg i bøye utanfor eigaren sin eigedom. Heradsadministrasjonen påla eigaren av skuta å fjerna denne med grunnlag i hamne- og farvasslova, og den argumenterte med at skuta var til hinder for ferdsle i hamna.

Heradet viste inga interesse for å ta innover seg juridiske motargument mot pålegget om fjerning av skuta. I staden påla dei eigaren ei dagmulkt på 3.000 kroner for manglande fjerning, utan å presentera nokon vidare vurdering for verken grunnlag eller nivå på mulkta.

Pålegget om fjerning av skuta vart påklaga til Kystverket, som er ankeinstans i slike tilfelle. Etter normal sakshandsaming hjå Kystverket, vart vedtaket oppheva både når det gjeld krav om fjerning og illegg av dagmulkt.

Kystverket viste i ankehandsaminga til at heradet ikkje hadde heimel til dette vedtaket, og at bruken av hamne- og farvasslova i dette tilfellet var utanfor lova sitt formål. I ankevedtaket vart heradet også kritisert for å pålegga eigaren av skuta tvangsmulkt for manglande etterleving av pålegget om fjerning, utan å leggja fram ei vidare vurdering av grunnlaget for mulkta.

Etter at heradet fekk tilsendt ynskje om oreigning frå båtlaget, sende administrasjonen ut «Varsel om oreigning av rettar i sjø» til grunneigarane. Slik me forstår det er ikkje saka handsama politisk eller drøfta med politikarane i heradet. Det vert i varselet mellom anna vist til § 2 i oreigningslova om at inngrepet skal vera meir til gagn enn til skade.

No er det lagt ut sak for politisk handsaming i komande møteperiode der spørsmålet om oreigning vert teke opp. I mellomtida har rådmann Anita Hesthamar hevda seg ugild. I samandraget til saka argumenterer heradet sin sakshandsamar, advokatfullmektig Karoline Borthen, at sjølv om rådmannen og hennar stab er ugild i denne saka, er underordna tenestemann likevel gild til å førebu saka for politisk handsaming. Ho skriv vidare at "*Samla*

meiner administrasjonen det rettsleg sett er grunnlag for oreigning til gjennomføring av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven § 16-2, jf orl. §2 (2).»

Advokat Magnus Hovda Bergersen frå Advokatfirmaet Thommessen AS, skriv i eit tilsvar på vegne av råka grunneigarar, at det er heilt klart at heradet *ikkje* har grunnlag for oreigning i denne saka (Sjå vedlegg 1). Det viktigaste argumentet for dette synet er at her står ulike private interesser opp mot ein annan, og at det er eit særskilt krav til oreigning at det må vera *tvillaust meir til skade enn gagn*. Det er ikkje råd at å hevda dette i denne saka, om ein ikkje vurderer det slik som Tørvikbygd båtlag: at deira private interesser er det same som ålmenta si interesse i dette tilfellet.

Det er også på det reine at sjøområdet i Skutevik som ligg til grunn for reguleringsplanen båthamna *ikkje* femner om alle områda som båtlaget og heradet ynskjer å oreigna i fylgje varselet dei har sendt ut.

Våre spørsmål til saka og rådmannen si handsaming:

Under utspørjingane i den omtalte rettssaka hevda representanten frå båtlaget at bakgrunnen for at ein ikkje hadde freista å avklara rettar og eventuelle konflikhtar før ein etablerte båthamna, var at det likevel ikkje var råd å snakka med grunneigarane rundt Skutevik.

Det kan verka som strategien til båtlaget har vore å nytta administrasjonen i heradet til å leggja til rette for etablering av båthamna, og lata administrasjonen vidare rydda opp i dei konfliktane eller problema som måtte oppstå med andre partar.

Me har forståing for at fleire ynskjer tilgang til sjø, og at heradet ynskjer å leggja til rette for dette. Gjennom heile prosessen frå arbeidet med regulering fram til etablering av båthamna, har me som har historiske rettar og eigedommar i og rundt Skutevik likevel arbeidd for å verna våre rettar i området og for vern av det historiske miljøet i bukta. Me har heile tida meint at nokon sitt ynskje om båt plass og tilgang til sjø ikkje kan ta frå oss andre, som har eigedommar og rettar ved bukta, bruken av området og den verdien me legg i området i dag.

Me har også heile gjennom heile perioden vist vår motstand mot plassering av båthamna gjennom dei prosessane som samfunnet legg til rette for, og me har no teke i bruk rettssystemet som eit siste vern mot den uretten me meiner har skjedd ved etablering av båthamna.

Heradet har sendt oss varsel om oreigning på vegne av båtlaget før rettskraftig dom ligg føre. Tingrettsdommen, som mange tolkar som eit kompromiss, reduserer talet på båt plassar kraftig, og den reduserer det fysiske omfanget og plassen båthamna tek opp i bukta. Uavhengig av kva resultatet vert etter at saka har vore gjennom lagmannsretten, er det etter vårt syn vera svært oppsiktsvekkjande at heradsadministrasjonen no vel å arbeida for oreigning av våre rettar i sjø. Det er svært vanskeleg å sjå korleis ein kan koma fram til at tiltaket vil vera meir til gagn enn skade slik § 2 i oreigningslova set føre, og me finn det svært underleg at administrasjonen gjev dette slik prioritet og rask sakshandsaming på dette grunnlaget.

Me oppfattar det slik at målet til heradsadministrasjon er å leggja til rette for gjennomføringar av vedtekne planar og strategiar. I den vedtekne «Kommuneplan for Kvam herad 2015- 2030, Samfunnsdelen» finn vi i kapittel 1.0 GRUNNLEGGJANDE FØRINGAR i avsnittet «Lokaldemokrat» i s. 3: «Me skal leggja vekt på å oppnå ein positiv dialog mellom innbyggjarar, tilsette og folkevalde». Og vidare under avsnittet «Etikk og samfunnsansvar»: «Arbeidet til dei tilsette skal vera i samsvar med lover, reglar, politiske vedtak og kommunen sine verdiar, i tillegg til kommunen sine sjølvforpliktande service-erklæringar og kvalitetsstandardar.»

Vår vurdering er at administrasjonen har hatt ein så sterk motivasjon for å leggar til rette for båtlaget si etablering av båthamn at den har kome i konflikt med både lover, reglar og det som burde ha vore heradet sine verdiar.

For heradet sin del har det heile no kulminert i eit saksframlegg til komande politiske møtebolk der administrasjonen legg fram ei sak til fordel for oreigning for båtlaget, samstundes som dei understrekar at den same administrasjon er under leiing av ein ugild rådmann. Som ein fylgje av ugildskapen skriv sakshandsamar at ho berre skal ta stilling til om det er rettsleg grunnlag for oreigning men ikkje ta stilling til den politiske prosessen.

Slik me les saksframlegget ligg det mellom linene ei sterk positiv haldning til oreigning ved at dei problematiske sidene ved oreigning reint juridisk i dette tilfellet, som mellom anna vår advokat Magnus Hovda Bergersen har fremja overfor heradet, vert sterkt nedvurdert. Dette minner elles om kommunikasjonen med heradet i saka om fjerning av seglskuta i Skutevik, der heradet sitt vedtak vart oppheva og sterkt kritisert.

Avslutning med oppfordring

Denne saka har vore negativ for bygda, og den har skapa usemje og splid mellom ulike partar. Med bakgrunn av den handsaminga me i løpet av heile denne prosessen har fått i møte med administrasjonen i heradet, der me opplever at båtlaget skyv heradet framom seg for å tvinga gjennom sine tiltak utan omsyn til andre partar i Skutevik, har me i alle fall byrja å tvila på at heradsadministrasjonen har handsama heile denne prosessen nøytralt og til det beste for dei ulike interessene, bygda og heradet.

Som vist til over er det allereie slege fast at administrasjonen har nytta kreativ lovhandsaming til støtte for den eine parten i saka, jamfør saka om fjerning av skute.

Dersom heradet hadde sytt for at naudsynte rettar og avklaringar var på plass før tiltaket vart etablert, hadde me alle vore sparte for mykje uro, splid og negativ utvikling i bygda vår. Det kan verka som administrasjonen har sett vekk frå teksten i dei politiske vedtaka om føresetnaden for etablering har vore at privatrettslege tilhøve må avklarast før etablering av båthamna.

Resultatet har vorte oppsiktsvekkjande for bygda slik målet er skrive i planverket til heradet. Problemet er at den dårlege sakshandsaminga frå administrasjonen har ført bygda ut i splitting, slik at situasjonen no er oppsiktsvekkjande negativ for dei involverte partane, bygda og heradet.

Me bed om at kontrollutvalet legg til rette for ein gjennomgang av heile sakskomplekset, slik at me alle kan få større sjansar til å oppleve meir positiv, og kanskje oppsiktsvekkjande, møte med kommunal sakshandsaming i framtida.

Med helsing

Jarle Tveiten (På vegne av far Sverre Tveiten)

Geir Øystein Djupevåg

Kjell Inge Tverberg

Kvam herad

kun sendt per e-post til: postmottak@kvam.kommune.no

Vår referanse: 17340523/1

Bergen, 27. mai 2022

Ansvarlig advokat Jan J Greve

VEDRØRENDE TØRVIKBYGD BÅTLAGS INITATIV TIL EKSPROPRIASJON I SKUTEVIK

1 INNLEDNING

Det vises til tidligere korrespondanse i saken. Bakgrunnen for saken er at Tørvikbygd båtlag ("**Båtlaget**") har anmodet Kvam herad om å fatte ekspropriasjonsvedtak overfor en rekke rettighetshavere og grunneiere i Skutevik, til fordel for Båtlagets private havneanlegg. De berørte parter har fått frist til 27. mai 2022 med å inngi merknader i saken.

Som tidligere nevnt representerer vi de berørte parter Geir Øystein Djupevåg, Sverre J. Tveiten, Nils Drage, Kjell Inge Tverberg & Laila Styve, Terje Egil Torvik, Torill Borge & Jan Kåre Borge, Trond A. Sandven, Lars Småbrekke og Jostein Drage og Laila Drage ("**Partene**") i sakens anledning. På vegne av Partene fremsettes merknader til Båtlagets anmodning om ekspropriasjon. Dette merknadsbrevet er utformet i samarbeid med Advokatfirmaet Birk v/advokat Henrik Birkeland, som har vurdert de ekspropriasjonsrettslige forhold i saken.

Det bemerkes innledningsvis at det er flere berørte parter som ikke har fått varsel om at Båtlaget har anmodet kommunen om å fatte ekspropriasjonsvedtak. Dette gjelder blant annet for Randi Kjelby (båtfesterettighetshaver) og den ene eier av Hansanaustet. Et ekspropriasjonsvedtak rettet mot parter som ikke er varslet, vil utgjøre et klart brudd på forvaltningslovens saksbehandlingsregler og være ugyldig.

Partene bestrider at det er hjemmel for å fatte ekspropriasjonsvedtak i saken. Begrunnelsen for dette fremgår nedenfor.

Allerede innledningsvis bemerkes også at Båtlaget og Kvam herad synes å være uenige i hvem som er ansvarlige for å dekke kostnadene som oppstår i saken. I brevet fra Kvam herad av 21. april fremgår det at *"Tørvikbygd båtlag er eit privat rettssubjekt, og varselet gjeld såleis oreigning på vegne av ein privat aktør. Båtlaget er dermed og ansvarleg for kostnadane knytt til prosessen."* Båtlaget har inntatt motsatt standpunkt i sitt brev av 20. mai 2022, hvor det fremgår at *"Selv om det kan være snakk om et privat formål, som i dette tilfellet, er det kommunen som må gjennomføre ekspropriasjonen til fordel for den private parten. Det er således kommunen som blir ansvarlig overfor ekspropriatene, ikke den private parten"*. Brevet fremlegges som:

Bilag 1: Brev fra Båtlaget v/advokat Kristiansen, 20. mai 2022

Grunnen til at dette nevnes er at det er høyst uholdbart for Partene å havne i en situasjon der man pådrar seg ufrivillige kostnader for å ivareta sine rettigheter, men der de som skal dekke kostnadene peker på den andre som ansvarlig. Det bes om at dette forholdet klargjøres snarest.

2 SAKSBEHANDLING - RÅDMANNEN ER INHABIL

Som nevnt i vårt brev av 5. mai 2022, anføres det at rådmann Hesthamar er inhabil til å delta i behandlingen av saken.

Det følger av forvaltningsloven § 6 andre ledd at en offentlig tjenestemann er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak dersom det foreligger andre *"særegne forhold"* som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet. Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til og om inhabilitetsinnsigelse er reist av en part. Hva gjelder rådmannens habilitet peker Partene særlig på at:

- i. Rådmannen har hatt et langvarig og sterkt engasjement i Tørvikbygd grendautval før hun ble rådmann. Dette fører ikke til inhabilitet i seg selv, men gjennom grendautvalet talte Hesthamar Båtlagets sak og skrev gjentatte oppfordringer og brev til kommunen der hun oppfordret kommunen til å godkjenne Båtlagets planer. Grunneiernes rettigheter er i den sammenheng ikke vektlagt av Hesthamar. Et slikt særegent og subjektivt engasjement til fordel for en part, er egnet til å svekke tilliten til hennes upartiskhet.
- ii. Vi har fått opplyst at rådmannen har en nær sosial relasjon til både styreleder og revisor i Båtlaget. Dette skal blant annet ha vist seg gjennom ferieturer og andre sosiale sammenkomster. Forholdet synes ikke bestridt. Det fremstår videre opplagt at et ekspropriasjonsvedtak i saken vil være til fordel for Båtlaget, både økonomisk og personlig for de involverte i Båtlaget. Et motsatt vedtak vil medføre tap for Båtlaget. Den sosiale relasjonen rådmannen har til Båtlagets styreleder og revisor, er et *"særegent forhold"*, jf. forvaltningsloven § 6 annet ledd.

- iii. For allmennheten vil rådmannens deltagelse i den politiske behandlingen av saken, oppfattes svært uryddig og uheldig, særlig i lys av sakens historikk. Det vises i den forbindelse blant annet til at rådmannen var med på å fatte et ulovlig vedtak mot Geir Øystein Djupevåg, som blant annet innebar en trussel om dagmulkt på kr 3000 dersom han ikke fjernet sin skute Kristianna innen en meget kort frist. Kystverket har slått fast at vedtaket var ulovlig, og stilte i sitt opphevsvedtak flere spørsmålstegn ved kommunens framgangsmåte. Den feilvurdering Kvam herad v/rådmannen foretok i saken, illustrerer at rådmannen ikke innehar den nødvendige objektivitet og nøytralitet i dette sakskomplekset.
- iv. Til punkt iii er det også verdt å nevne at Kvam herad har opplyst at de mottok et "anonymt" varsel mot Djupevåg for flere forhold ved hans eiendom (blant annet plasseringen av Kristianna). Det "anonyme" varselet er etter alt å dømme fremsatt av Båtlaget. Til tross for at vi har bedt om innsyn i det "anonyme" varselet - som skulle vært logget/arkivert av kommunen - har vi ikke fått det oversendt. Det reiser spørsmål om i) kommunen v/rådmannen nekter å gi innsyn i varselet, eller ii) om varselet er gitt kommunen eller rådmannen direkte, utenfor kommunens arkiveringssystemer. Begge deler underbygger rådmannens inhabilitet.
- v. De to tidligere inhabilitetsvurderingene som ble foretatt i forbindelse med "fjerningssaken" mot Djupevåg etter bestilling fra Kvam herad, synes å være basert på et mangelfullt faktum. Beskrivelsene av faktum som er gitt i de aktuelle vurderingene synes å være underdrevet, blant annet hva gjelder den sosiale relasjon mellom rådmannen og sentrale personer i Båtlaget. Disse er derfor lite egnede til å underbygge at rådmannen likevel skal være habil i saken.
- vi. Det er reist inhabilitetsinnsigelse mot rådmannen på vegne av en rekke parter. Dette skal vektlegges i inhabilitetsvurderingen, jf. forvaltningsloven § 6 annet ledd.

På bakgrunn av ovennevnte anføres at rådmannen er inhabil, jf. forvaltningsloven § 6. Hun kan derfor ikke delta i den politiske behandlingen av saken, og heller ikke tilrettelegge for saksbehandlingen i forkant.

3 KRAV OM INNSYN I OPPLYSNINGER ER IKKE ETTERKOMMET

Partene har kontaktet Båtlaget direkte og etterspurt flere sentrale opplysninger i saken:

Bilag 2: Brev fra Partene v/Advokatfirmaet Thommessen til Båtlaget v/Borgen
Advokatar, 16. mai 2022

Som det fremgår av bilag 1 ovenfor, ble ingen av de etterspurte opplysningene svart ut av Båtlaget. Per inngivelse av disse merknadene er opplysningene fortsatt tilbakeholdt av Båtlaget. Det er svært uheldig for sakens opplysning at Båtlaget ikke ønsker å svare på forhold som gjelder egen økonomi

og drift. Dette er helt sentrale forhold å få innsyn i når det er fremmet en anmodning om ekspropriasjon til fordel for private særinteresser. Det konstateres imidlertid at Båtlaget tilsynelatende ikke har til hensikt å belyse saken. Det må gå ut over Båtlaget i interesseavveiningen som skal foretas, jf. punkt 7 nedenfor. Det tas forbehold om å fremsette ytterligere merknader dersom Båtlaget fremlegger den etterspurte informasjonen.

Det er videre beklagelig at heller ikke Kvam herad har klart eller ønsket å fremskaffe de etterspurte opplysningene fra Båtlaget, til tross for at Partene har oppfordret Kvam herad til å gjøre det.

Videre vises til at Birk Advokatfirma v/advokat Henrik Birkeland også har begjært innsyn i sakens dokumenter. Innsynsbegjæringen ble først besvart 25. mai 2022, dvs. to dager før merknadsfristen til Partene. Vi har derfor ikke fått tid til å gjennomgå den aktuelle dokumentasjonen i tilstrekkelig grad.

I et tilfelle som det foreliggende – der forespørsler om dokumentasjon ikke etterkommes og heller ikke følges opp av Kvam herad – fremstår det tvilsomt om et ekspropriasjonsvedtak i Partenes disfavør vil tilfredsstille forvaltningslovens saksbehandlingsregler, se for eksempel fvl. § 17. Saken er ikke tilstrekkelig opplyst for kommunestyret i Kvam herad. Det minnes om at et vedtak som bygger på uforsvarlig saksbehandling som hovedregel vil være ugyldig. Det tas forbehold om å prøve et slikt eventuelt vedtak rettslig.

4 NÆRMERE OM BÅTLAGET

Båtlaget er en privat forening etablert for å bygge og drifte båthavnen i Skutevik. Det finnes knapt noe offentlig dokumentasjon tilgjengelig om Båtlaget, og Båtlaget fremstår dermed som en lukket klubb. Særlig illustrerende er det når Båtlaget nekter å gi innsyn i helt vesentlig informasjon for sakens opplysning, jf. punkt 3 ovenfor, samtidig som de anmoder kommunen om å ekspropriere bort rettigheter som tilligger Partene.

Medlemmene og innehaverne av båtplasser i båtanlegget er opplyst å være privatpersoner, som alle har betalt for båtplassene sine. Så vidt Partene har forstått det, har alle styremedlemmene i Båtlaget sikret seg båtplass i det private anlegget.

Den private båthavnen er opplyst å ha plass til cirka 49 båter. Ti båtplasser er opplyst å ikke være solgt, slik at det i dag er tale om maksimalt 39 båtplasser i bruk. Videre har tingretten slått fast at båthavnen er ulovlig anlagt og må endres vesentlig for å ikke krenke Partenes rettigheter. Det som gjenstår av lovlig båtplasser i båthavnen er da cirka 15 – 20 båtplasser.

Den økonomiske situasjonen til Båtlaget er ikke kjent, som følge av at Båtlaget ikke har etterkommet vår anmodning om innsyn i relevant dokumentasjon. Det som derimot er kjent er følgende:

- Båtlaget v/styreleder oppga i tingretten at Båtlaget opererer med et "nullspill", dvs. at kostnadene ved å bygge anlegget skal tilsvare inntektene som oppnås ved salg av

båtplasser. På denne bakgrunn er det rimelig å anta at Båtlaget har ingen eller en minimal tilgjengelig egenkapital.

- Båtlaget er dømt til å betale saksomkostninger på kr 800 000. Det sier seg selv at det vil påvirke Båtlagets økonomi. Selv om Båtlaget skulle anke saksomkostningsavgjørelsen, er det i) langt fra gitt at lagmannsretten vil redusere beløpet som tingretten har fastsatt, og ii) dersom Båtlaget skulle få medhold i en eventuell reduksjon, vil uansett det reduserte beløpet medføre en stor økonomisk belastning for Båtlagets økonomi.
- Partene er kjent med at det har forekommet flere skader på båthavnen siden den ble bygget. Dette må rimeligvis ha resultert i kostnader for Båtlaget. Det er ikke kjent om slike kostnader har blitt dekket av Båtlagets forsikringsselskap, eller om Båtlaget har dekket disse selv.
- Båtlaget har også pådratt seg egne advokatutgifter fra tingretten, og har nå engasjert et annet advokatfirma for å bistå i ekspropriasjonssaken.

Samlet sett fremstår det klart at Båtlaget ikke har den økonomiske evnen til å bære kostnadene ved en ekspropriasjonsprosess, i tråd med Kvam herads uttalte forutsetning. Det vises til at Partene og andre berørte innehar svært mange rettigheter som det vil bli dyrt å ekspropriere bort. Videre har Partene, og eventuelt andre berørte, krav på å få dekket sine nødvendige kostnader til juridisk bistand. Totalt sett er det rimelig å anta at en samlet ekspropriasjonsprosess vil koste **mange millioner kroner**.

Ellers er det også grunn til å bemerke at Båtlaget ikke har noen eierrettigheter som sådan til Skutevik. Båtlaget har ingen eiendom i Skutevik og eier ikke grunnen som båthavnen er festet i. Hele Båtlagets eksistens og adgang til Skutevik er avhengig av en tidsbegrenset avtale med Vestland fylkeskommune. Avtalen fremlegges som:

Bilag 3: Avtale mellom Vestland fylkeskommune og Båtlaget, udatert

Varigheten på avtalen er satt til 30 år, med forlengelsesmuligheter dersom begge parter ønsker det. Vestland fylkeskommune kan fritt si opp avtalen, uten nærmere grunn, med ett års varsel. Dersom det er nødvendig av hensyn til ferjekaiens drift, kan fylkeskommunen si opp avtalen med kortere frist. Ferjekaien i Tørvikbygd er som kjent allerede sprengt i kapasitet, og det er svært nærliggende at kaien må utvides eller oppgraderes i nær framtid. Grunnlaget for Båtlagets eksistens i Skutevik kan derfor slås fast at er midlertidig og høyst usikker. Et ekspropriasjonsvedtak til fordel for Båtlaget fremstår i en slik situasjon som særlig betenkningsfullt.

5 DOM I SAKEN MELLOM BÅTLAGET OG PARTENE

Rettighetsforholdene mellom Partene og Båtlaget har som kjent vært gjenstand for tvistebehandling i Hordaland tingrett. Tingretten avsa en meget grundig og lang dom i saken 27. april 2022, som vedlegges her:

Bilag 4: Dom avsagt 27. april 2022

Dommen hadde følgende slutning:

1. *Tørvikbygd Båtlag plikter å gjøre følgende endringer på bryggeanlegget i Skutevik:*
 - a) *fjerne alle utriggerne som ligger på den vestlige siden av flytebryggen,*
 - b) *fjerne minst 12 meter av den nordre enden av flytebryggen innerst i viken for å sikre at den nordre enden av flytebryggen ikke ligger nærmere land enn 30 meter,*
 - c) *sørge for at den søndre enden av flytebryggen ikke ligger nærmere land enn 35 meter,*
 - d) *flytte hele flytebryggen 3 meter lenger vekk fra land mot nordøst for å sikre at flytebryggen ikke ligger nærmere gnr. 87 bnr. 210 enn 35 meter, og*
 - e) *sørge for at det settes opp nødvendige sperringer/advarsler for å unngå at bryggekannten mot vest blir brukt til fortøyning av båter, alternativt flytte flytebryggen ytterligere 3 meter lenger vekk fra land for å gi rom for «longside» fortøyning langs bryggekannten.*

Påleggene skal oppfylles snarest og senest innen 4 måneder etter at dommen er rettskraftig.
2. *Tørvikbygd Båtlag dømmes til å betale sakskostnader med 800 000 – åttehundretusen – kroner til saksøkerne innen to uker fra forkynnelse av dommen.*

Som det kan utledes av domsslutningen ble Båtlaget dømt til å gjøre store endringer på båthavnen, samt dømt til å betale sakens omkostninger på kr 800 000. Dommen slår videre fast at:

- Grunneierne i Skutevik har en rett til å ha båter fortøyd i bøye, som ikke kan begrenses gjennom en reguleringsplan, slik Båtlaget la opp til i 2012-planen.
- Tilflottsretten til Partene innebærer at Partene også skal ha mulighet til å anskaffe større båter i fremtiden, som skal kunne fortøyes med bøye i Skutevik.
- Reguleringsplanen i Skutevik verken begrenser – eller kunne begrense – Partenes tilflottsrett eller andre strandrettigheter. Strandretten (herunder særlig tilflottsretten) til Partene har ekspropriasjonsrettslig vern.

- **Samtlige** av Partene fikk medhold i at Båtlaget hadde krenket deres etablerte strandrettigheter gjennom byggingen av båthavnen. Båtlaget har med andre ord ulovlig tatt seg til rette i Skutevik.
- Tingretten avfeide Båtlagets anførsel om å få yte økonomisk kompensasjon til Partene i stedet for fjerning av flytebyggen. Blant annet uttaler tingretten at *"Tiltakshaveren, Tørvikbygd Båtlag, har helt siden oppstarten av prosjektet vært klar over grunneiernes strandretter. Rettighetshaverne har gjentatte ganger gitt beskjed om båtfeisterettene og at det planlagte anlegget vil gjøre det for trangt å manøvrere med båt til eiendommene. Dette har blitt tatt opp både i reguleringsplanprosessen og nabovarsel av 2009, 2012 og 2015. Ved flere anledninger ble det sendt lange formelle brev fra to store advokatfirmaer som representerte noen av saksøkerne, hvor det ble gitt grundige redegjørelser for både den faktiske situasjonen og den juridiske situasjonen, med henvisninger og sitater fra rettspraksis. Resultatet av denne saken burde derfor ikke komme som noen overraskelse for saksøkte. Når det forelå en så åpenbar tvist hadde de en klar oppfordring til enten å forsøke å komme rettighetshaverne i møte, eller i det minste å få avklart de juridiske spørsmålene, eventuelt ved dom, før de gikk i gang med de store innvesteringene det innebar å etablere småbåthavn."* (vår utheving)

For ordens skyld bemerkes at dommen foreløpig ikke er rettskraftig. Ankefristen for Båtlaget utløper 27. mai 2022. Uavhengig av om dommen blir stående eller ikke, er den etter Partenes syn dekkende for å illustrere de klare rettigheter Partene har. Disse rettighetene må og skal respekteres.

6 DET FORELIGGER IKKE HJEMMEL FOR EKSPROPRIASJON

6.1 Bakgrunn og gjeldende planer

Den 20. januar 2008 fremsatte Båtlaget et privat forslag til reguleringsplan for strandsonen og deler av sjøområdet utenfor Skutevik/Tørvikbygd. Deler av området ble foreslått regulert til **Privat** småbåtanlegg.

Den 19. juni 2012 vedtok Kvam heradsstyre reguleringsplan «Del av gnr 87, bnr 53 m.fl. Skutevik Tørvikbygd Kvam Herad», se planID 123820100021. Av forutsetningene til planen fremgår det at innenfor planområdet kan det føres opp et «Privat Småbåtanlegg (sjø)», jf. tidligere plan og bygningslov § 25 nr 6. Sistnevnte i tråd med reguleringsforslaget fra Båtlaget.

Den 8. oktober 2019 vedtok kommunestyret en ny kommuneplan, jf. planid: 1238 20170004. I arealdelen til kommuneplanen er aktuelt område regulert til «Småbåthavn». Videre følger det av bestemmelsene «At i område for småbåthavn kan det tillatas molo, kai og brygger. Småbåthavner skal være tilgjengelege for alle, jf. 1.6.1 bostav c) ... I område for småbåthavn som grensar til naustområde, fritidsbustader eller bustader bør tiltaket opparbeidast som fellesanlegg [min understrekning]», jf. punkt 2.5.4. I denne sammenheng vises det også til punkt 1.6.1 hvor det heter at «Tilgangen til ålmenta skal sikrast», jf. bokstav c.

Parallelt med arbeidet knyttet til ny kommuneplan søkte Fjord 1 ASA om endring i aktuell reguleringsplanen fra 2012. Fjord1 ASA ønsket at kravet til steinmolo ble endret til flytende bølgedemper. Forslaget ble tatt til følge, og endret reguleringsplan ble vedtatt den 5. mai 2020, jf. planID 20100021a. Foruten å endre kravet til flytende bølgedemper vedtok kommunestyret å endre arealformålet fra Privat Småbåtanlegg til Småbåthavn, jf. planens punkt 0,2. Sistnevnte medførte at reguleringsplanen kom i overensstemmelse med ny kommuneplan.

På dette tidspunkt hadde Båtlaget alt fått tillatelse til å føre opp et privat småbåtanlegg i tråd med tidligere reguleringsbestemmelse. Endring av kommuneplan og aktuell reguleringsplan medfører imidlertid at den private småbåthavnen er ført opp i strid med dagens arealformål.

Det vises i denne sammenheng til at uttrykket småbåthavn har et annet arealformål enn uttrykket småbåtanlegg. Det vises i den sammenheng til Kommunal- og distriktsdepartementets veiledning av 22. mai 2020 hvor departementet legger til grunn at et småbåtanlegg skal henføres som et underformål til Bebyggelse og anlegg etter § 12-5 annet ledd nr. 1, jf. uttrykket «*andre typer anlegg*». Som det fremkommer under punkt 4.1.11 mener departementet at det er naturlig at småbåtanlegg enten henføres som «*småbåtanlegg i sjø og vassdrag (mindre fellesbrygger uten eget driftsselskap)*» eller «*småbåtanlegg i sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (båtopplag på land må spesifiseres ved bruk av bestemmelse)*» avhengig av hvor mye anlegget berører strandsonen. I forlengelsen av dette uttaler departementet at «*Småbåtanlegg vil være et anlegg i mindre skala enn en småbåthavn, og vanligvis uten eget driftsselskap. Det vil typisk være fellesbrygger med båtplasser for nærmere angitte brukere (eksempelvis bolig- eller fritidseiendommer samt ev. nødvendige gjesteplasser). For større anlegg for småbåter av allmenn karakter brukes formålet «småbåthavn» under hovedformål nr. 6 Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone [vår understrekning]*».

Videre fremgår det av samme veileder punkt 4.6.2 at «*En småbåthavn (herunder gjestehavn) er vanligvis større enn et småbåtanlegg (som er et underformål til hovedformålet bebyggelse og anlegg). Formålet kan også trekkes inn på land ... Hva som er tillatt av virksomhet, som for eksempel vedlikehold, må angis. En småbåthavn må forventes å generere mer båttrafikk og trafikk på land enn et småbåtanlegg. Vurdering av adkomst og parkeringsbehov på land og adkomst fra sjøsiden bør derfor inngå i et samlet planforslag. Småbåtanlegg er egnet til mindre småbåtanlegg knyttet til hytter, boliger eller naust. Formålet har en oransje farge, som synliggjør at dette formålet har en større tilknytning til tiltak på land. Småbåthavn benyttes typisk der det skal etableres anlegg for småbåter av mer allmenn karakter, og der bruken ikke er begrenset til nærmere fastsatte eiendommer, jf. formålene småbåtanlegg i sjø og vassdrag og småbåtanlegg i sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (under hovedformålet bebyggelse og anlegg). Småbåthavner vil som regel ha et eget driftsselskap, mens småbåtanlegg ikke har det [vår understrekning]*».

På bakgrunn av ovennevnte anføres det derfor at uttrykket småbåthavn har et annet arealformål enn uttrykket småbåtanlegg. Et småbåtanlegg vil typisk være et mindre anlegg av privat karakter, mens en

småbåthavn vil være et større anlegg tilgjengelig for allmenheten der bruken ikke er begrenset til en bestemt personkrets og/eller eiendommer.

En slik forståelse er også i overensstemmelse med hvordan Kvam herad selv har innrettet ny kommuneplan. Med det menes at kommunen i arealdelen til ny kommuneplan har bestemt at småbåthavner skal være åpen og tilgjengelig for alle, jf. ovenfor. Dette i motsetning til tidligere reguleringsplan fra 2012 hvor aktuelt område var avsatt til privat småbåthavn, og således ikke var ment å være tilgjengelig for allmenheten. Båtlagets båthavn er for øvrig ikke tilgjengelig for allmennheten i dag, all den tid man må ha nøkkel for å komme gjennom porten til havnen.

6.2 Rettslige utgangspunkt og forutsetningene for ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven

Etter loven kan kommunestyret foreta ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplan, jf. plan- og bygningsloven § 16-2 første ledd.

Forutsetningen er at reguleringsplanen som det eksproprieres etter ikke strider mot nyere kommunal, regional eller statlig plan eller planbestemmelse, jf. plan- og bygningsloven § 1-5 annet ledd. Det vises til at ny plan eller statlig eller regional planbestemmelse ved eventuell motstrid går foran eldre plan eller planbestemmelser for samme areal med mindre annet er fastsatt i den nye planen eller statlig eller regional planbestemmelse.

I Kommunal- og regionaldepartementets rundskriv H-14/02 av 12. desember 2002 er det i forhold til tidligere plan- og bygningslov § 35 (nåværende § 16-2) lagt til grunn at «*Det er et ubetinget krav etter bestemmelsen at ekspropriasjonen gjøres for å gjennomføre en regulerings- eller bebyggelsesplan. Inngrepet må derfor ha sammenheng med det formål som er angitt i planen. Dersom det er angitt kombinerte formål, er det tilstrekkelig at inngrepet har sammenheng med ett av dem. Er reguleringsformålet konkretisert gjennom plankart og bestemmelser, må inngrepets formål ligge innenfor dette [vår understrekning]*».

Ved tolkningen av § 16-2 første ledd, og krav til sammenheng mellom planformål og ekspropriasjonsformål, må det også sees hen til praksis knyttet til reguleringsloven § 2. Når det gjelder ekspropriasjon etter reguleringsplan har Kommunal- og regionaldepartementet lagt til grunn at «*Hva som er relevante fordeler, må vurderes i det konkrete tilfellet. Det er likevel et ufravikelig krav at hensynet til allmenne samfunnsinteresser tilsier at ekspropriasjon skal finne sted. Det kan eksproprieres til fordel for private, men deres subjektive interesser vil bare være relevante i vurderingen så langt de korresponderer med generelle samfunnsinteresser*» [vår understrekning og utheving], jf. Kommunal- og regionaldepartementets rundskriv H-14/02 s. 10.

Oppsummert anføres det at forutsetningen for at Kvam kommune kan foreta ekspropriasjon med hjemmel i § 16-2 er at inngrepet har sammenheng med det formål som er angitt i planen, jf. første ledd. En ekspropriasjon i strid med gjeldene planformål og/eller til fordel for private uten at det kan

hjemles i tungtveiende generelle samfunnsinteresser kan ikke foretas med hjemmel i nevnte bestemmelse.

I denne saken har Båtlaget anmodet kommunen om hjelp til å ekspropriere private strandrettigheter til fordel for et **privat** småbåtanlegg. At anlegget er privat, og ikke åpent for allmennheten, fremgår eksplisitt av søknad om oppføring av privat småbåtanlegg.

Videre kan det vises til brev fra advokat Kristiansen til Advokatfirmaet Thommessen AS (bilag 1) hvor Båtlaget selv fremholder at «*Selv om det kan være snakk om et privat formål, som i dette tilfelle, er det kommunen som må gjennomføre ekspropriasjonen til fordel for den private part*», jf. brevets siste avsnitt. I denne sammenheng kan det også vises til vedtak fra Kystverket av 4. februar 2022 i kommunens sak 21/59 hvor Kystverket gir uttrykk for at aktuelt småbåtanlegg ikke er åpent for allmennheten gjennom at «*ferdsel til og fra småbåtanlegget gjelder et avgrenset antall personer*», jf. vedtakets side 7. Vedtaket fra Kystverket fremlegges til orientering som:

Bilag 5: Vedtak fra Kystverket, 4. februar 2022

Det anføres derfor ikke å være riktig når Kvam herad i forhåndsvarsel av 21. april 2022 til berørte parter opplyser at «*Tørvikbygd båtlag har lagt ut flytebrygge med tilhørende anlegg i samsvar med formålet «småbåthavn» i reguleringsplan 4622 20100021a – Skutevik*». Det korrekte skal være at på det tidspunkt anlegget ble tillatt oppført i 2017 var bruken i tråd med arealformålet Privat småbåthavn. Aktuell reguleringsplan er imidlertid endret, slik at dagens bruk er i strid med gjeldende arealformål.

På bakgrunn av ovennevnte anføres det at kommunestyret ikke kan foreta ekspropriasjon etter pbl. § 16-2 til fordel for Båtlaget. Et slikt inngrep vil stride mot formålet i gjeldende reguleringsplan og ny kommuneplan hvor området er regulert til småbåthavn og ikke et privat småbåtanlegg. Ekspropriasjon til fordel for en privat aktør, vil medføre at strandsonen blir ytterligere privatisert og lukket for allmennheten. Sistnevnte vil åpenbart være i strid med gjeldende arealformål.

Anmodning fra Båtlaget om ekspropriasjon til fordel for et privat småbåtanlegg må derfor avvises alene av denne grunn.

Videre vises det til at eiendommene gnr/bnr 87/28 (Trond Sandven), 87/176 (Jostein Drage), 87/210 & 87/24 (Geir Øystein Djupevåg), 87/107 (Irene Brurok), 72/22 (Osval Heimdal) og 87/2 (Sverre J. Tveiten) alle ligger utenfor reguleringsplanen til småbåthavnen. Disse eiendommene er omfattet av Fredsvik-planen, som ikke har småbåthavn som planformål. Et ekspropriasjonsvedtak overfor disse partene med hjemmel i pbl. § 16-2 er det derfor åpenbart ikke hjemmel for.

Dette har blant annet som konsekvens at Djupevågs strandrettigheter, herunder tilflottsrett og rett til å fortøye båt i bøye, ikke kan eksproprieres bort etter pbl. § 16-2. Videre er den ulovlig anlagte båthavnen er bygget slik at det ikke er passasje mellom Djupevågs båt og båthavnen, se tingrettens beskrivelse på side 21 i dommen fremlagt som bilag 4. Eventuell ekspropriasjon overfor de

rettigheter som er tilknyttet de innenforliggende eiendommene i Skutevik fremstår i en slik situasjon som meningsløs når man uansett ikke vil få alle rettighetene i Skutevik ekspropriert bort.

Anmodningen fra Båtlaget må også av denne grunn avvises.

Avslutningsvis vises det til at hele reguleringsplanen ble vedtatt av Kvam herad under forutsetning av at Båtlaget avklarte og skaffet seg de nødvendige privatrettslige avklaringer med grunneiere og rettighetshavere i Skutevik. Som kjent gjorde aldri Båtlaget det. Hele reguleringsplanen er derfor vedtatt på bakgrunn av bristende forutsetninger, og det ville derfor vært svært overraskende om Kvam herad skulle "reparere" denne klare forutsetningen på vegne av Båtlaget gjennom å ekspropriere Partenes rettigheter bort.

6.3 Oreigningslova § 2 åpner ikke for ekspropriasjon

6.3.1 Innledning

Som nevnt ovenfor er ikke pbl. § 16-2 aktuell som hjemmelsgrunnlag for ekspropriasjon i nærværende sak.

Båtlaget har på sin side vist til oreigningslova § 2 som hjemmel for ekspropriasjon. Dette må bygge på en misforståelse. Oreigningslova § 2 utgjør ingen *selvstendig hjemmel* for ekspropriasjon. Det vises til Keiserud & Bjella, Kommentartutgave til Oreigningslova (3.utgave), side 25:

"Oreigningsloven gir ikke noen statlig, sentral eller lokal fagmyndighet eller kommune direkte hjemmel for ekspropriasjon. For rett til ekspropriasjon kreves at Kongen har truffet bestemmelse om det. På de områder hvor det er adgang til å ekspropriere med direkte hjemmel i lov, vil det vanligvis være skjønnsretten som avgjør om de lovbestemte vilkår for ekspropriasjon er oppfylt. Hvorvidt skjønnsretten i tillegg kan foreta en vurdering av om ekspropriasjon bør skje, vil avhenge av en fortolkning av vedkommende lovbestemmelse (...). Det er imidlertid klart at oreigningsloven § 2 ikke får anvendelse i disse tilfellene."

Oreigningslova § 2 er med andre ord ikke noen selvstendig hjemmel for ekspropriasjon når den eventuelle ekspropriasjonsadgangen allerede følger direkte av pbl. § 16-2. Gjennomgangen i punkt 6.3.2 nedenfor blir derfor subsidiær, men også den subsidiære gjennomgangen vil tydeliggjøre at oreigningslova § 2 ikke kan benyttes som ekspropriasjonshjemmel i denne saken.

6.3.2 Formålskravet er ikke oppfylt

Av oreigningslova § 2 første ledd fremgår det at "*Mot vederlag etter skjøn til den det råkar, kan oreigningsinngrep setjast i verk etter vedtak av eller samtykke frå Kongen, så langt det trengst til eller for: (...)*". Bestemmelsen angir deretter uttømmende 55 forskjellige **offentlige** formål som et ekspropriasjonsvedtak kan gjennomføres til fordel for, så som skole, museum, kirke og gravplass, luftfart mv. Dersom ingen av formålene er anvendelige, kan ekspropriasjon ikke gjennomføres etter oreigningslova.

Partene anfører at ingen av de opplistede offentlige formålene er oppfylte.

Båtlaget har antydnet i sin anmodning til Kvam herad at et aktuelt formål kan være nummer 11 "Havnestell". Partene bestrider det. Formålet "havnestell" gir kun hjemmel til tiltak som har en samfunnsmessig betydning, jf. Keiserud & Bjella, Kommentartutgave til Oreigningslova (3.utgave), side 45. Båtlagets havn er en privat havn, som kun er tilgjengelig for private og betalende medlemmer. At det kan være positivt at folk får tilgang til sjøen bestrides ikke, men når slik tilgang forutsetter at andre med etablerte rettigheter overkjøres og bortprioriteres, kan det klart nok ikke være tale om et tiltak av samfunnsmessig betydning. Ekspropriasjon til fordel for "havnestell" er derfor ikke anvendelig, jf. oreigningslova § 2 nr 11.

De andre formålene nevnt i oreigningslova § 2 behandles ikke nærmere, da de klart ikke er oppfylt.

6.3.3 Ekspropriasjon vil ikke være "tvillaust (...) til meir gagn enn skade"

Etter oreigningslova § 2 er det et absolutt vilkår for ekspropriasjon at "*det må reknast med at inngrepet tvillaust er til meir gagn enn skade*", jf. andre ledd. Bestemmelsen gir anvisning på en bred interesseavveining. Interesseavveiningen gjelder også ved ekspropriasjon etter pbl. § 16-2.1 Bestemmelsen utgjør altså en absolutt begrensning i ekspropriasjonsadgangen til Kvam herad i saken.

Som det fremgår av bestemmelse er det kun aktuelt med ekspropriasjon der fordelene med ekspropriasjon **klart** vil overstige ulempene. Dette er helt naturlig, ettersom eiendomsretten og øvrige tinglige rettigheter står meget sterkt i norsk rett. Det skal derfor svært mye til før staten, kommunen eller private parter - gjennom tvang - kan erverve nevnte rettigheter. Dette er også bakgrunnen for ekspropriasjonsvernet i Grunnloven § 105 og EMK P1-1.

Etter Partenes syn er vilkåret i oreigningslova § 2 ikke oppfylt:

- i. I Skutevik finnes det 10-11 grunneiere med strandlinje, som alle har strandrettigheter og rett til å ha båt liggende. Det er påregnelig at hver av grunneierne har rett til å ha 2-3 båter hver liggende utenfor sin strandlinje. I tillegg kommer de 15 båtfesterettighetshaverne som har rettigheter i fyllingen til kaien, se tingrettens dom side 28. Tingretten konkluderte som kjent med at to av disse rettighetshaverne har fått sine rettigheter krenket av Båtlaget. Et ekspropriasjonsvedtak vil derfor måtte rette seg mot cirka 45 etablerte båtplasser, som har vært i de aktuelle partenes besittelse i lang tid. Til gjengjeld er "fordelen" at cirka 15-20 private båtplasser tilhørende Båtlaget får forrang dersom tingrettens dom blir stående, og cirka 39 båtplasser dersom tingrettens dom mot formodning overprøves fullstendig av lagmannsretten. Det fremstår helt opplagt at det under enhver omstendighet ikke er tale om fordeler som "tvillaust" overstiger ulempene.

¹ Keiserud & Bjella, Kommentartutgave til Oreigningslova (3.utgave), side 97

- ii. I tillegg til båt plassene som nevnt i punkt (i) ovenfor, kommer Partenes øvrige strandrettigheter. Partene vil gjennom et ekspropriasjonsvedtak miste andre strandrettigheter så som rett til fiske, bading, tilflott, fortøyning, samt vern mot estetiske ulemper og støy. Det vises til tingrettens dom for en redegjørelse av disse rettighetene. Dette er helt grunnleggende rettigheter som naturlig hører sammen med en eiendom som ligger til sjøen. Dersom rettighetene fratras Partene, vil verdien av deres eiendommer reduseres kraftig.
- iii. Det er ingen rimelig grunn til å ekspropriere til fordel for et privat båtlag som forfekter sine egne private særinteresser. At Båtlaget representerer allmenne interesser er et konstruert argument og er avvist blant annet i Kystverkets vedtak, fremlagt som bilag 5. Realiteten er at Båtlaget er en lukket og privat klubb som representerer private interesser. Båthavnen er låst (bokstavelig talt) for allmennheten og medlemmene må betale for båt plass.
- iv. Båtlaget har ulovlig tatt seg til rette, til tross for vedvarende og omfattende protester fra tilnærmet alle berørte parter. Båtlaget har også fullstendig ignorert den forutsetning som Kvam herad satt for å godkjenne reguleringsplanen i Skutevik, nemlig at Båtlaget skulle avklare private rettighetsforhold før båthavnen ble bygget. At Båtlaget har anvendt en "tilgivelse heller enn tillatelse"-tilnærming i saken er ikke beskyttelsesverdig på noen måte.
- v. Tingrettens dom viser at Kvam herad og Fylkesmannens saksbehandling i den offentlige byggeprosessen i saken er underlag enhver kritikk. Partene har gjennom en mangelfull saksbehandling fra det offentlige blitt tvunget inn i rettsapparatet for å beskytte sine etablerte og klare rettigheter. Det burde aldri vært nødvendig, da Kvam herad og/eller Fylkesmannen burde avslått forslag til reguleringsplan og/eller byggesøknaden fra Båtlaget, som følge av antasert krenkelse av private rettigheter. Dette ble påpekt i flere merknadsbrev fra diverse berørte parter. At reguleringsplan og byggesøknad gikk gjennom til tross for at rettighetene til Partene åpenbart ville bli krenket er beklagelig, men Kvam herad har nå mulighet til å – i det minste – ikke fortsette krenkelsene mot Partene.
- vi. Et ekspropriasjonsvedtak vil innebære en ytterligere privatisering av strandsonen, i strid med regionale og nasjonale politiske mål. Det vises til at et ekspropriasjonsvedtak vil støtte et privat båtlag med en privat båthavn, som er låst for allmennheten.
- vii. Signaleffekten dersom et ekspropriasjonsvedtak fattes vil være svært uheldig. Kvam herad vil i så fall i realiteten legitimere en ulovlig okkupasjon av Skutevik. Dette vil gi private parter et incentiv til å ta seg ulovlig til rette også i andre saker, da de kan regne med at kommunen vil rydde opp.
- viii. Som nevnt ovenfor vil kostnadene ved en eventuell ekspropriasjon være betydelige, og etter alt å dømme i millionklassen. Båtlaget har neppe mulighet til å finansiere ekspropriasjon, noe Båtlaget v/advokat Kristansen heller ikke synes å ha tenkt at de skal gjøre. Den

økonomiske belastningen en eventuell ekspropriasjon vil medføre synes derfor å forutsette at kommunen bruker kommunale midler til dette. Å bruke skattepenger til å tvangsserve etablerte rettigheter fra private parter til fordel for et båtlag som har tatt seg til ulovlig til rette, fremstår som en ødsling med offentlige ressurser.

Etter dette anføres at inngrepet ikke *"tvillaust er til meir gagn enn skade"*. Et ekspropriasjonsvedtak på vegne av Partene er dermed under enhver omstendighet ikke aktuelt.

7 OPPSUMMERING

Som det fremgår ovenfor, anser Partene det klart at Kvam herad ikke har hjemmel til å fatte ekspropriasjonsvedtak i saken.

Ellers bes Kvam herad ta innover seg at flere av partene i saken i nærmere ti år har kjempet en kamp mot Båtlaget for å forhindre at Båtlaget urettmessig og ulovlig fratar dem etablerte og krystallklare rettigheter. Tingretten har slått fast at Partene har hatt rett hele tiden, og at Båtlaget har tatt seg til rette på en ulovlig måte. Båtlaget har gjennom hele prosessen vært klar over Partenes rettigheter, gjennom utallige varsler og redegjørelser fra diverse advokatfirmaer og merknader fra en rekke berørte parter. Til tross for dette har Båtlaget fullstendig neglisjert Partenes rettigheter til fordel for egne private særinteresser. Det ville være høyst bemerkelsesverdig dersom Kvam herad på tross av dette skulle finne grunn til å beskytte og fatte vedtak til fordel for Båtlaget.

Det tas forbehold om å prøve et eventuelt ekspropriasjonsvedtak rettslig.

Dersom det er behov for ytterligere opplysninger i saken, bes det om undertegnede kontaktes. Det bes videre om at undertegnede og mine kollegaer Bernt Jacob Pettersen og Henrik Birkeland holdes orientert om sakens gang og holdes i kopi på all korrespondanse som angår saken, henholdsvis på e-post mbr@thommessen.no, bjp@bjpadvokat.no og henrik.birkeland@birkadvokatfirma.no.

Det bes også opplyst om når kommunestyret i Kvam herad skal behandle saken, samt om Partene vil få mulighet til å stille på disputasjon i den forbindelse.

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Thommessen AS

Magnus Hovda Bergersen

Advokatfullmektig

Advokatfirmaet Thommessen AS
PB. 43 Nygårdstangen
5838 Bergen

BORGEN ADVOKATAR AS

Vår referanse : 313302

Ansvarleg advokat: Karl Øivind Kristiansen

E-post: mbr@thommessen.no

Husnes, 20.05.2022

Vedrørende Tørvikbygd Båtlag - Ekspropriasjon

Det blir vist til brev av 16. mai 2022 hvor det blir bedt om diverse opplysninger knytt til båtlaget.

Jeg har videreformidlet dette til båtlaget, men tiden frem til i dag har vært for kort til at opplysninger av den art det spørres om kunne fremskaffes. Jeg skal komme tilbake med informasjon når jeg eventuelt har mottatt dette fra båtlaget. Dette må selvsagt ikke tolkes som om at båtlaget ikke er villig til å opplyse saken. Til det er fristen som er satt i nevnte brev alt for kort.

Forøvrig vil jeg bare presisere at Tørvikbygd Båtlag sin henvendelse til Kvam herad ikke gjelder noen form for privat ekspropriasjon. Det er eventuelt kommunen som må ekspropriere. Det er heller ikke hjemmel i Plan- og bygningslovens § 16-2 for kommunen å overlate ekspropriasjon til en privat part. Selv om det kan være snakk om et privat formål, som i dette tilfellet, er det kommunen som må gjennomføre ekspropriasjonen til fordel for den private parten. Det er således kommunen som blir ansvarlig overfor ekspropriatene, ikke den private parten. Kommunen må selvsagt vurdere hele sakskomplekset, men det går jeg ut fra at kommunen er i stand til å gjøre selv.

Med venleg helsing

Karl Øivind Kristiansen
Advokat
karl.kristiansen@borgen.no
Direkte telefonnummer 907 33 480

STORD – HUSNES – HAUGESUND

Stord: Ringvegen 30, 5412 Stord - Husnes: Postboks 84, 5480 Husnes – Haugesund: Postboks 511, 5501 Haugesund
Telefon 53 45 60 00 Vev: borgen.no

Foretaksnr.: 989844369 MVA. Klientkonto 3520 57 82131 Driftskonto 3520 57 82158

Borgen Advokatar AS v/advokat Karl Øyvind Kristiansen

kun sendt per e-post til: karl.kristiansen@borgen.no

Vår referanse: 17307616/1

Bergen, 16. mai 2022

Ansvarlig advokat Jan J Greve

VEDRØRENDE TØRVIKBYGD BÅTLAGS INITATIV TIL PRIVAT EKSPROPRIASJON I SKUTEVIK

Det vises til deres brev av 28. mars 2022, der Tørvikbygd båtlag ("**Båtlaget**") har anmodet Kvam herad om å fatte ekspropriasjonsvedtak overfor en rekke rettighetshavere og grunneiere i Skutevik, til fordel for Båtlagets private havneanlegg.

Vi representerer de berørte parter Geir Øystein Djupevåg, Sverre J. Tveiten, Nils Drage, Kjell Inge Tverberg & Laila Styve, Terje Egil Torvik, Torill Borge & Jan Kåre Borge, Trond A. Sandven, Lars Småbrekke og Jostein Drage og Laila Drage ("**Partene**") i sakens anledning.

Siden deres brev av 28. mars 2022 er det som kjent kommet dom i saken mellom Partene og Båtlaget, hvor tingretten konkluderte med at Båtlaget urettmessig har tatt seg til rette og krenket Partenes etablerte rettigheter. At Båtlaget til tross for dette nå utsetter Partene for nok et forsøk på å fjerne deres rettigheter, er overraskende. Partene vil overfor Kvam herad bestreide at det er grunnlag for ekspropriasjon og for øvrig holde Båtlaget ansvarlig for de kostnader som påløper i anledning saken.

Per nå har ikke Båtlaget forsøkt å vise til et holdbart rettslig grunnlag for ekspropriasjon, og har heller ikke fremlagt noen dokumentasjon i saken som belyser Båtlagets evne til å dekke de betydelige kostnadene som en eventuell ekspropriasjonsprosess vil medføre. For at Partene skal kunne inngi merknader til Båtlagets anmodning om ekspropriasjon, er Båtlaget nødt til å belyse saken i mye større grad enn det som er situasjonen per i dag. Dette gjelder blant annet forhold om Båtlagets

økonomi og organiseringen av Båtlaget og dets virksomhet. På denne bakgrunn bes det om at Båtlaget oversender følgende dokumentasjon:

- Kopi av vedtatte vedtekter både någjeldende og tidligere.
- Vedtatt havnereglement, både någjeldende og tidligere.
- Årsregnskaper for de 3 siste år med resultatregnskap og balanse.
- Medlemsfortegnelse som viser alle medlemmer med og uten kjøpt båtplass.
- Oversikt over hvem det er solgt båtplasser til og hvor disse er plassert i anlegget.
- Oversikt over det som er betalt for båtplasser som må fjernes om dommen blir rettskraftig.
- Vedtatte tildelingskriterier for tildeling av båtplasser - både usolgte og ved annen gangs salg.
- Budsjett med redegjørelse og dokumentasjon for hvordan tvangservervet (ekspropriasjonsvedtaket) er tenkt finansiert.
- Kopi av avtaler med leverandører mv. som kan ha betydning for Båtlagets omkostninger ved plikt til å fjerne hele eller deler av anlegget.

Ovennevnte dokumentasjon er helt sentral for å kunne vurdere Båtlagets evne til å gjennomføre og finansiere en eventuell ekspropriasjonsprosess. Dokumentasjonen er også relevant i relasjon til den interesseavveining som må foretas mellom Partenes (og andre berørte) interesser og Båtlagets interesser, jf. oreigningslova § 2 (2).

Skulle Båtlaget nekte å fremlegge den etterspurte dokumentasjonen, vil Partene be Kvam herad om å fremskaffe dokumentasjonen. Dersom heller ikke en slik framgangsmåte fører fram, vil Partene konstatere at Båtlaget har forhindret Kvam herad å opplyse saken i tilstrekkelig grad, jf. forvaltningsloven § 17. Et hvert vedtak som eventuelt skulle fattes av Kvam herad i Partenes disfavør vil da være ugyldig.

Det bes om at dette brevet besvares og at ovennevnte dokumentasjon oversendes senest innen 20. mai 2022.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Thommessen AS

Magnus H. Bergesen

Magnus Hovda Bergersen
Advokatfullmektig

AVTALE**mellom****Tørvikbygd båtlag (org.nr. 911743450)****og****Vestland Fylkeskommune (org.nr 821311632)****Det er i dag inngått følgjande avtale:****1. KVA GJELD AVTALEN**

Tørvikbygd Båtlag får rett til landfeste og gangtilkomst til planlagt båthamn ved Tørvikbygd ferjekai, gnr. 87, bnr. 191 i 4622 Kvam Herad. Plassering av landfeste er vist i vedlagte kart datert 05.10.2020 og er i samsvar med godkjent reguleringsplan for området, datert 05.mai 2020, sak 19/626.

Dersom denne retten kjem i konflikt med eventuelle andre hefte på eigedomen, må båtlagets rett vike for rettar som er stifta før inngåinga av denne avtalen.

2. VARIGHEIT AV AVTALE

Denne avtalen gjeld i 30 år. Avtaleperioden kan forlengast dersom begge partane ynskjer det.

Kvar av partane kan seie opp denne avtalen, med skriftleg varsel seinast eitt år før oppseiinga.

Dersom det er sakleg grunn for det, til dømes ved vesentleg endring av ferjekaiområdet, endring av drifta av småbåtkaien eller dersom det skulle vise seg at bølgedempar/feste/tilkomst medfører vesentleg eller vedvarande skaderisiko/ulempe for fylkesveg/ferjesamband, kan fylkeskommunen seie opp avtalen med kortare varsel enn dette

Ved opphøyr av avtalen må båtlaget for eigen kostnad fjerne landfestet så langt fylkeskommunen finn det naudsynt. Eventuell ny forankring må ikkje kome i konflikt med ferjedrifta.

3. VEDERLAG FOR RETTEN

Vederlag for denne retten vert sett til kr. 0,-.

4. TINGLYSNING M.M

Denne avtale kan tinglysast på eigedomen gnr. 87, bnr. 191 i 4622 Kvam Herad. Alle kostnader med tinglysinga vert å betale av Tørvikbygd Båtlag. Tørvikbygd Båtlag kan pantsette og overdra denne avtale

5. ENDRINGAR

Dersom endring av gjeldande reguleringsplan eller endra utforming av ferjekaiområdet medfører at landfeste må flyttast, skal dette gjerast i samråd med fylkeskommunen. Tørvikbygd Båtlag må ta kostnaden med flyttinga.

6. ANSVAR

Dersom bølgedempar skal forankrast i fylling ved oppstillingsplass må det sikrast at landfestet er dimensjonert for lastene det vert utsett for. Båtlaget er ansvarleg for å dokumentere at forankring av bølgedempar i fylling ikkje vil medføre skade på fylling eller ferjekai. Vestland

fylkeskommune skal føreleggjast teikningar og dokumentasjon på bølgedempar og landgang med forankring for gjennomgang før arbeidet kan setjast i verk.

Båtlaget pliktar å erstatte all skade/ulempe som bølgedempar/landfeste måtte påføre fylling/ferjekai eller ferjene/ferjedrifta.

Mogleg skade/ulempe for båtlaget og brukarane av småbåthamna som følgje av ordinær drift/vedlikehald av ferjekai/oppstillingsplass eller ordinær ferjedrift er fylkeskommunen/ferjereiarlaget uvedkomande. Båtlaget må for eiga rekning tilpasse seg eventuelle endringar i drifta av ferjesambandet, herunder endra utforming av kaiområdet.

Tørvikbygd, den.....

Førde, den.....

Tørvikbygd Båtlag

Vestland Fylkeskommune

.....
Leiar Olav Arne Økland

.....
Ann Kristin Nes

HORDALAND TINGRETT**DOM**

Avsagt: 27.04.2022 i Hordaland tingrett, Norheimsund

Saksnr.: 21-038729TVI-THOD/TLOF

Dommer: Dommerfullmektig Siv Hamstad Haukelidsæter

Saken gjelder: Krav om fjerning av rettsstridig anlagt bryggeanlegg

Kjell Inge Tverberg	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Jostein Drage	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Lars Småbrekke	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Nils Drage	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Laila Drage	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Laila Styve	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Torill Borge	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Jan Kåre Borge	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Sverre Tveiten	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Terje Egil Torvik	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Trond Sandven	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen
Geir Øystein Djupevåg	Advokat Bernt Jacob Schwings Pettersen

mot

Tørvikbygd Båtlag

Advokat Nils Egil Tangedal

DOM

Saken gjelder spørsmål om et flytebryggeanlegg krenker saksøkernes strandretter og om hele eller deler av småbåthavna derfor må fjernes.

1. Sakens bakgrunn

Sommeren 2020 ble det bygget en småbåthavn med plass til 49 båter i Skutevik i Tørvikbygd i Kvam herad. Båthavna eies av Tørvikbygd Båtlag. Flytebryggeanlegget ble bygget i samsvar med godkjent reguleringsplan og byggeløyve.

Flere av grunneierne i Skutevik har imidlertid protestert kraftig, og har nå gått til søksmål mot Tørvikbygd Båtlag for å få fjernet småbåthavna. Det er i alt 12 saksøkere. Ni av saksøkerne eier syv eiendommer/naust som grenser til sjøen i Skutevik. Tre saksøkere påberoper seg å ha båtfesterett innerst i viken.

Saksøkerne sendte stevning til Hardanger tingrett 11. mars 2021. Det oppsto en tvist mellom partene om saken skulle behandles etter reglene om småkravprosess eller allmennprosess, som først ble endelig avgjort i kjennelse av 5. oktober 2021. Dette førte til at den planlagte hovedforhandlingen i september 2021 ble utsatt.

Hovedforhandlingen ble avholdt i rettens lokaler i Norheimsund 15. – 17. mars 2022. Det ble holdt befarung i Skutevik siste rettsdag.

2. Partenes påstander og påstandsgrunnlag

Saksøkerne har i korte trekk gjort gjeldende småbåthavna krenker deres strandrettigheter og båtfesteretter. Spesielt er det retten til tilflot som har blitt vesentlig forringet etter at båthavna ble bygget. Saksøkerne har rett til å fortøye sine båter i bøye utenfor eiendommene, slik de alltid har gjort i Skutevik. Da flytebryggeanlegget ble lagt ut har saksøkerne måtte flytte sine bøyer nærmere land. Likevel er det ikke tilstrekkelig plass til å manøvrere båter inn i viken til eiendommene. Grunneierne innerst i Skutevik er i dag i praksis helt sperret fra å komme til eiendommene med båt. Deres rettigheter er således fortrent til fordel for Tørvikbygd Båtlag (båtlaget) sine medlemmer. Det er ikke lov å ta seg til rette på denne måten uten å gå veien om ekspropriasjon. For å kunne få sine strandretter tilbake, også retten til å kunne bade og fiske fra eiendommene, mener saksøkerne at hele havna må fjernes. Alternativt kan retten bestemme at havna flyttes eller gjøres mindre, slik at det blir tilstrekkelig avstand mellom flytebryggeanlegget og land.

Saksøkerne har lagt ned slik påstand:

1. Prinsipalt: Tørvikbygd Båtlag pålegges å fjerne det anlagte bryggeanlegget i Skutevik i sin helhet.
2. Subsidiært: Tørvikbygd Båtlag pålegges å flytte bryggeanlegget slik at ingen del ligger nærmere strandeieendommene til saksøkerne enn 45 meter.
3. Tørvikbygd Båtlag dømmes til å betale sakens omkostninger.

Saksøkte, Tørvikbygd Båtlag, har gjort gjeldende at båthavna ikke i vesentlig grad har vanskeliggjort tilkomsten til saksøkernes eiendommer. I planprosessen ble det i tilstrekkelig grad tatt hensyn til saksøkernes rettigheter. Tilkomsten er naturlig nok noe endret, men ikke forringet. Det er tilstrekkelig manøvreringsrom til å komme fram med båt for alle.

Det egentlige problemet er at saksøker Geir Øystein Djupevåg, som følge av denne tvisten, de siste årene har valgt å fortøye sin 13 meter lange Colin Archer seilskøyte på tvers mellom eiendommen sin og flytebryggeanlegget, slik at den sperrer tilkomsten for alle de andre som skal videre inn i bukten. Båtlaget mener han ikke har rett til å fortøye båten slik. Han bruker i dag en relativt ny bøye som han ikke har søkt offentlige myndigheter om tillatelse til å legge ut. Tidligere lå båten noe lenger nord. Uansett mener båtlaget at Djupevåg isteden kan fortøye båten «longside» ved en flytebrygge langs kaien sin. Dette er helt uproblematisk, særlig med tanke på at bukten nå er bedre skjermet av bølgebryteren som båtlaget har lagt ut. Dette er også den løsningen som er tegnet inn i reguleringsplanen av 2012, at grunneierne skal fortøye sine båter «longside» langs sine brygger. Når båtene fortøyes på denne måten, er det mer enn god nok plass til manøvrering for alle.

Når det gjelder krenkelse av øvrige strandretter, som retten til bading og fisking, mener båtlaget at Skutevik aldri har vært spesielt egnet til denne typen aktiviteter. Det har alltid ligget mange båter fortøyd der, med tilhørende trafikk, og det det er en stor ferjekai i enden av bukten. Således har det aldri vært snakk om å få bade uforstyrret uten innsyn. Dessuten er det relativt grunt inne ved land, ca. 1,5 meter, noe som gjør det lite egnet med fisking fra bryggene. Retten må legge de fysiske faktiske forholdene til grunn for sin vurdering, ikke partenes forklaringer som naturlig nok er påvirket av konflikten. Det er ikke dokumentert at det har foregått bading eller fisking fra eiendommene i Skutevik.

Når det gjelder andre ulemper knyttet til småbåthavna, som støy og sjenerende utsikt, er dette forhold som reguleres av grannelova og er ikke vernet av strandretten. Båtlaget har dessuten fått gjennomført støymålinger som viser at det er lite støy i området, og at den støyen som er der forårsakes av ferja og biler som kjører om bord i ferja.

Avslutningsvis påpeker saksøkte at hver saksøkers rettigheter og eventuelle krenkelse av disse må vurderes separat. I den grad retten mener at enkelte rettigheter er vesentlig krenket bør saksøkte idømmes plikt til å betale en økonomisk kompensasjon, eventuelt i kombinasjon av fjerning av enkelte elementer av flytebryggeanlegget. Å pålegge båtlaget å

fjerne hele småbåthavna vil koste enormt mye, en utgift som ikke står i forhold til de svært beskjedne verdiene de enkelte rettighetene eventuelt har. Retten må dessuten ta i betraktning den enorme samfunnsøkonomiske verdien en slik småbåthavn har, samt det overordnede ønsket fra offentlige myndigheter om å samle båtfortøyninger og gi allmennheten tilgang til sjøen.

Saksøkte har lagt ned slik påstand:

1. Prinsipalt: Saksøkte frifinnes
2. Subsidiært: Saksøkte frifinnes mot å yte erstatning til saksøkerne, fastsatt etter rettens skjønn.
3. I begge tilfeller: Saksøkerne tilpliktes in solidum å erstatte saksøktes sakskostnader.

3. Rettens vurdering

Retten har kommet til at saksøkerne må gis medhold.

Før retten går nærmere inn på begrunnelsen og de konkrete vurderinger som er gjort, skal det gis en kort beskrivelse av forholdene på stedet, deretter en juridisk redegjørelse for de rettighetene man normalt har som eier av eiendommer ved sjøen, kalt strandretten.

3.1. Forholdene i Skutevik

Skutevik er en bukt i Hardangerfjorden i Tørvikbygd, ca. 12 kilometer sør for Norheimsund. Historisk sett har bukten sannsynligvis blitt brukt til båtøpptrekk og fortøyning av båter langt tilbake i tid, noe som ligger i selve navnet Skutevik. Retten har fått fremlagt fotografier tilbake til 1966, som viser at det jevnlig har blitt fortøyd båter i bøyer i bukten frem til i dag. Det har ligget både store og små båter fortøyd i denne perioden. Mellom 1956 – 1988 var det et båtbyggeri i drift i viken, hvor det ble bygd opptil 45 fot store båter.

Som en illustrasjon til hvordan forholdene var før den omtvistede båthavna ble bygget viser retten til følgende fotografi fra 2018.

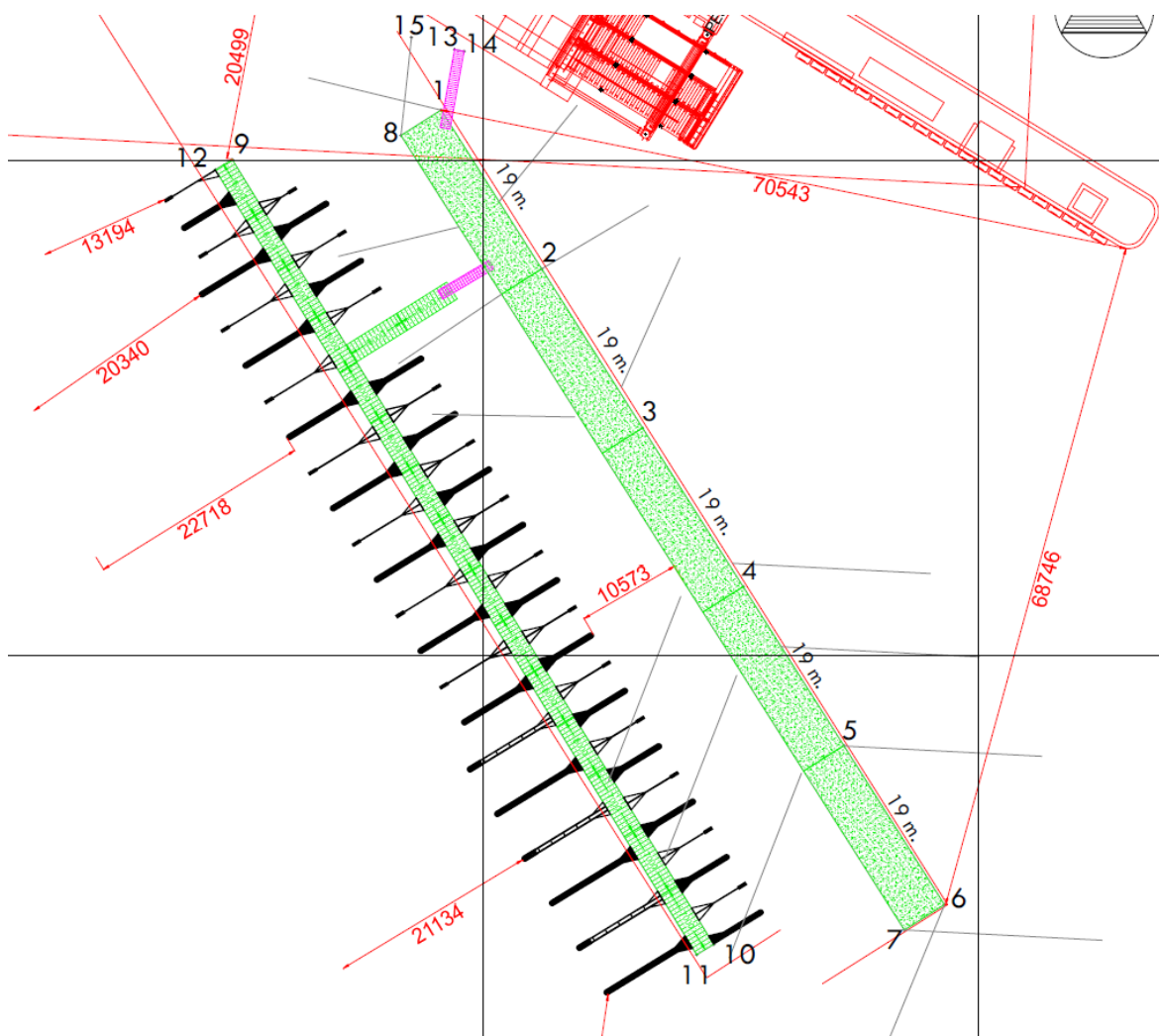

Skutevik, 2018.

Bildet er tatt fra steinfyllingen til ferjekaien som avgrenser bukten mot nord. Bildet ble lagt frem under bevisførselen i retten, i tillegg til en rekke lignende bilder fra forskjellige årstall.

I 2020 bygde saksøkte Tørvikbygd Båtlag en småbåthavn i Skutevik, i samsvar med godkjent reguleringsplan og byggeløyve. Båthavnen består av en 95 meter lang og 4,8 meter bred bølgebryter i betong som strekker seg fra steinfyllingen til ferjekaien i nord mot neset som rammer inn bukten i sørøst. Passasjen mellom enden på bølgebryteren i sør og land er 22 meter. Innenfor bølgebryteren ligger det en 93 meter lang flytebrygge med utrigger på begge sider. Flytebryggen består av elementer på 6 meter. Utriggerne er henholdsvis 6, 7, 8 og 10 meter lange. I dag er det plass til 49 båter i båthavnen.

Nedenfor er en detaljtegning av bryggeanlegget utarbeidet av FanAgro 05.10.2020 som ble dokumentert i retten.

Den faktiske plasseringen av anlegget i dag er nesten nøyaktig den samme som på skissen over, med små avvik i avstandene til land. Det ble tatt kontrollmålinger av avstandene til land før hovedforhandlingen, utført av Kjosås Maskin. Avstandene som oppgis i det følgende er således dagens reelle avstander målt ved middels vannstand.

Bildet nedenfor er et flyfoto tatt sommeren 2021. Dette viser forholdene i Skutevik i dag. Bildet er hentet fra Google Earth og ble dokumentert i retten.

Båthavnen ligger utenfor seks eiendommer som eies av åtte av saksøkerne. Flytebryggen med utriggere går parallelt med fire av eiendommenes strandlinjer. De to siste eiendommene ligger på skrått i hver sin sørlige og nordlige ende av båthavna.

I nord er avstanden mellom den innerste utriggeren og hjørnet på kaien til Nils Drage (gnr 87 bnr 206) kun 14 meter. I sør er avstanden mellom den ytterste utriggeren og strandkanten til Sverre J Tveiten (gnr 87 bnr 137) 22 meter. Omtrent på midten, ved eiendommen til Geir Øystein Djupevåg (gnr 87 bnr 210) er avstanden til nærmeste utrigger 24 meter. Disse faktiske forholdene er ikke omtvistet.

Temaet i saken er om Tørvikbygd Båtlag har krenket saksøkernes strandretter og båtfesteretter. Hvorvidt selve eiendomsretten til strandeieendommene er krenket, blir ikke behandlet i denne saken. Temaet ble brakt på bane under saksøkernes saksfremstilling på rettens første dag, hvor det ble antydnet at marbakken muligens går under selve bryggeanlegget. Det er ikke gjort noen undersøkelser eller fremsatt noen bevis knyttet til dette, og påstandsgrunnlaget ble avskjært som for sent fremsatt etter tvisteloven § 9-16.

Saksøkerne har ikke påstått at nabolovens regler er brutt, men baserer sitt krav utelukkende på reglene om strandretten. Nabolovens regler blir derfor ikke vurdert i denne saken.

Når det gjelder strandrettene, er det ikke omtvistet at eiendommene som grenser til sjøen har strandretter. Tvisten dreier seg om det nærmere innholdet og om rettighetene er krenket.

Helt konkret skal retten ta stilling til følgende:

1. Hva er det nærmere innholdet i saksøkernes rettigheter. Særlig om rettighetshaverne har rett til å fortøye sine båter i bøyer, samt om det er begrensninger på hvor store båter rettighetshaverne kan anskaffe.
2. Om saksøkernes rettigheter er krenket av båtlaget, om tilflottsretten er vesentlig vanskeliggjort, og hva som må bli konsekvensen av en eventuell krenkelse.

Ettersom de juridiske vurderingene i stor grad er sammenfallende for saksøkerne, skal retten først redegjøre for de sentrale spørsmålene på generelt grunnlag, før retten går over til å vurdere hver enkelt saksøkers konkrete situasjon.

3.2. Strandretten

«Strandretten» er et begrep vi bruker om rettigheter tilhørende eiendommer som grenser til sjøen. Strandrettene er ikke nedskrevet i lov, men har utviklet seg over lang tid og er det vi kaller «ulovfestet rett». Det nærmere innholdet i strandretten er beskrevet av domstolene gjennom rettspraksis og av akademikere i juridisk teori.

Det rettslige utgangspunktet for strandretten er beskrevet i Høyesteretts dom Rt-1985-1128 (Rugsunddommen) side 1131/1132:

Strandretten er en rett til uforstyrret å kunne nyte de fordeler som følger av at en eiendom ligger til sjøen. De fordeler som er beskyttet på denne måten er blant annet adgangen til sjøverts adkomst – den såkalte tilflottsrett – og mulighetene for bading og friluftsliv. Også strandeierens rett til visse former for fiske, retten til utfylling ut i sjøen og et visst vern for forurensning og ulemper av estetisk art, inngår som en del av strandretten.

Tradisjonelt er retten til å komme til og fra eiendommen med båt, tilflottsretten, regnet som det viktigste elementet i strandretten. Sperringer utenfor eiendomsgrensen (marbakken/tometerskoten) kan derfor være ulovlige, og det samme kan gjelde andre innretninger som gjør adkomsten vanskelig. For tilflottsretten følger det av rettspraksis at adkomsten må være vesentlig vanskeliggjort for at et krav om krenkelse av strandretten skal føre frem, jf. Falkanger, Tingsrett (2022) side 109, jf. Rt-1951-283, Rt-1962-712 og Rt-1983-1154.

Flere småbåtanlegg har ført til konflikter. I Rt-1987-629 (Oksval båthavn) kom Høyesterett til at havneanlegget, slik det lå, var i strid med de innenforliggende eiendommenes strandrettigheter. Andelslaget ble pålagt å fjerne den indre lettbyggen. Fra dommen side 633 siteres:

Ifølge lagmannsrettens beskrivelse av anlegget, svinger den ytre molo inn mot stranden og ender 38 meter fra denne og nær en forlenget sydgrense av Sjødals badehusparsell. Når det gjelder Wagners strandlinje er den vesentligste del innringet av anlegget slik det nå er plassert. Den indre lettbygge opptar etter forlengelsen i 1982 sjøen utenfor hans strand. På grunn av anleggets beliggenhet går trafikken til og fra havnen nær land. Følgene for Sjødal er en betydelig belastning for hans bademuligheter, og at hans konkrete planer fra før 1982 om en bedret fortøyningsanordning utenfor badehuset, ikke kan gjennomføres på en forsvarlig måte. Wagners adkomst med båt er vanskeliggjort, og det byr på atskillige problemer å bruke hans gamle molo som fortøyningssted. Videre er hans bademuligheter sterkt redusert.

Det kan tilføyes at de ytre pontonger i anlegget er på i alt 138 meter, og at avstanden mellom Wagners strand og båtene ved den indre lettbygge på det smaleste kun skal være 15 meter. Dette er også til hinder for at Wagner kan fortøye sin båt på andre måter som ellers kunne ha vært aktuelle.

I Rt-1996-1457 (Tokenes Bryggeforening) kom Høyesterett til at det omtvistede bryggeanlegget ikke var i strid med strandretten.

Fra dommen side 1461 siteres:

Adkomsten til og fortøyning ved bnr 211 og den bryggen som Allers far der anla i 1975, kan vanskelig ses å være nevneverdig redusert etter utlegging av flytebryggen. Aller disponerer et ikke ubetydelig sjøområde utenfor bnr 211. Det er nærmere 40 meter fra det punkt der bryggen er festet til land til nærmeste kant av flytebryggen.

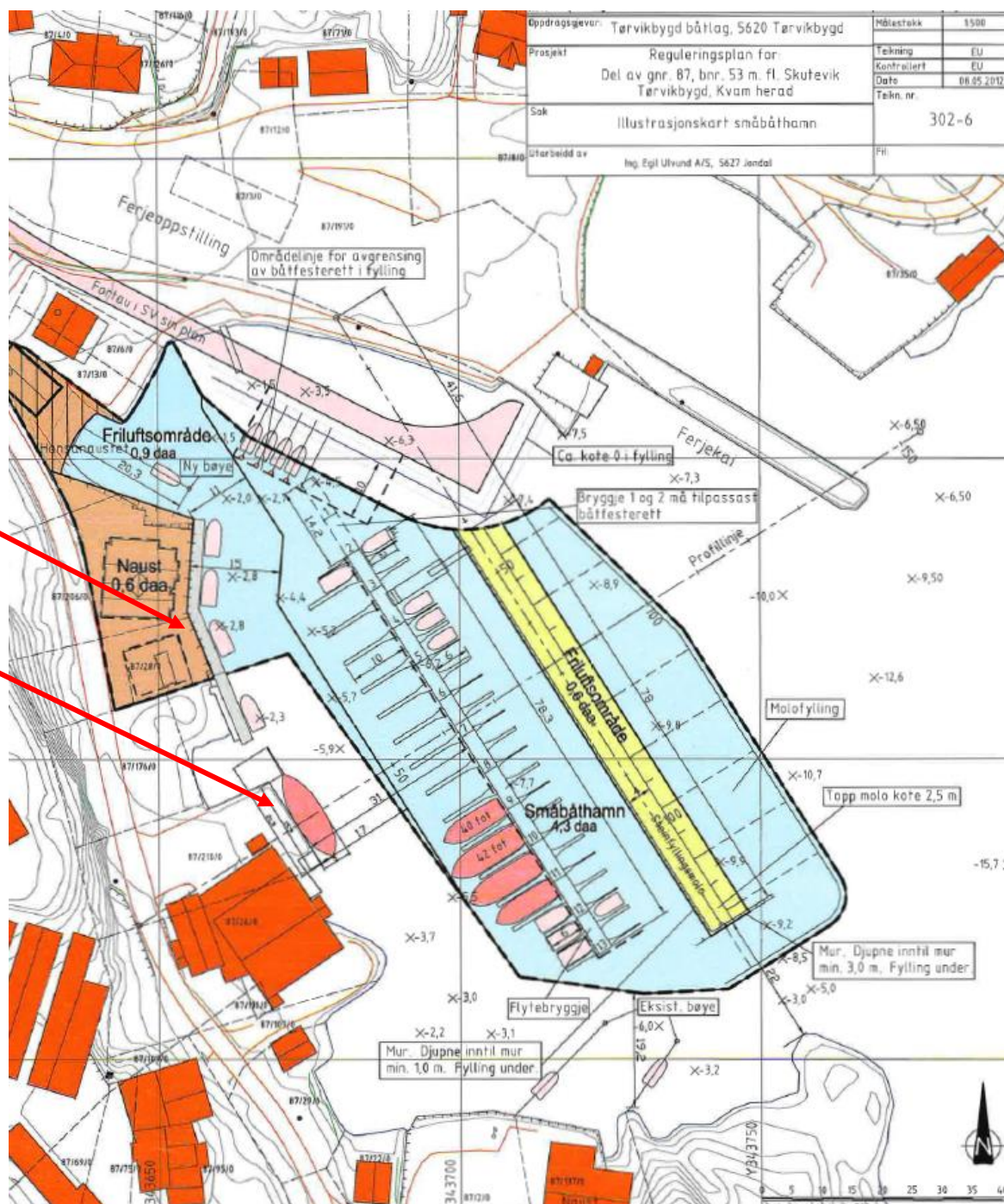
3.3 Rett til å fortøye i bøye?

Før retten går over til å vurdere i hvilken grad saksøkernes strandretter er krenket, er det nødvendig å avklare det nærmere innholdet i retten til fortøyning og båtfeste. Dette er en sentral del av tvisten i saken, ettersom saksøker Geir Øystein Djupevåg har en 13 meter (43 fot) lang seilskøyte liggende fortøyd i en blåse utenfor sin eiendom. Det er åpenbart at hans fortøyning, sammen med båthavna, vanskeliggjør tilkomsten til eiendommene lenger inne i bukten. Nedenfor er et bilde som illustrerer dagens situasjon. Bildet er tatt av lokalavisen Hordaland Folkeblad som har omtalt tvisten og bildet ligger på deres nettside. Bildet er tatt fra den sørlige enden av bukten.

Spørsmålet som retten må ta stilling til er om strandretten inneholder en rett til å fortøye båtene sine i bøyer, eller om rettighetshaverne kan pålegges å fortøye båtene sine

«longside», altså sidelengs langs med sine brygger/eiendommer, slik båtlaget har lagt opp til i reguleringsplanen av 2012. Se illustrasjonen med rettens piler nedenfor.

Når det gjelder det nærmere innholdet i retten til båtfeste, vises det til Borgarting lagmannsretts dom LB-2016-100534 side 6:

Retten til båtfeste er også en del av strandretten, og gjelder både landfeste og akterfeste. Slik Wolds bryggeanlegg er plassert har Rolstad svært begrenset mulighet for akterfeste ved den søndre bryggen.

Tilsvarende synspunkt kom til uttrykk i Gulating lagmannsretts dom RG-1984-560 på side 562/563:

Lagmannsretten ser det slik at det er en del av de rettigheter som tilligger fast eiendom å kunne legge ankerfeste utenfor eiendommens vanlige 2-meter-grense i sjøen. Hvorvidt denne rett skal betegnes som en særrett er et terminologisk spørsmål, men lagmannsretten finner denne betegnelse mest dekkende. Når retten brukes som et helt naturlig ledd i utnyttelsen av eiendommen, må den sees som en del av strandretten og ikke som utøvelse av en allemannsrett. Det kan ikke prinsipielt sees å være noen forskjell mellom en slik rett til ankerfeste og f.eks. retten til å anlegge brygge eller fylle ut – også utenfor 2-metergrensen. Til støtte for at man i det tvisteforhold som foreligger står overfor en rettighet knyttet til vedkommende eiendom og strandretten, vises til Austenå, Lov og Rett 1983 16 og de der gjengitte dommer.

Den samme fortolkningen ble opprettholdt av Høyesterett i Rt-1987-629, som er sitert ovenfor, hvor Høyesterett sier at det aktuelle kaianlegget kom i konflikt med naboens planer om en «en bedret fortøyningsordning utenfor badehuset». Professor Myklebust bekrefter det samme i sin bok «Strandretten», Universitetsforlaget 2010, på side 254.

Etter dette mener tingretten at retten til båtfeste, som er en del av strandretten, også omfatter en rett til å ha båten fortøyd i bøye, slik saksøkernes båter har blitt fortøyd frem til i dag.

Ingen av grunneierne i Skutevik har flytebrygger langs med sine brygger/strandlinjer. Selv om forholdene skulle tilsi at det er mulig å lage slike flytebrygger, mener retten at det i utgangspunktet ikke er juridisk grunnlag for å kreve at grunneierne fortøyer sine båter «longside». Forholdene er dessuten i utgangspunktet ikke egnet for det i Skutevik. Samtlige parter og sakkyndige vitner har forklart at Skutevik er spesielt utsatt for sterk vind fra øst. Sakkyndig Michael Eek anbefaler under slike forhold fortøyning i bøye for å unngå at båten blir «blåst på land»/dunker i kaien. Fortøyning i bøye synes dessuten å ha vært den foretrukne måten å fortøye båter på i Skutevik til alle tider, basert på fotobevisene i saken. Den nye bølgebryteren gir et visst vern for store bølger, men gir ikke vern for vinden. Etter dette konkluderer tingretten med at grunneierne i Skutevik i utgangspunktet har rett til å fortøye sine båter i bøyer, som en del av sin strandrett.

Retten utelukker ikke at konklusjon på dette spørsmålet kan bli en annen i en annen sak, hvis det dreier seg om et skjermet område hvor det allerede er opparbeidet flytebrygger langs land, og hvor den gjengse fortøyningsmetoden over lengre tid har vært å fortøye «longside». Det er imidlertid ikke situasjonen i Skutevik.

3.3. Hvor store båter?

Det neste spørsmålet er om fortøyningsretten er begrenset til å gjelde båter av en viss størrelse.

Dette spørsmålet er også behandlet i tidligere dommer. Retten viser først til Gulating lagmannsretts dom LG-2008-130057 (Davanger Båtlag) på side 3:

Tore Solbergs nøstparsell er smal og ligger i et hjørne begrenset av naboeiendommenes strandlinjer. Det er i første rekke retten til tilflott som er problematisk. Den bruk av tilflottsretten til og fra nøstparsellen som tradisjonelt har vært utøvd fram til småbåtanlegget ble anlagt, har skjedd med mindre båter på om lag 14-15 fots størrelse. Tilflott for større båter har ikke vært vanlig. Tore Solberg har tilkjennegitt planer om å grave ut nøstlunnet og anlegge brygge der for båter opp til 30 fot. I så fall vil han kunne legge til med større båter enn dagens forhold tilsier. En slik utvikling må etter lagmannsrettens syn anses påregnelig og omfattes av brukets strandrettigheter. Lagmannsretten er derfor enig med tingretten i at Tore Solbergs tilflottsrett omfatter så store båter som han, uten å krenke andres rettigheter, kan fortøye ved nøstparsellen. Når tilflottsretten beskrives på denne måten, finner lagmannsretten det ikke nødvendig å knytte den opp til en bestemt angitt båtstørrelse, også fordi manøvreringsmulighetene til en viss grad vil være avhengig av andre faktorer som f.eks. båtenes skrogutforming og propellsystem. Det skal også bemerkes at flytebryggen og bølgebryteren har medført en viss bølgebrytende effekt inne i den sjøkorridoren som fører frem Tore Solbergs nøstparsell.

Det samme spørsmålet var oppe i Borgarting lagmannsretts dom LB-2016-100534 på side 7:

Fra bryggekannten til Rolstad er det ca. 15,5 meter til Wolds flytebrygge. Før Wolds flytebrygge ble etablert var det ingen fast installasjon som påvirket tilflotten utenfor Rolstads brygge. Rolstad har i dag jolle og kajakk, og har ikke problemer med innfarten til brygga selv om det ligger en 50-fots båt longside ved Wolds brygge, slik tilfellet har vært i sommer. Lagmannsretten mener imidlertid at størrelsen på båtene som Rolstad har i dag, ikke kan være avgjørende ved vurderingen av om eiendommens tilflott er vanskeliggjort. En utvikling hvor strandeier i fremtiden anskaffer større båter må anses som påregnelig, og omfattes av eiendommens strandrettigheter, jf. LG-2008-130057 (Davanger Båtlag). For fritidseiendommer som Rolstads mener lagmannsretten, i likhet med tingretten, at det må tas høyde for at eieren skal ha uhindret tilflott med båter med lengde 30 til 40 fot. En kombinasjon av båter på 50 til 60 fot langs Wolds brygge og en båt på 30 til 40 fot ved Rolstads brygge vil etter lagmannsrettens syn åpenbart medføre en vanskeliggjort tilflott, sammenlignet med det som var situasjonen tidligere.

Samme synspunkt om at det må tas høyde for større båter i fremtiden ble lagt til grunn av Frostating lagmannsrett i LF-2018-99315 på side 5:

Lagmannsretten er enig med tingretten i at størrelsen på båtene Strømme har i dag, ikke kan være avgjørende ved vurderingen av i hvilken utstrekning tilflotten er vanskeliggjort. Det må anses påregnelig at Strømme eller hans rettsetterfølgere i fremtiden vil anskaffe større og tyngre båter.

Disse avgjørelsene slår fast at tilflottsretten ikke er begrenset til å gjelde båter av samme størrelse som eieren har i dag. Slik retten ser det, må de samme størrelsesbetraktningene gjøres gjeldene for båtfesteretten, ettersom tilflottsretten og båtfesteretten henger tett sammen og i praksis benyttes i samme vending. Dersom man har rett til å komme seg frem til eiendommen med båt på en viss størrelse, må man nødvendigvis også ha rett til å fortøye den samme båten utenfor eiendommen. Noe annet ville være både urimelig og upraktisk.

Hvor store båter som er påregnelige i fremtiden må vurderes konkret for hver enkelt rettighetshaver.

3.5. Avgrenser reguleringsplanen strandrettene?

Tørvikbygd Båtlag har gjennom hele prosessen, både før og under hovedforhandlingen, gitt uttrykk for en oppfatning om at båtlaget hadde rett til å legge ut bryggeanlegget ettersom båthavna var godkjent av kommunen gjennom reguleringsplan og byggeløyve. Båtlaget har også gitt uttrykk for at grunneierne og båtfesterne i Skutevik må rette seg etter dagens reguleringsplan som på det nåværende tidspunkt sier at området skal være en småbåthavn. Tingretten er ikke enig i dette.

Båtlaget har henvist til flere høyesterettsdommer som sier at strandretten må vike for offentlige interesser og ikke strekker seg lenger ut i sjøen enn til reguleringsplanområdet: HR-2019-280-A (Skjærhalden), Rt-2005-1577 (Florø havn), Rt-1969-613 (Harstad havn) og Rt-1961-1114 (Nøstebod), samt Frostating lagmannsretts dom LF-2016-198793. Samtlige av disse dommene gjelder imidlertid spørsmål om rekkevidden av utfyllingsretten/utbyggingsretten, som er en annen del av strandretten enn det som er hovedtemaet i vår sak. For å kunne realisere utfylling- og utbyggingsretten trenger man byggeløyve, noe som i møte med konkurrerende reguleringsplaner i realiteten begrenser rekkevidden. Saksøkerne i Skutevik påberoper seg imidlertid i all hovedsak at tilflottsretten er krenket, som er en helt annen type rettighet. Tilflottsretten, retten til å kunne komme uhindret til og fra eiendommen sin med båt, er ikke «et tiltak» som krever byggetillatelse.

Tingretten kan ikke se at det er noen holdepunkter i rettspraksis for at tilflottsretten kan avgrenses av reguleringsplanområdet. Tvert imot. I høyesteretts dom Rt-1983-1154

(Ringaskjær/Utsira) var spørsmålet om bruken av en kai som kommunen hadde bygd skapte vesentlige ulemper for bruken av en nabokai og to andre grunneieres kaiplaner. Temaet var om grunneiere og rettighetshavere måtte «finne seg i» den reguleringen som var fastsatt i havnereglementet. Det siteres fra side 1157:

Etter min mening må havnestyret ved fastsettelse av reglement ta sitt utgangspunkt i eierforholdene og de rettigheter som er knyttet til eiendommene, og det kan ikke regulere bort slike rettigheter. Innholdet og utstrekningen av slike rettigheter er det domstolenes oppgave å fastsette, [...]. Dersom tilflottsretten volder problemer som ikke er forenlig med de alminnelige interesser Ringaskjærskai skal ivareta, har kommunen adgang til å søke om reguleringstillatelse etter oreigningsloven § 2 nr. 11.

Dette er det som kalles ekspropriasjonsrettslig vern.

At en tillatelse etter plan- og bygningsloven ikke innebærer noen avgjørelse av privatrettslige er også uttrykkelig presisert i plan- og bygningsloven § 21-6:

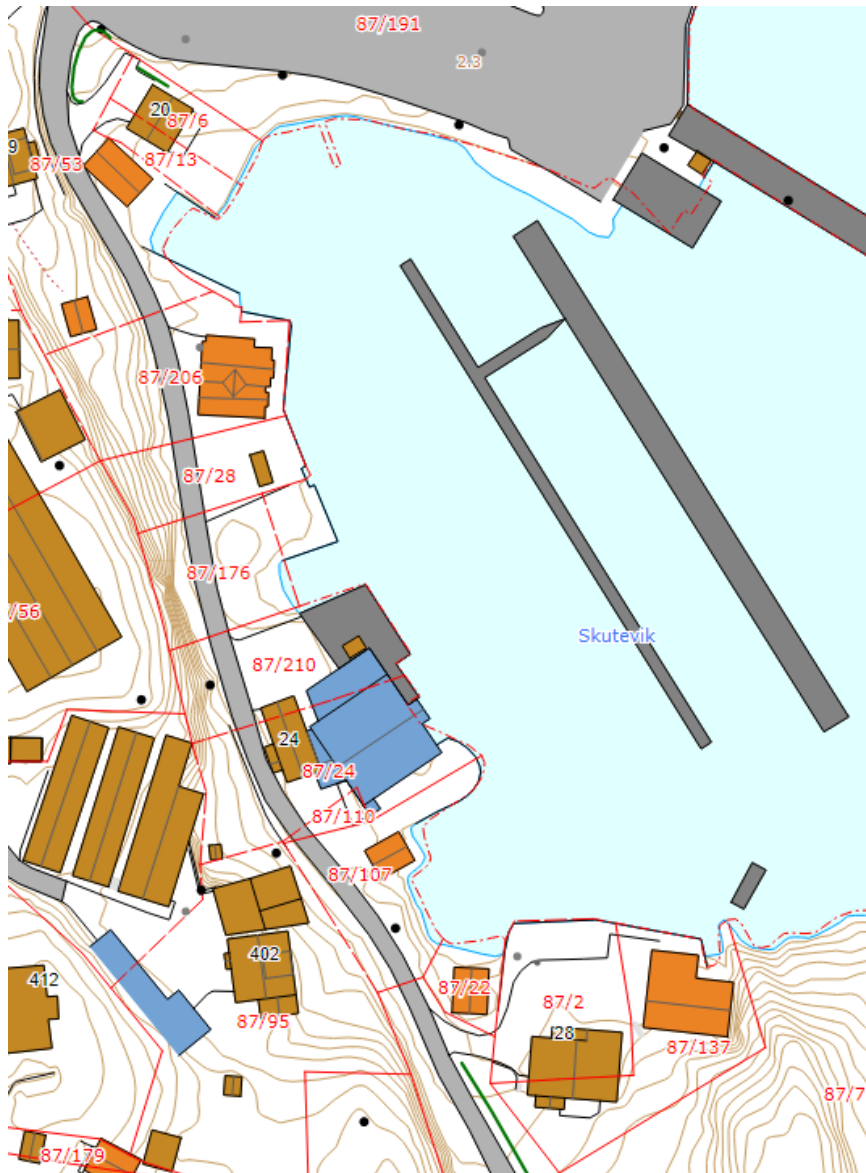
Med mindre annet følger av loven her, skal bygningsmyndighetene ikke ta stilling til privatrettslige forhold ved behandling av søknad om tillatelse. En søknad skal avvises dersom det fremstår som åpenbart for bygningsmyndighetene at tiltakshaver ikke har de privatrettslige rettigheter søknaden forutsetter. Dette gjelder likevel ikke når det er reist sak for jordskifteretten om det privatrettslige forholdet. Tillatelse etter denne lov innebærer ingen avgjørelse av privatrettslige forhold. [...]

Den godkjente en reguleringsplanen for småbåthavn i Skutevik avgrenser ikke eksisterende strandretter og båtfesteretter.

3.6. Er saksøkernes rettigheter krenket?

Retten går så over til å vurdere saksøkernes rettigheter individuelt, både med tanke på hvor langt deres rettigheter strekker seg og om deres rettigheter er krenket. Retten skal også vurdere hvilke avbøtende tiltak som eventuelt må gjøres for hver enkelt saksøker.

Kartet nedenfor viser saksøkernes eiendommer i forhold til båthavna i Skutevik. Kartet er hentet fra kommunens kartløsning Geodata.

Nedenfor er saksøkerne listet opp i samsvar med den fysiske plasseringen av deres eiendommer fra sør til nord. Mellom saksøkernes eiendommer ligger et par nausttomter som ikke er part i saken. Dette gjelder gårds- og bruksnummer 87/22 og 87/107.

Saksøkere som eier grunn med strandlinje:

Sverre J. Tveiten
eier av gårds- og bruksnummer 87/137 og 87/2

Geir Øystein Djupevåg
eier av gårds- og bruksnummer 87/24 og 87/210

Jostein Drage og Laila Drage

eier av gårds- og bruksnummer 87/176

Trond A. Sandven

eier av gårds- og bruksnummer 87/28

Nils Drage

eier av gårds- og bruksnummer 87/206 og 87/53

Kjell Inge Tverberg og Laila Styve

eier av gårds- og bruksnummer 87/13 og 87/6

En saksøker eier et naust uten å ha eiendomsrett til grunnen:

Terje Egil Torvik

eier av naust på gårds- og bruksnummer 87/53

De tre siste saksøkerne påberoper seg å ha båtfesterett innerst i bukten i steinfyllingen til ferjekaien:

Torill Borge og Jan Kåre Borge

båtfesterettighetshaver

Lars Småbrekke

båtfesterettighetshaver

Retten vil vurdere saksøkernes krav i rekkefølge etter geografisk plassering fra sør til nord i Skutevik.

Utgangspunktet for rettens vurderinger er de fysiske forholdene på stedet, samt de juridiske rammene som er skissert ovenfor.

3.6.1. Sverre J Tveiten – eier av gårds- og bruksnummer 87/137 og 87/2

3.6.1.1. Bruk av Tveitens eiendom

Sverre J Tveiten er 94 år og enkemann. Han bor i dag alene i et bolighus på eiendommen, hvor han har en leietaker i kjelleren. Tveiten overtok eiendommen i 1962 etter sin far og bygde huset i 1978. Jarle Tveiten, som er Sverre J Tveiten sin sønn, forklarte seg på vegne av faren med fullmakt i retten.

Eiendommen ligger lengst sør i Skutevik ved innløpet til den nye småbåthavnen. Fra omtrent midt på Tveitens strandlinje er det 22 meter til den ytterste uttriggeren i

småbåthavna. I tillegg til bolighuset er det et verksted, garasje og et naust på eiendommen, med en slipp hvor man kan dra opp båter opp til 20 fot. Eiendommen har en kai hvor det er så grunt at man ikke kan legge til båt på fjære.

Tveiten har forklart at familien har badet og seilet fra eiendommen, og at fiske har vært en stor interesse. Vanligvis har familien hatt to båter fortøyd utenfor eiendommen gjennom sommersesongen. I dag er det kun én fortøyning i bruk til en båt som er 11 meter lang. Så lenge Jarle Tveiten kan huske har det ligget båter i naustet og i fortøyninger utenfor eiendommen. Dette bestrides ikke av motparten. Båtlaget peker imidlertid på at Tveiten i lengre tid hadde en flytebrygge liggende like øst for eiendomsgrensen, altså utenfor naboens strandlinje (87/7, kommunen er grunneier der), og at denne flytebryggen var ulovlig. Flytebryggen er nå fjernet.

3.6.1.2. Krenkelse av Tveitens strandretter

Som grunneier har Sverre J Tveiten de vanlige strandrettene som er omtalt ovenfor, inkludert rett til å fortøye båter i bøye utenfor eiendommen. Denne retten faller ikke bort selv om Tveiten på et tidligere tidspunkt kan ha tatt seg til rette utover eiendomsgrensen til naboens på 87/7, en tvist som eventuelt måtte avklares med naboens. Båtfesteretten utenfor egen eiendom, slik den blir brukt i dag, skal ha vært i bruk i minst 40 år, noe tingretten ikke betviler. På flyfotoer fra 2005, 2006, 2013 og 2019 kan en tydelig se en eller to bøyer utenfor eiendommen, hvor på alle disse bildene ligger en båt fortøyd i den ene bøyen. Dagens eier disponerer en båt på 11 meter (36 fot) som han har fortøyd utenfor eiendommen. Denne fortøyningen er det fremdeles plass til etter at båthavna ble lagt ut, dog slik at bøyen måtte flyttes noe nærmere land. Slik situasjonen er nå kan båten imidlertid bare legges ut når det er fint vær, ettersom det ofte kommer store bølger inn gjennom åpningen mellom bølgebryteren og neset i sør. Når båten legges ut er det dessuten svært lite plass igjen for andre båter til å komme forbi.

Slik retten ser det, er det påregnelig for Tveiten og hans familie å ha en til to båter liggende fortøyd også i fremtiden. Med dagens utvikling og generelt høye levestandard må det dessuten tas høyde for at Tveitens familie ønsker å bruke en båt på minst samme størrelse som i dag, det vil si mellom 30 - 40 fot, som er en relativt vanlig størrelse for en cabin cruiser.

Når det gjelder hvor lang fortøyning som er nødvendig for å kunne fortøye en båt trygt i bøye er de sakkyndige vitnene noe uenige. Michael Eek, som er sjøkaptein og har undervist på teknisk fagskole i teoretisk utdanning for båtførere, skriver i sin rapport i saken av 7. mars 2021:

Tommelfingerregelen når en setter ut fortøyningsbøyer er at lengden på kjettingen/tauet, målt fra bøyen til loddet, skal være tre ganger dybden. I tillegg må avstanden mellom fortøyningsbøyen og kaien/strandlinjen være på rundt 1,5 ganger

skipslengden, dette for å sikre at båten ligger på trygg avstand fra land, samt at en får en god vinkel på fortøyingene. En vil kunne si at båter med en lengde på mellom 30-40 fot (9-12 m), minst trenger 14-18 meter, målt fra bøye til kai/strandlinje, for å kunne fortøye trygt i bøye.

Thorvald Haarberg, skipsingeniør og instruktør for fritidsseilere på Bergen båtskole, mener det ikke er nødvendig med en taulengde på tre ganger dybden fra bøyen til loddet. Isteden mener han at bøyene bør fortøyes loddrett ned med én dybdes taulengde til et tungt lodd. Da vil båten ligge mer i ro. Videre påpeker han at båter som ligger skjermet bak en bølgebryter kan fortøyes nærmere land enn man skulle tro.

Retten legger til grunn at begge sakkyndige har gitt riktige opplysninger, dog med noe ulike forutsetningene med tanke på hvor skjermet/uskjermet fortøyningsstedet gjelder. Retten vurderer det slik at man i stor sjø med mye bølger generelt bør ha lengre tau/kjetting ned til loddet på bunnen, opp mot tre ganger dybden, enn det som kreves inne i en skjermet bukt. Utenfor Tveitens eiendom, som ligger åpent til ved innløpet av havnen, kreves det med andre ord noe mer plass til fortøying enn til de båtene som ligger fortøyd innerst i bukten. En bøye som ligger 16 – 18 meter fra land er trolig tilstrekkelig for Tveitens båt på 11 meter. Bøyen og båtens plassering vil svinge noe fra side til side, avhengig av vind og strømforhold.

Slik båthavna er plassert i dag, har Tveiten plass til båtfeste som beskrevet. Siden Tveitens eiendom ligger ytterst ved innløpet av bukten har han fremdeles tilkomst til eiendommen, selv om det er trangt med 22 meter mellom strandlinjen og flytebryggeanlegget. Dette gir Tveiten mindre enn en båtlengde fra bøyen til å manøvrere og snu båten på når den skal fortøyes. Slik retten ser det, vil én båtlengde manøvreringsrom normalt kunne fungere greit i et rolig farvann, men det vil være for lite ved Tveitens eiendom som ligger værhardt til ved utløpet mot Hardangerfjorden. Båtlagets flytebrygger utgjør således en krenkelse av Tveitens tilflottsrett, i det den avgrenser Tveitens manøvreringsrom på en slik måte at han kun kan bruke båtfesteretten sin på dager med fint vær og rolig sjø. Retten mener tilflottsretten er vesentlig vanskeliggjort.

Når det gjelder retten til bading, mener tingretten at også denne rettigheten er krenket for Tveitens vedkommende. Tveitens eiendom ligger lengst vekke fra ferjekaien i nord. Etter utleggingen av bølgebryteren, er det nå mye folk som går og kikker, tett innpå Tveitens eiendom. Bølgebryteren er ment å være et rekreasjonsområde for lokalbefolkningen og ventende ferjepassasjerer, og det er satt ut benker på bølgebryteren hvor man kan nye medbrakt mat og drikke. Ferjeanløpet har hatt en eksplosiv økning i trafikken de siste årene etter åpningen av Folgefonntunellen og Jondalstunellen, med anløp hver time. Selv om Tveiten ikke kan påberope seg å ha hatt en skjermet badeplass tidligere, har bryggeanlegget til båtlaget medført en sjenerende økning av tilskuere til badingen. Enda mer alvorlig er den økte båttrafikken som småbåthavnen genererer. Alle som skal inn i

Skutevik må passere det svært smale stredet utenfor Tveitens eiendom, noe som gjør det farlig å bade der på fine sommerdager med mye båttrafikk.

Retten til å kunne fiske fra egen brygge er tilsvarende krenket, både med tanke på at selve flytebryggeanlegget ligger rett utenfor eiendommen, men også med tanke på den økte båttrafikken som båthavnen genererer. Disse forholdene gjør det vanskelig å fiske med stang fra egen brygge.

Båthavnen og den økte båttrafikken tilfører naturlig nok også mer sjenerende støy. En del støy har det imidlertid også vært tidligere på grunn av ferjekaien. Støyproblematikken blir derfor mindre vektlagt.

For å gi Tveiten tilstrekkelig rom for manøvrering av båt utenfor eiendommen, samt å sikre at båttrafikken ikke kommer for nærmere land med tanke på bading og fiske, mener tingretten at bryggeanlegget må flyttes/fjernes slik at ingen deler av flytebryggene ligger nærmere Tveitens eiendom enn 35 meter. Dette gjøres enklest ved å fjerne de tre ytterste uttriggerne på vestsiden av flytebryggen, sammenholdt med fjerning/flytting av den ytterste delen av den sørlige enden av flytebryggen.

3.6.2. Geir Øystein Djupevåg – eier av gårds- og bruksnummer 87/24 og 87/210

3.6.2.1. Bruk av Djupevågs eiendom

Geir Øystein Djupevåg sin eiendom består av to bruksnummer og ligger midt i Skutevik. Han kjøpte eiendommen av sin bestefar og flyttet dit i 1993. Bruksnummer 210 har han overtatt fra Jakob Drage som er død, noe som er uomtvistet. Småbåthavnen strekker seg parallelt med Djupevågs strandlinje langs hele eiendomsgrensen. Det er 24,2 meter fra Djupevågs kai til nærmeste uttrigger i småbåthavna.

Djupevåg bor fast på eiendommen i et bolighus med sin familie. Han forklarte i retten at han har satt ut garn rett fra kaikanten et par ganger hver vintersesong og har fisket med stang fra kaien. Han har også pleid å bade fra kaien på fine sommerdager.

I tillegg til bolighuset ligger det et stort verksted/verft med slipp på eiendommen. Her ble det i perioden 1956 – 1988 ble drevet et båtbyggeri. Det ble bygget båter opp til 45 fot på eiendommen. De to siste båtene som ble bygget i verkstedet ble levert til 17. maifeiringen i Bergen i 2014 eller 2015. Djupevåg er selv utdannet båtbygger og gjør fremdeles en del småjobber og reparasjoner i verkstedet. På sikt ønsker han å starte en ny bedrift med produksjon av nye båter. Han har klare tanker om utforming av formsett til støypping av skrog og har skrevet en forretningsplan. Dette ser han for seg å starte opp med om noen år.

Geir Øystein Djupevåg eier en Colin Archer seilskøyte på 43 fot som ble bygget på eiendommen i 1980 av hans bestefar. Båten «Kristianna» har 13 meter skroglengde, i tillegg til et baugspyd på ca. 4 meter. Båten er 4 meter bred. Båten ligger i dag fortøyd vinkelrett på Djupevågs kai, hvor akterenden er festet med tau til kaien og baugen er festet til en blåse i sjøen. Plassen som båten opptar når den er fortøyd slik er ca. 20 meter, når det legges inn ca. 3 meter avstand fra kaien til akterenden. På rettens befaring lå båten noe lenger ut fra kaien, med ca. 6 meter avstand mellom kaien og båtens akterende. Da sperret båten hele innseilingen mellom land og båthavna, slik at det ikke var mulig å komme forbi til eiendommene lenger inn i viken, heller ikke til de innerste båtplassene i småbåthavna.

3.6.2.2. Er Djupevågs bøye ulovlig?

Tørvikbygd Båtlag hevder at Djupevåg hadde plikt til å søke om tillatelse hos offentlige myndigheter da han la ut den bøyen som han bruker i dag. Båtlaget begrunner dette med at bøyen er av nyere dato, samt at det ikke har ligget båt fortøyd ved eiendommen den siste tiden forut for byggingen av båthavna. På denne bakgrunnen mener båtlaget at dagens fortøyning er ulovlig og må fjernes.

I følge styreleder i Tørvikbygd Båtlag, Olav Arne Økland, som selv har hatt båt liggende i bøye i Skutevik, lå «Kristianna» tidligere fortøyd noen meter lenger mot nord, utenfor strandlinjen på bnr 210. Djupevåg bekreftet i sin forklaring at bøyen som han bruker nå ble lagt ut noe etter år 2010. Moringen/loddet som bøyen er fortøyd i, er et tungt stålrør som ligger ca. 35 meter fra land, som ble lagt ut på sjøbunnen på 1990-tallet. Frem til i dag har selve bøyen blitt skiftet flere ganger på grunn av slitasje.

I år 2010, da Djupevåg la ut dagens bøye, gjaldt den gamle havne- og farvannsloven § 27 som sa følgende:

§ 27. Tiltak som krever tillatelse

Bygging, graving, utfylling og andre tiltak som kan påvirke sikkerheten eller fremkommeligheten i kommunens sjøområde, krever tillatelse av kommunen hvor tiltaket skal settes i verk. Som tiltak regnes bl.a. fortøyningsinstallasjoner, kaier, brygger, broer, luftspenn, utdypning, dumping, akvakulturanlegg, opplag av fartøy, lyskilder, kabler og rør. Kommunen kan ikke gi tillatelse til tiltak som vil stride mot bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her.

Slik retten ser det er Djupevågs bøye imidlertid ikke søknadspliktig etter denne loven.

Loven gjelder farvann hvor allmennheten ferdes, ikke enkeltpersoners bruk av avgrensede områder. Dette temaet ble utførlig redegjort for i Kystverkets vedtak av 04.02.2022 i klagesak 2021/4479-15 mot Kvam herad som hadde pålagt Djupevåg å fjerne seilskuta

etter dagens havne- og farvannslov § 17. Kommunens vedtak ble opphevet av Kystverket. Retten viser til Kystverkets vurdering av om lovens rekkevidde i Skutevik på side 7:

Når man skal vurdere rekkevidden av forbudet i havne- og farvannsloven § 17 må man altså se hen til formålsbestemmelsen. Vi viser i denne forbindelse til merknadene til formålsbestemmelsen gitt i forarbeidene til havne- og farvannsloven, Prop.86 L (2018-2019), hvor det fremgår:

«Å legge til rette for «effektiv, sikker og miljøvennlig [...] bruk av farvann» omfatter både ferdsel og annen bruk av farvannet. Kjerneområdet for lovens farvannsdel er ferdselen, og da særlig transport av gods og personer.

Særlig viktig for sjøtransporten er fremkommeligheten i farvannet. Dette innebærer at loven skal legge til rette for uhindret og trygg ferdsel for sjøtransporten.

Det er ferdselen i det farvannet hvor allmennheten ferdes som loven skal legge til rette for. Den enkeltes rett til ferdsel på et begrenset område, for eksempel til og fra egen brygge, må i utgangspunktet ivaretas av andre regler. Enkeltpersoners bruk i avgrensede områder faller dermed som utgangspunkt utenfor lovens formål.».

...

I foreliggende sak er det fra Kommunens side pekt på at fartøyet hindrer tilkomst via sjøveien til enkelte eiendommer samt at det nyetablerte småbåtanlegget ikke kan nyttes fullt ut grunnet fartøyets plassering. Kommunen mener plasseringen av fartøyet klart er til fare og ulempe for ferdselen i farvannet på bakgrunn av at kun mindre båter kan passere skuta.

Som vi kan lese av det tredje avsnittet som er gjengitt fra forarbeidene ovenfor, er det ferdsel i farvann hvor allmennheten ferdes det skal legges til rette for og som lovens farvannsdel i all hovedsak skal ivareta. Allmenn ferdsel forutsetter en viss intensitet. Kystverkets vurdering er at det aktuelle området hvor skuten ligger plassert ikke kan anses som et område hvor allmennheten ferdes. Dette både på bakgrunn av at det er et fåtall grunneiere som har redusert ferdsel til og fra egen eiendom samt at ferdsel til og fra småbåtanlegget gjelder en avgrenset antall personer. Vi kan derfor ikke se at skuta som er pålagt fjernet utgjør en fare eller ulempe for bruken av farvannet i lovens forstand. Når det gjelder problemstillingen knyttet til bruken av det nyetablerte småbåtanlegget, er Kystverkets vurdering at dette må løses på annet vis enn ved pålegg om fjerning etter havne- og farvannsloven § 17. Etter Kystverkets vurdering bærer saken klart preg av privatrettslige problemstillinger som ikke skal eller bør løses ved pålegg fra Kommunen. Vi er for øvrig i tvil om § 17 i det hele tatt kan brukes som hjemmel for pålegg for gjennomføring av tiltak som i foreliggende sak.

Retten vil også påpeke at søknadsplikten for tiltak etter den gamle havne- og farvannsloven som trådte i kraft i 2009 kun gjelder nye tiltak, ikke allerede etablerte båtfesteretter. Loven har ikke tilbakevirkende kraft, jf. grunnloven § 97.

Retten har fått fremlagt en rekke fotografier tilbake til 1966 som viser at det har ligget fortøyd store skuter utenfor eiendommen Djupevåg tilbake til 1966. Som retten vil komme tilbake til nedenfor, har Djupevik en etablert rett til båtfeste, som har vært i bruk i minst 60 år. At det med jevne mellomrom er nødvendig å bytte ut både moring/lodd og bøye er helt vanlig, ettersom vær og vind sliter på slike fortøyninger. Når man i en slik sammenheng legger ut en ny bøye, kan ikke retten se at dette kan betraktes som et «nytt tiltak» som utløser plikt til å søke om tillatelse fra offentlige myndigheter. Dette gjelder også for det tilfellet at bøyen ikke legges ut på nøyaktig samme plassering som tidligere, så lenge bøyen fremdeles ligger utenfor grunneierens strandlinje.

Tingretten har således kommet til at Djupevåg ikke hadde plikt til å søke offentlige myndigheter om tillatelse til å legge ut bøyen som han i dag fortøyer båten i.

3.6.2.3. Krenkelse av Djupevågs strandretter

Som grunneier har Djupevåg de vanlige strandrettene som er omtalt ovenfor, inkludert rett til å fortøye båter i bøye utenfor eiendommen. I Djupevågs tilfelle er det ikke uomtvistet at båtfesteretten har vært i bruk langt tilbake i tid, noe tingretten også har fått bekreftet ved fremleggelse av bilder tilbake til 1966 frem til i dag. På flere av bildene ligger båten «Kristianna» fortøyd i bøye utenfor hans eiendom (årene 1980, 1981, 2013, 2017, 2018). På et bilde lå den fortøyd langs kaien istedenfor i bøye (2019) og på noen bilder er båten ikke tilstede i Skutevik. Djupevåg har forklart at båten i perioder har ligget fortøyd andre steder, gjerne ved verftet i Norheimsund eller i vinteropplag.

Selv om Djupevåg ikke har hatt båten sin liggende i båtfeste hvert år, men også i lengre perioder har hatt båten liggende andre steder, så mister han ikke sin båtfesterett. Bøyen har stort sett alltid ligget ute, som en tydelig indikasjon på at båtfesteretten fremdeles var i bruk, noe saksøkte Tørvikbygd Båtlag også ble uttrykkelig gjort oppmerksom på i svar på nabovarsel av 10. februar 2015.

Når det gjelder hvilken størrelse som er påregnelig for Djupevåg å ha i bøye, viser retten til at seilskøyta «Kristianna» er bygd på hans eiendom i 1980 og at den siden da har hatt båtfeste i bøye utenfor eiendommen. Denne konkrete båten er derfor både påregnelig og naturlig for Djupevåg å ha fortøyd også i fremtiden, altså en båt på 43 fot.

Båter på denne størrelsen trenger minimum 20 meter til selve fortøyningen fra land, tilsvarende båtlengden på 17 meter (skrog og baugspyd) + 3 meter avstand til kaien. I tillegg trenger båten plass til manøvrering. De to sakkyndige har en svært ulik oppfatning av hvor mye plass som trengs for å manøvrere en Colin Archer på 43 fot. Michael Eek